

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Mezinárodní rozvojová studia

Kateřina POLACHOVÁ

**IMIGRACE DO ŠPANĚLSKA: ŽIVOT IMIGRANTA
V SITUACI LEGALITY A ILEGALITY**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a veškeré použité prameny jsem uvedla v seznamu literatury.

Zaragoza, 1. května, 2011

.....

podpis

Ráda bych poděkovala Mgr. et Mgr. Agnieszce Zogatě Kusz za odborné vedení mé práce. Dále bych chtěla poděkovat kolegům Casa de las Culturas za sdílení zkušeností a znalostí, které významně přispěly k napsání mé práce. Mé poděkování patří i dotazovaným za ochotu při rozhovorech. Nakonec bych chtěla poděkovat mé rodině a Robertovi za podporu, kterou mi po celou dobu poskytovali.

Vysoká škola: Univerzita Palackého

Fakulta: Přírodovědecká

Katedra: Rozvojových studií

Školní rok: 2007/08

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

student

Kateřina POLACHOVÁ

obor

Mezinárodní rozvojová studia

Název práce:

Imigrace do Španělska: život imigranta v situaci legality a ilegality

Immigration to Spain: Immigrant's Life in a Situation of Legality and Illegality

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je analýza problematiky imigrace do Španělska. Identifikovány budou hlavní imigrační proudy a bude vysledován vývoj imigrační politiky Španělska. Následně bude studována otázka přístupu Španělska a Španělů k legálním a nelegálním imigrantům. V závěru práce bude uveden vlastní výzkum prováděný v Zaragoze, jehož cílem je na základě realizovaných rozhovorů s imigranty srovnat život v situaci legality a ilegality. Práci uzavírá shrnutí a zhodnocení výzkumu.

Použitou metodologií pro zpracování práce bude analýza tématu, aplikace informací získaných z odborné literatury a seminářů, komparace a vyhodnocení zjištěných dat, v neposlední řadě uplatnění poznatků osvojených při studiu na Univerzitě Palackého v Olomouci. Přínosem pro vypracování diplomové práce bude vlastní výzkum.

Struktura práce:

Úvod

Cíle práce

Použitá metodologie

1. Problematika imigrace do Španělska

2. Hlavní imigrační proudy

3. Imigrační politika Španělska

3.1 Řešení otázky nelegální imigrace v letech 1980-2000

3.2 Řešení otázky nelegální imigrace od roku 2000 po současnost

4. Přístup Španělska a Španělů k legálním a nelegálním imigrantům

4.1. Bydlení

4.2 Pracovní trh

4.3 Sociální zabezpečení

4.4 Vzdělání

4.5 Integrovaní programy

4.6 Účast imigrantů na společenském životě

4.7 Otázka soužití s imigranty z pohledu španělských obyvatel

5. Vlastní výzkum: Život legálních a nelegálních imigrantů ve Španělsku z pohledu imigrantů, Případová studie: Zaragoza

Závěr

Shrnutí – Summary

Seznam použité literatury

Seznam použitých zkratk

Klíčová slova – Key words

Přílohy

Rozsah grafických prací: text a rozšiřující přílohy: tabulky, grafy, mapy, schémata dle dostupných zdrojů

Rozsah průvodní zprávy: 20 000 - 25 000 slov základního textu + práce včetně všech příloh v elektronické podobě

Seznam odborné literatury:

ARANGO, J., FINOTELLI, C.: *Italia, España y el modelo migratorio mediterráneo en el siglo XXI*. [online]. Real Instituto Elcano. Madrid, c2007. s. 1-8. [cit. 2008-03-15]. Dostupné z WWW: < www.realinstitutoelcano.org >.

CUESTA, Esther: *'We're Better Off Outside Our Country': Diasporic Ecuadorian Women in Spain Since the Mid-1990s*. [online]. Journal of Developing Societies, SAGE Publications, c2007. s.113-143. [cit. 2008-02-26]. Dostupné na WWW: < <http://jds.sagepub.com/cgi/content/abstract/23/1-2/113> >

HUNTOON, Laura: *Immigration to Spain: Implications for a Unified European Union Immigration Policy*. [online]. International Migration Review, Vol. 32, No. 2, pp. 423-450. JSTOR Electronic Journal Archive, c1998. [cit. 2008-02-28]. Dostupné na WWW: < <http://www.jstor.org/stable/2547190> >.

INE (Instituto Nacional de Estadística). [online]. Nedatováno. Dostupné z WWW: < www.ine.es >.

MTAS (Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales). [online]. Nedatováno. Dostupné z WWW: < www.mtas.es >.

PARRA-CARDONA, José R. et all.: *No Soy de Aquí ni Soy de Allá: Transgenerational Cultural Identity Formation*. [online]. Journal of Hispanic Higher Education. No. 3. SAGE Publications, c2004. s. 322-337. [cit. 2008-02-26]. Dostupné na WWW: < <http://jhh.sagepub.com/cgi/content/abstract/3/4/322> >.

URRIZA, Carlos M.: *El impacto de la inmigración en el mercado de trabajo español*. [online]. Real instituto Elcano. No 39. 9 s. Madrid, c2008. [cit. 2008-02-26]. Dostupné z WWW: < <http://www.realinstitutoelcano.org> >.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. et Mgr. Agnieszka Zogata Kusz

Datum zadání diplomové práce: 17.11.2007

Termín odevzdání diplomové práce: 15. 5. 2009

vedoucí katedry

vedoucí diplomové práce

OBSAH

1 ÚVOD.....	9
2 CÍLE PRÁCE.....	10
3 METODOLOGIE	11
3.1 Primární a sekundární zdroje informací.....	11
3.2 Další získané informace.....	13
4 PROBLEMATIKA IMIGRACE DO ŠPANĚLSKA OD ROKU 1980 AŽ PO SOUČASNOST	15
4.1 Charakteristika hlavních motivů k imigraci do Španělska	15
4.1.1 Hlavní migrační teorie a spojitost s imigrací do Španělska.....	15
4.1.2 Push faktory	20
4.1.3 Pull faktory	24
4.2 Regulární a neregulární imigrace.....	27
4.2.1 Vymezení regulárních imigrantů	28
4.2.2 Vymezení neregulárních imigrantů	29
4.2.3 Imigrační období.....	30
4.2.3.1 Přejít z emigrační země v zemi imigrační	31
4.2.3.2 1985-1999 aneb období „ <i>nové imigrace</i> “	32
4.2.3.3 2000-2007 aneb období „imigračního boomu“	35
4.2.3.4 2008-2010 aneb dopad světové krize na imigraci	38
4.2.4 Hlavní trasy nelegální migrace a nelegální přechod hranic	42
4.2.4.1 Směr západ - východ.....	42
4.2.4.2 Směr východ – západ.....	42
4.2.4.3 Směr jih – sever	43
4.2.4.3.1 Ceuta, Melilla.....	42
4.2.4.3.2 Boat people	43
5 RŮZNÉ PŘÍSTUPY K REGULÁRNÍM A NEREGULÁRNÍM IMIGRANTŮM	48
5.1 Přístup státu.....	48
5.1.1 Důležité mezníky ve vývoji imigrační politiky Španělska	48
5.1.2 Hlavní nástroje imigrační kontroly	51
5.1.2.1 Víza – pracovní a pobytová povolení	52
5.1.2.2 Systém pracovních kvót.....	53
5.1.2.3 Hraniční kontrola	55
5.1.2.4 Codevelopment aneb vzájemně výhodná rozvojová spolupráce	59
5.1.2.5 Regularizační procesy.....	60
5.2 Přístup autonomních oblastí a měst	63
5.2.1 Zdravotní péče a vzdělání	63
5.2.2 Bydlení.....	65
5.3 Přístup nevládních organizací.....	66
5.4 Přístup společnosti	68

6	PROGNÓZA BUDOUCÍHO VÝVOJE	76
7	VLASTNÍ VÝZKUM.....	76
7.1	Cíle výzkumu a stanovení výzkumných otázek.....	76
7.2	Metodologie	76
7.3	Výsledky dotazníkového šetření.....	77
7.4	Závěr terénního šetření	84
8	ZÁVĚR	85
9	SHRNUTÍ/SUMMARY/RESUMEN	86
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	89
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	99
	SEZNAM TABULEK, GRAFŮ A SCHÉMAT.....	101
	SEZNAM PŘÍLOH.....	102

1 ÚVOD

Migrace je fenomén, který provází lidskou společnost od jejích počátků až do současnosti. Konec minulého a počátek tohoto století je charakteristický nárůstem mobility lidí v globálním měřítku. Díky posunu ve výzkumu a využití moderních dopravních a informačních technologií dochází k zintenzivnění migračních pohybů. Papastergiadis (2000: 3) hovoří o tzv. „*turbulentním světě*“ resp. „*turbulentní migraci*“, která se vyznačuje rozmanitostí cest, ale i nepředvídatelností změn těchto pohybů.

K výběru tématu diplomové práce mě motivovala skutečnost, že Španělsko v tomto turbulentním světě zaujímá významnou pozici. V důsledku dynamického rozvoje své ekonomiky od druhé poloviny 80. let 20. století se transformovalo ze zdrojové země migrace v zemi hostitelskou. Přelom tisíciletí je počátkem nevídaného imigračního boomu. Vidina lepšího života a celá souhra faktorů přilákaly téměř šest milionů regulérních a neregulérních přistěhovalců z různých zemí světa, nejvíce však z historicky a lingvisticky blízké Latinské Ameriky, geograficky blízké Afriky, ale i z EU, zejména Rumunska. Tiše tolerující postoj Španělska k imigraci vyvolal znepokojení v EU a španělská vláda byla nucena přistoupit k regulaci mezinárodních migračních proudů. Zaváděná restriktivnější opatření proti imigrantům především z chudých zemí Jihu mají spíše protichůdné účinky v podobě nárůstu nelegální imigrace. Příliv imigrantů pozastavila současná ekonomická krize, která má v zemi dramatické účinky. Rostoucí nezaměstnanost mění dříve vstřícný postoj k imigraci i ze strany autochtonní populace.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem diplomové práce je analýza problematiky legální a nelegální imigrace do Španělska a pomocí výzkumu odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: *Jaký je život imigrantů ve Španělsku v situaci legality a nelegality?*

Obecným teoretickým rámcem mezinárodní migrace, typologií a mezinárodními migračními trendy se zabývala má bakalářská práce, proto jsou tato témata v diplomové práci opomenuta. Uvolní se tak prostor pro detailnější studium aktuálního tématu práce.

Široké spektrum migrantů zahrnuje jak dobrovolné, tak nucené migranty. Vzhledem ke komplexnosti problematiky se práce zabývá pouze migrací dobrovolnou, která tvoří podstatnou část migračního toku do Španělska. Ze stejného důvodu byl zúžen výběr migračních proudů a práce se zaměřila na země rozvojové a dvě evropské tranzitivní země, Rumunsko a Bulharsko.

Struktura diplomové práce je následovná: První část práce si klade za úkol identifikovat faktory ovlivňující rozhodnutí k imigraci do Španělska. V dalších podkapitolách je ústřední pozornost věnována analýze jednotlivých imigračních období a statistickému rozboru. Zvláštní důraz je pak kladen na nelegální migraci, mapování hlavních tras nelegální migrace a popis způsobů nelegálního přechodu španělských hranic.

Druhá část diplomové práce je věnována různým přístupům k regulérním a neregulérním imigrantům. Nejprve je rozebírán přístup státu a některé nástroje imigrační politiky, dále přístup autonomních oblastí a měst Španělska. V závěru této kapitoly je uveden postoj nevládních organizací a občanské společnosti.

Třetí část prezentuje prognózu zpracovanou na základě dat Statistického úřadu.

V poslední části je představen vlastní výzkum, který byl uskutečněn v Zaragoze, konkrétně ve čtvrti Delicias, která se vyznačuje nejvyšší koncentrací imigrantů ve městě.

3 METODOLOGIE

Při zpracování diplomové práce byla použita rešeršně-kompilační metoda, která spočívá ve vyhledávání, shromažďování a třídění informací a dat a v jejich následné analýze. Metoda komparace byla použita u statistických dat, které byly následně zpracovány a vyhodnoceny. Metodický postup praktického výzkumu je blíže popsán v kapitole 7.

Textová část diplomové práce je doplněna grafy a tabulkami, které jsou buď upraveny dle původního zdroje a nebo jsou vypracovány autorkou dle dostupných dat. Tabulky a grafy nezbytné pro porozumění určité problematiky byly zařazeny přímo do textu. Tabulky větších rozměrů, mapy a fotografie jsou uvedeny na konci práce jako přílohy.

V práci byl použit tzv. *author-date system* neboli systém citací v textu. Přímé citace jsou v textu dány do uvozovek a psány kurzívou. Kurzívou jsou také vyznačeny různé termíny a původní cizojazyčné názvy.

Systém poznámek pod čarou je užit v případě nutnosti vysvětlit pojmy, které by čtenáři nemusely být zcela jasné.

3.1 Primární a sekundární zdroje informací

Z důvodu absence česky psaných publikací o imigraci do Španělska, bylo čerpáno především z literatury cizojazyčné, nejčastěji v původním španělském znění. Ve Španělsku je naopak téma imigrace studováno velmi intenzivně.

Cennými zdroji informací byly knihy vypůjčené v Městské knihovně ve španělské Zaragoze, která skýtá nespočetné množství pramenů věnující se imigraci.

Stěžejními zdroji se staly tištěné ročenky: *Veinte años de inmigración en España: Perspectiva jurídica y sociológica (1985 – 2004)*¹ z roku 2006, *La inmigración en la encrucijada*² z roku 2008 a *La inmigración en tiempos de crisis*³ z roku 2009, které jsem měla možnost získat z Nadace CIDOB. Obsahují výběr článků těch nejvýznamnějších autorů migračních témat.

¹ český překlad: Dvacet let imigrace ve Španělsku: (1985-2004)

² český překlad: Imigrace na křižovatce

³ český překlad: Imigrace v době krize

Neméně důležitými zdroji byly dokumenty mezinárodních organizací IOM, OSN či OECD.

Velmi užitečné byly licencované prameny z online databází přístupných v rámci univerzitní sítě UPONET, jmenovitě JSTOR, které publikují digitalizované plné texty článků z renomovaných vědeckých časopisů. Též bylo využito volného přístupu do databáze odborných časopisů SAGE Journals Online i jednoho z největších volně přístupných bibliografických portálů, Fundación Dialnet, jehož hlavním úkolem je ve spolupráci s dalšími institucemi a univerzitami zvýšit viditelnost hispánské vědecké literatury.

Přínosné byly také různé seriálové publikace výzkumných a dokumentačních center, která se zabývají mezinárodními vztahy a rozvojovými studii, např. Fundación CIDOB či španělský think-tank Real Instituto Elcano.

Z digitalizovaných španělských deníků, El País a El Mundo, jsem čerpala doplňující informace týkající se nelegální migrace.

První část (kapitola 4) diplomové práce objasňuje původ imigrace do Španělska na základě migračních teorií. Byla použita publikace renomovaného badatele mezinárodní migrace Douglase S. Masseyho (2002). Ucelený přehled podávají přední čeští odborníci na migraci, Dušan Drbohlav, Zdeněk Uherek (2007) či Michaela Vojtková (2005). Uznávaný španělský expert na imigraci Lorenzo Cachón Rodríguez (2006, 2009) tyto migrační teorie aplikuje na případu Španělska. Ostatní motivy k migraci byly analyzovány z publikací dalších významných autorů, např. Kitty Calavity (1998). Analýza imigračních období vycházela především z práce Lorenza Cachóna Rodríguez (2006). Rozsáhlý rozbor trendů imigrace do Španělska byl proveden na základě statistických dat, které byly čerpány z oficiálních zdrojů, především z Ministerstva práce a imigrace a Národního statistického institutu. První část této práce je završena studií nelegální migrace. Bylo čerpáno z příspěvků Wayne Cornelia (2004), Claudie Finotelli (2007) či Laury Huntoon (1998), kteří se této problematice nejvíce věnují.

Druhá část práce (kapitola 5) analyzuje přístupy k regulérním a neregulérním imigrantům. Podkapitola přístupu státu má za úkol přiblížit implementované nástroje imigrační kontroly. Vychází z primárních vládních zdrojů, zejména Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a spolupráce a Ministerstva práce a imigrace. Ze sekundárních zdrojů byla vybrána např. z publikace *Frontera sur* (2008), která obsahuje

příspěvky několika autorů píšící o problematice kontroly vnějších hranic EU. Podkapitola o vzájemně výhodném rozvoji, který je jedním z nejdůležitějších nástrojů imigrační politiky, byla vypracována na základě publikace Francisca Garcíi Calabrése (2009) či Samiho Naíra (2010). Podkapitola týkající se regularizačních procesů se opírá o publikace Vicenta Gonzálveze Péreze (2000), Kitty Calavity (1998), ale i o česky psané práce Renáty Hosnedlové a Delia Piquera Luceny (2007) či Mikel Mazkiaran (2010), kteří téma přehledným způsobem analyzovali. Co se týká podkapitoly o přístupu autonomních oblastí a měst k regulérním a neregulérním imigrantům, neopomenutelnými zdroji se staly publikace Francisca Morena Fuentesese (2009), který analyzuje přístup ke zdravotní péči a vzdělání a Antonia Algaby (2003), který popisuje přístup imigrantů k bydlení. V podkapitole o přístupu nevládních organizací k regulérním a neregulérním imigrantům bylo čerpáno z internetové stránky Canal Solidario, který poskytuje základní informace o všech NNO, které se zabývají problematikou imigrace. Analýza přístupu španělské občanské společnosti se opírá o oficiální průzkumy veřejného mínění Centra sociologických výzkumů.

Třetí část (kapitola 6) se představuje prognózu týkající se imigrace, která vycházela ze studií Statistického úřadu (2011).

V závěrečné části diplomové práce (kapitola 7) je vymezen prostor pro vlastní výzkum.

3.2 Další získané informace

V práci bylo uplatněno poznatků osvojených během studia distančního magisterského programu „*Máster en Inmigración y Cooperación al Desarrollo en la Unión Europea*“⁴, které významným dílem přispěly k napsání této práce.

Největším přínosem pro vypracování mé diplomové práce je každodenní setkávání s migranty během mého pobytu ve Španělsku a osobní zkušenosti.

Konečně nesmím opomenout získané poznatky během mé dobrovolné činnosti v městském středisku kultury a solidarity, *Casa de las Culturas y de Solidaridad*, které je důležitým aktérem v oblasti migrace v Zaragoze. Mezi jeho hlavní činnost patří pomoc s prvotní orientací po příchodu imigrantů, poskytování sociálně-právního poradenství,

⁴ (český překlad: Imigrační politika a rozvojová pomoc v rámci Evropské Unie), program nabízený Institutem rozvojových studií (špan. Instituto de Estudios sobre Desarrollo y Cooperación Internacional – HEGOIA), který spadá pod Universidad del País Vasco ve španělském Baskitsku.

realizace jazykových a profesních kurzů a volnočasových aktivit pro dospělé i děti bez ohledu na národnost. Pomáhá imigrantům najít uplatnění na pracovním trhu a poskytuje veškeré informace ohledně integrace či možnosti dobrovolných návratů.

4 PROBLEMATIKA IMIGRACE DO ŠPANĚLSKA OD ROKU 1980 AŽ PO SOUČASNOST

Abychom pochopili imigraci do Španělska v celé její složitosti, je nutné hledat její příčiny. V první podkapitole této části budou uvedeny hlavní teorie v oblasti migrace, které poslouží k identifikaci především ekonomických příčin imigrace do Španělska, v dalších dvou kapitolách budou analyzovány push a pull faktory, které zásadním způsobem ovlivňují rozhodnutí k migraci do Španělska. Druhá podkapitola se bude věnovat regulérní a neregulérní imigraci do Španělska. V rámci této kapitoly budou vymezení regulérní a neregulérní imigranti. Posléze bude analyzována jednotlivá imigrační období, k čemuž pomohou statistická data. Do této podkapitoly bylo nezbytné také zařadit téma negální imigrace, hlavní trasy a způsoby nelegálního vstupu na španělské území. Porozumíme tak některým specifickým životům imigrantů, kteří se ve Španělsku nacházejí v situaci legality a ilegality.

4.1 Charakteristika hlavních motivů k imigraci do Španělska

V této podkapitole budou uvedeny nejprve ty nejvýznamnější teorie migrace, které mají souvislost s imigrací do Španělska, a dále jsou identifikovány důležité push a pull faktory, pomocí kterých bude vysvětleno, proč do Španělska přicházejí jak regulérní tak neregulérní migranti.

4.1.1 Hlavní migrační teorie a spojitost s imigrací do Španělska

Příčiny migrace z hlediska makroekonomických ukazatelů jako příjmové rozdíly, rozdíly v nabídce a poptávce pracovních sil zkoumá *teorie neoklasické ekonomie* (angl. *Neoclassical Economic Approach*). Teorie studuje migraci na základě dvou analytických rovin. Na *makroúrovni* (angl. *Macro Theory*) teorie vysvětluje migraci jako pohyb osob ze zemí méně vyspělých s přebytkem pracovních sil a nižším mzdovým ohodnocením do zemí vyspělých s nedostatkem pracovních sil a vyšším mzdovým ohodnocením, k čemuž dochází až do vyrovnání nerovnovážného stavu. Na *mikro úrovni* (angl. *Micro Theory*) teorie vychází z hlavní premisy, že jedinec migruje v očekávání zlepšení celkové kvality života a věří, že zisky z migrace převáží ztráty, ať již okamžitě nebo v dlouhodobějším

výhledu. Náklady nejčastěji zahrnují výdaje na cestu, na živobytí v hostitelské zemi, na adaptaci v novém prostředí, na učení se novému jazyku a na vytváření nových vazeb. Volbu ovlivňují podmínky na trhu práce v cílové zemi, pravděpodobnost nalezení práce, možné uplatnění dovedností jedince, výše předpokládaných výdělků, ale i riziko deportace pro neregulární migranty. (Cachón Rodríguez, 2006: 179-180; Drbohlav – Uherek, 2007: 6-7; Massey, 2002: 9-11; Vojtková, 2005: 2)

S procesem kapitalistického rozvoje souvisí již zmíněná neoklasická teorie, ale také *teorie světového systému* (angl. *World Systems Theory*), která je jádrem tzv. *historicko-strukturalistického přístupu* (angl. *Historical - Structural Approach*). Teorie za příčiny migrace klade ekonomickou a sociální nerovnováhu. V 70. letech 20. století přepracoval I.M. Wallerstein *teorii závislosti* (angl. *Dependency Theory*) a definoval koncept vztahů *centrum-periferie* (angl. *core-periphery*), podle kterého hegemonistické kapitalistické státy (centra) jsou odpovědné za zaostalost chudých států (periferií), které si podřizují a způsobují jejich ekonomickou i politickou závislost. Periferie jádrům dodávají suroviny, zemědělské produkty a levnou pracovní sílu. Jádra naopak zvyšují svůj mocenský předstih. Dochází k nerovnoměrnému rozložení bohatství a příležitostí, které je hlavním motorem oboustranných migračních pohybů. Z jádra do periferie přicházejí kvalifikovaní pracovníci, tok mívající z periferie do jádra je vytvářen jak kvalifikovanou, tak nekvalifikovanou pracovní sílou. Dříve tento proces probíhal prostřednictvím koloniálních režimů, dnes prostřednictvím vlád vyspělých zemí a nadnárodních firem. (Drbohlav – Uherek, 2007: 8; Massey, 2002: 11-14; Vojtková, 2005: 2). Dušan Drbohlav (2010) v živém vstupu Událostí a komentářů televize ČT24 uvedl: „*Migrační systém má své jednoznačné rysy. Svět je rozdělen mimo jiné díky koloniální minulosti.*“ Výrok potvrzuje jak již zmíněnou teorii světového systému, tak i *teorii migračních systémů* (angl. *Migration System Theory*), kterou na přelomu 80. a 90. let 20. století analyzovali Fawcett, Kritz, Zlotnick nebo Lim. Teorie bere v úvahu konkrétní historické okolnosti, za nichž docházelo k vytváření migračních vazeb mezi jednotlivými státy (Drbohlav – Uherek: 2007: 8). Hostitelské země jsou se zdrojovými zeměmi propojeny nejen prostřednictvím lidí, ale také historickými, kulturními, (post)koloniálními a technologickými vazbami. Dlouhodobé multidimenzionální spojení mezi Španělskem a jeho bývalými koloniálními državami, například Filipínami, Rovníkovou Guineou, severním Marokem či zeměmi Latinské Ameriky, tuto teorii potvrzují.

Ernst Georg Ravenstein zkoncipoval obecná tvrzení popisující migrační vztahy mezi zdrojovou a cílovou zemí, tzv. zákony migrace⁵, pomocí kterých zdůrazňuje, že lidé odcházejí především za účelem zlepšení životních podmínek jako reakce na nedostatek pracovních příležitostí a strukturální problémy v místě původu. Odchod má spíše naléhavý charakter a mnohdy je tak jediným východiskem. (Rodríguez Vignoli, 2004: 15-17).

Podobně Stark a Taylor prostřednictvím *teorie relativní deprivace* (angl. *Relative Deprivation Theory*) z roku 1991 konstatují, že ekonomický rozdíl mezi zdrojovou a cílovou zemí a rozdíly v životním standardu uvnitř zdrojové země, jsou faktory vyvolávající migraci. Právě tyto rozdíly se migrant snaží vyrovnávat. Teorie bere v úvahu dočasnost migrace, která má zlepšit podmínky rodin ve zdrojových zemích. Migrant rodině posílá finanční prostředky, remittance, pomocí kterých si rodina zvýší sociální status. (Drbohlav – Uherek, 2007: 9) Z ekonomického hlediska je tedy vysoká míra imigrace do Španělska racionální vyrovnávací reakcí na existující asymetrickou strukturu trhu práce mezi Španělskem a zdrojovou zemí.

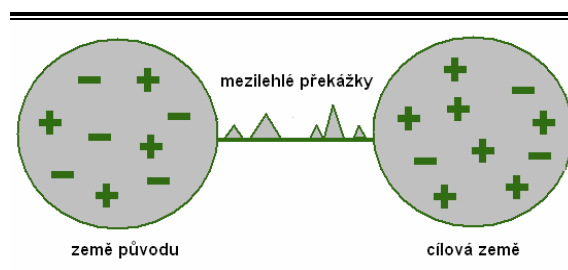
Nový ekonomický přístup (angl. *New Economic Approach*) bere na vědomí kolektivní rozhodovací proces rodiny, domácnosti nebo komunity. Rozhodnutí migrovat je výsledkem vzájemné dohody v rodině, ze které je vybírán mladý, zdravý a schopný člen. Rodina shromáždí finance na cestu, které jsou chápány jako návratná investice. Migrant po úspěšném příchodu do země a nalezení práce rodině posílá remittance. (Vojtková, 2005: 2) Gómez Quintero (2005: 173) ve své publikaci o latinskoamerické migraci do USA, Španělska a jiných zemí tento model stvrzuje.

V 60. letech 20. století se Bogue či Jansen snažili vysvětlit hlavní faktory ovlivňující rozhodnutí jedince k migraci. Rozvinuli tzv. *push-pull teorii* (angl. *Push-Pull Theory*) vycházející z neoklasické teorie. Negativní faktory, které jedince ze své země doslova vytlačují, se nazývají *push faktory*. Patří k nim např. nedostatek pracovních příležitostí, demografický tlak (více kapitola 4.1.2). Pozitivní faktory, *pull faktory*, jedince naopak do jiné země přitahují. Mohou jimi být např. vysoká poptávka po pracovní síle či přístup

⁵ a) nejčastější přemístění jsou na krátké vzdálenosti. Vzdálenost mezi zemí původní a cílovou je determinacním faktorem, který ovlivňuje rozhodnutí migrovat. Odchody do vzdálenějších míst zpravidla směřují do hustě zalidněných obchodních a hospodářských center; b) obyvatelé měst migrují méně než obyvatelé venkovských oblastí; c) velká města přitahují obyvatele z blízkých či periferních oblastí. Následkem migrace se města rozrůstají více než přirozeným přírůstkem obyvatel; d) migrace je většinou postupným jevem a dochází na celém území státu; e) všechny migrační proudy podněcují proudy opačné, které se v některých případech vyrovnávají; f) technologický rozvoj migraci usnadňuje a zvyšuje; g) hlavním motivem migrace je hledání lepších materiálních podmínek života; h) ženy během života migrují více než muži, ale riskují méně; i) z velké části migrují dospělé osoby; j) migrace je spíše individuální, méně se stěhují celé rodiny (Rodríguez Vignoli, 2004: 17).

k zdravotní péči a vzdělání (více kapitola 4.1.3). V roce 1966 push-pull model obohatil Everett Lee. Využil Stoufferovy *teorie „mezilehlých“ (intervenujících) příležitostí* (angl. *Theory of intervening opportunities*) z roku 1940 a definoval *teorii mezilehlých překážek* (angl. *Theory of intervening obstacles*) (viz schéma č. 1), která vysvětluje existenci určitých bariér mezi zdrojovou a cílovou zemí, které mohou mít vliv na rozhodnutí k migraci. Těmi mohou být například výdaje na cestu, vzdálenost, hraniční kontrola, zákony apod. (Drbohlav – Uherek, 2007: 6; Muñiz Solari, 2010) Dle Drbohlava a Uherka (2007: 8) z push-pull modelu lze vyvodit následující závěry: k migraci dochází, až push a pull faktory dosáhnou určité intenzity; intenzita push a pull faktorů, která je potřebná k tomu, aby jednotlivec migroval, se mění s okolnostmi a záleží i na osobních důvodech migranta; migrace působí selektivně, jelikož ne každý se k migraci rozhodne; velikost migračního proudu a protiproudu je závislá na podmínkách v zemi původu, v hostitelské zemi, ale i na velikosti překážek.

Schéma č. 1: Push-Pull Model (E.S. Lee, 1966)

Upraveno autorkou dle zdroje: Muñiz Solari, 2010

Teorie dvojího pracovního trhu (angl. *Dual Labor Market Theory*), kterou se v 70. letech 20. století zabývali Piore, Gordon a jiní ekonomové, vnímá pracovní migraci jako důsledek ekonomické globalizace, kdy vyspělé země poptávají po flexibilní a levné pracovní síle přistěhovalců s cílem zaplnit neobsazené niky domácího trhu práce. Pracovní trh vyspělé země je rozdělen na primární a sekundární pracovní sektor. Primární trh práce je tvořen kvalifikovanými odborníky z domácí populace. Pracovní pozice jsou dobře placené, relativně stabilní a perspektivní, co se kariérního růstu týče. Sekundární trh práce je charakteristický malou atraktivitou pro autochtonní obyvatele, špatnými pracovními podmínkami (nižší mzdová úroveň, dlouhá pracovní doba, těžká fyzická zátěž), nízkou sociální prestiží a neexistující či velmi omezenou možností kariérního růstu a přechodu na primární trh práce. Dalšími typickými atributy sekundárního trhu je velká fluktuace

pracovníků a nestabilita zaměstnání, s kterou souvisí častější nezaměstnanost pracovníků. Na druhou stranu je snadnější získat zaměstnání než na primárním trhu práce. Sekundární pracovní trh je zastoupen nekvalifikovanými pracovníky, obzvláště pak pracovními migranty. (Drbohlav – Uherek: 2007: 7; Šimek, 2005: 20).

Další teorií, která spojitost s imigrací, je *teorie sítí* (angl. *Network Theory*). Základ teorie položila Manchesterská škola v 40.-50. letech 20. století. Později byla tato teorie studována Graemem J. Hugem. Teorie v migračním procesu zdůrazňuje význam interpersonálních vztahů mezi migranty v hostitelských zemích a jejich komunitami v zemích zdrojových. Jedná se především o vazby příbuzenské, přátelské, vazby mezi členy stejné komunity či etnika nebo mezi bývalými či potenciálními migranty. O těchto vazbách se někdy mluví jako o tzv. sociálním kapitálu (angl. *social capital*), který nejen usnadňuje rozhodnutí migrovat, ale pomáhá i při migraci jako takové. (Drbohlav – Uherek, 2007: 8-9; Vojtková, 2005: 2-3) Dochází k tzv. *řetězové migraci* (angl. *chain migration*), která je výsledkem různých forem pomoci poskytované nově příchozím prostřednictvím sociálních sítí (Gómez Quintero, 2005: 179). V neposlední řadě ulehčuje první kroky v hostitelské zemi (poskytnutí pomoci při hledání bydlení, práce, vyřízení povolení k pobytu a pracovního povolení, zdravotní karty aj.) a představuje důležité zázemí. Tyto sítě se stále rozšiřují a snižují tak náklady i rizika migrace. V poslední době jsou aspekty sociálních sítí migrantů transformovány a zobecňovány do konceptu transnacionalizace (angl. *transnational social spaces*). Vzniká tzv. nadnárodní migrační prostor, kterému napomáhá fenomén globalizace. Pokroky v přepravních a komunikačních technologiích spojující celosvětově místa a lidi zmenšily mezery mezi geografickým prostorem a migračním prostorem. Cesta na delší vzdálenost se tak stala levnější a dostupnější. Jeho součástí jsou i převody peněz a toky informací o trasách migrace, pracovních příležitostech, úspěších a moderním světě. (IOM, 2005). Corkill (2010: 143) tvrdí, že právě tyto triumfy a obrázky života v cílových zemích migrace, které ve zdrojových zemích vysílají masmédiá, hrají roli katalyzátoru v rozhodovacím procesu. Chudý Jih se s nimi ztotožňuje a žene populaci na Sever. Mnohdy se ale rozhodnutí migrovat učiní na základě nepodložených informací či falešných představ, které se s realitou často rozcházejí (Rodríguez-Vignoli, 2004: 15), a imigrant se v hostitelské zemi potýká s celou řadou problémů souvisejících s adaptací na nové geografické, kulturní, sociální, politické prostředí.

Institucionální teorie migrace (angl. *Institutional Theory*) se zabývá subjekty, které imigraci podporují. První skupinou subjektů jsou jedinci či společnosti těžící z lidské zranitelnosti. Na migrantech, kteří hledají lepší příležitost k životu, vydělávají následnými způsoby: pašováním či převáděním ze země zdrojové do země cílové (angl. *people smuggling*), obchodováním s lidmi (angl. *human trafficking*) a zprostředkováváním práce a pobytu, tzv. klientismus. Ve všech případech se mluví o tzv. migračním průmyslu. Převaděči si nechávají zaplatit za vystavění falešných cestovních dokumentů, organizaci cesty či samostatný převod přes hranice. Jedná se o dobrovolný čin, který se odehrává se souhlasem pašovaných či převáděných osob. Po dosažení destinace už migrant s převaděčem nezůstává v dalším kontaktu. Obchodování s lidmi je výhradně nedobrovolným činem, který je spojen s nátlakem, donucením a následným vykořisťováním a udržováním migrantů ve vazalském postavení v hostitelských zemích. (Cornelius, 2004: 11; Drbohlav – Uherek, 2007: 9; UNIC, 2006: 5; Vojtková, 2005: 3) Specifickou institucí je model organizující práci a život migranta, tzv. klientismus, v jehož rámci se uplatňují legální, ale spíše nelegální praktiky. Zprostředkovatelé hledají volná místa, zajišťují ubytování, zařizují potřebná povolení. Jsou experty na platné předpisy. Orientují se v mezerách zákonů a v praktikách, jak je obcházet. Druhou skupinu institucionálních subjektů tvoří organizace a jedinci poskytující migrantům rady, sociální služby a právní poradenství. Instituce tedy spoluvytvářejí prostředí pro migraci, podílejí na jejím vzniku i trvání, a na tom, že migrant migrační proces dokončí a poté se integruje do společnosti v cílové zemi. (Drbohlav, 2008: 9)

4.1.2 Push faktory

Mnoho imigrantů ve Španělsku pochází z rozvojových zemí, někteří i z těch nejméně rozvinutých (angl. *Least Developed Countries - LDC*⁶). Tyto země se potýkají s těmi nejzávažnějšími problémy, které přerůstají v hlavní push faktory migrace. Řadí se mezi ně

⁶ Skupina nejméně rozvinutých zemí je specifickou kategorií rozvojových zemí, které jsou každé tři roky posuzovány Ekonomickou a sociální radou OSN (ECOSOC). Kritéria pro zařazení země do této skupiny jsou: nízký příjem na základě HDP dle parity kupní síly; slabé lidské zdroje, které jsou určovány na základě výživy, zdraví, vzdělání a gramotnosti; a nízká hladina ekonomické diverzifikace. Speciální vyčlenění má pomoci těmto zemím dosahovat větších benefitů z cílené rozvojové asistence mezinárodního společenství s celkovým záměrem redukce jejich marginalizace ve světové ekonomice. Dnes se do této skupiny řadí 49 zemí. (UN-OHRLLS, 2010). Do Španělska též přichází migranti původem z LDCs (Gambie, Guinea, Guinea-Bissau, Mali, Mauretánie, Rovňiková Guinea, Senegal).

nestabilní politické klima, autoritativní režimy, neadekvátní systém vládnutí⁷, korupce, porušování lidských práv a svobod, ozbrojené konflikty, etnické a sociální nepokoje, genderové nerovnosti, ekonomické krize, nízká diverzifikace ekonomiky, závislost na vývozu jedné komodity a s tím spojená závislost na cenách surovin na světových trzích, bariéry v obchodu se zemědělskými produkty, nedostatek pracovních příležitostí, neadekvátní technická a sociální infrastruktura (vzdělání, zdravotnictví, sociální péče) či environmentální degradace. Některé z jmenovaných problémů jsou ovšem příčinami nucené neboli nedobrovolné migrace. Jedná ze zejména o případy, kdy lidé opouští zemi z politických důvodů, utíkají před ozbrojenými konflikty či environmentálními problémy⁸, jež představují ohrožení života a svobody jednotlivců. Pokud jejich ohrožení a obavy jsou oprávněné, dle Ženevské úmluvy se jedná o uprchlíky⁹ a může jim být tedy udělen azyl v jiné zemi (UNHCR v ČR, nedatováno). Dobrovolná migrace, kterou se zabývá tato diplomová práce, je vyjádřením snahy odejít z vlasti z důvodu osobního charakteru.. UNHCR (2006: 24) udává, že mezi dobrovolnou a nucenou migrací často nelze stanovit pevnou dělící hranici, neboť v řadě případů jeden typ migrace splývá s jiným.

V neposlední řadě je důležité zmínit, že další brzdou rozvoje těchto zemí je populační boom či zadluženost. Velký populační přírůstek mnohonásobuje potřebu základních lidských potřeb, které rozvojové země nejsou schopny zaručit. Jak uvádí Grete Brochman (1991: 187), populační tlaky v subsaharské Africe budou stále více přidávat na síle, což povede i k akceleraci push faktorů a následné migraci za lepšími podmínkami. Co se zadluženosti týče, mnoho afrických a latinsko-amerických zemí se v 60. a 70. letech 20. století vydalo cestou bankovních a státních půjček na rozvoj a ještě nyní musí splácet dluhy, místo aby investovaly do vlastního rozvoje.

Rozvojem se myslí jak ekonomický růst, tak i sociální, respektive zvyšování možností a schopností lidí žít život podle svých představ a uspokojení základních potřeb. UNDP

⁷ angl. *good governance* neboli optimální systém vládnutí, který je efektivní a dlouhodobě vede k ekonomické prosperitě i sociální vyváženosti, jež je klíčová pro udržení důvěry a legitimacy vlády. Klíčovým prvkem je zapojení soukromého a nevládního sektoru, jehož participace na řízení a správě posiluje legitimitu a kompetentnost řízení zejména z hlediska komunikace a zpětné vazby. (Cihelková, 2007)

⁸ „environmentální uprchlíci“ jsou nuceni dočasně nebo trvale opustit svá původní bydliště v důsledku významného narušení životního prostředí (přírodního a/nebo způsobeného lidskou činností), které ohrožovalo jejich existenci a/nebo vážně ovlivnilo kvalitu jejich života“. (Rábelová, 2000: 16).

⁹ Uprchlíkem dle definice Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 je osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo odmítá vzhledem ke shora uvedeným obavám, ochranu své vlasti. Označením uprchlíci se míní nejenom ti, které již nějaký stát uznal jako splňující podmínky pro udělení azylu, ale také ti, jejichž žádost o azyl je teprve projednávána. (UNHCR v ČR, nedatováno)

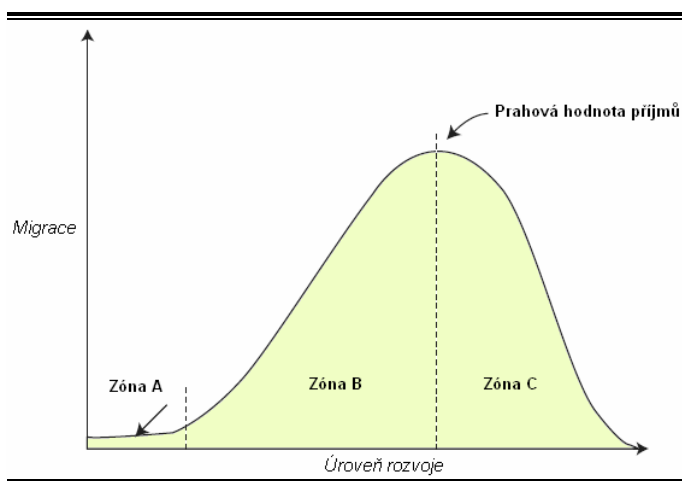
vytvořil Index lidského rozvoje (angl. *Human Development Index – HDI*), jehož smyslem je zachytit ty nejdůležitější aspekty rozvoje. Stanovuje se na základě tří veličin: očekávaná délka života, vzdělání (gramotnost a počet let školní docházky) a HDP. (Kaplan, 2005: 97) Údaje v tabulkách č. 1 a 2 (viz příloha č. 1) porovnávají HDI a HDP dle parity kupní síly Španělska a jednotlivých zdrojových zemí a jasně prokazují mezery v rozvoji (angl. *development gaps*). Nejhorších výsledků vykazují země subsaharské Afriky. Ovšem Rovnicková Guinea, která má vysokou hodnotu HDP dle parity kupní síly a naopak nízkou hodnotu HDI, je příkladem, kdy rozvoj země a životní úroveň obyvatel nemůžeme hodnotit podle HDP dle parity kupní síly. Jedná se o ekonomický ukazatel, který neodpovídá realitě v zemi. Vysvětlení najdeme v obrovských výnosech z ropy, která byla v zemi nalezena v 90. letech 20.století. Zisky významně ovlivňují hodnotu HDP, ale posléze zůstávají v rukou prezidenta Teodora Obianga Nguemy a Demokratické strany Rovnickové Guineje (Záhořík, 2006: 20-22). Navíc prezident přispěl k budování nesmyslných megalomanských projektů, místo toho, aby vláda podpořila školství či zdravotnictví.

Mnoho autorů hlavní příčiny migrace obyvatel spojuje s chudobou. Pojetí chudoby se odvíjí od životní úrovně každé společnosti. Za celosvětovou hranici chudoby označila SB v roce 1990 příjem dosahující dva USD na den a hranici extrémní chudoby jeden USD na den. Ale toto stanovení má jisté nedostatky, neboť chudoba je vždy relativní. Ekonom a nositel Nobelovy ceny Amartya Sen založil své pojetí chudoby na tezi, že chudoba není nedostatek příjmů, nýbrž nemožnost plnohodnotně žít kvůli nedostatku ekonomických prostředků. Ke komplexnějšímu chápání chudoby přispěl projekt SB z roku 2000 Hlasy chudých (angl. *Voices of the Poor*), který poukazuje na další dimenze chudoby: zdraví, vzdělání, kvalita a přístup ke službám, infrastruktura, bezpečnost, sociální vyloučení. (Exnerová, 2005: 32-33). Jejich nedostatek vytváří podněty k migraci. Tabulka č. 3 (viz příloha č.1) uvádí hlavní zdrojové země imigrace do Španělska a procentuální zastoupení obyvatel žijících v chudobě. Vysoká čísla jasně prokazují, že chudoba má významný vliv na rozhodnutí k migraci. Ačkoli nejhorších výsledků opět vykazují země subsaharské Afriky, přistěhovalci z těchto zemí tvoří ty nejpočetnější diaspory. Vysvětlení najdeme v následujícím odstavci.

Mýtus, že nejvíce lidí migruje z těch nejchudších zemí, britský parlamentní Výbor pro mezinárodní rozvojovou spolupráci vyvrací (IDC, 2004: 4). Svůj argument vysvětluje pomocí tzv. migrační křivky inverzního tvaru U, v doslovném překladu „migrační hrb“

(angl. *migration hump*), která znázorňuje vztah mezi migrací a úrovní rozvoje zdrojové země (viz graf č. 1).

Graf č. 1: Vztah mezi migrací a úrovní rozvoje zdrojové země

Upraveno autorkou dle zdroje: IDC, 2004

Upozorňuje na fakt, že při velmi nízké míře rozvoje (Zóna A) je velmi nízká pravděpodobnost migrace. Naopak s vyšším rozvojem a vyššími příjmy (Zóna B) se potenciálnost migrace zvyšuje. Jakmile je dosažena prahová hodnota příjmů a jakmile ekonomika mateřské země nabízí lidem příležitosti, pravděpodobnost migrace opět klesá (Zóna C). (IDC, 2004: 20) Migrace je tedy otázkou finančních prostředků migranta či jeho rodiny. Migrant potřebuje peníze na cestu (doprava, poplatky převaděčům) a na prvotní náklady na pobyt v cílové zemi. Nejvíce imigrantů přichází tedy ze zemí se střední úrovní rozvoje, což se potvrzuje i u Španělska, kam míří hlavně migranti z Maroka, Ekvádoru, Kolumbie, Číny, Peru a Bolívie (viz tabulky v příloze č. 1).

Přehled push faktorů imigrace do Španělska udává následující tabulka.

Tabulka č. 1: Push faktory

Politické
▪ nestabilní politické klima
▪ autoritativní režimy
▪ korupce
Ekonomické
▪ ekonomické krize
▪ nedostatek pracovních příležitostí
▪ chudoba
Sociální
▪ neadekvátní přístup ke zdravotní péči
▪ neadekvátní přístup ke vzdělání
▪ etnické nepokoje
▪ náboženské nepokoje
Demografické (IOM, 2005)
▪ populační boom
Environmentální (Stojanov, 2006: 14; Rábelová - Třebický, 2000)
▪ kumulativní změny (odlesňování, půdní eroze, zasolování půdy, šíření pouští, změny klimatu, nedostatek pitné vody)
▪ přírodní katastrofy (sucha, záplavy, zemětřesení, výbuchy sopek)
▪ kontroverzní rozvojové projekty (výstavba přehrad, apod.)
▪ ozbrojené konflikty a války o přírodní zdroje

Vytvořeno autorkou dle uvedených zdrojů v textu

4.1.3 Pull faktory

Roku 1975 zemřel generál Franco a spolu s ním i období jeho diktátorské vlády, tzv. frankismus. Frankův nástupce, současný španělský král Juan Carlos I. Bourbonský, zdárně dohlížel na přeměnu Španělska v demokratickou konstituční monarchii. Země se začala těšit nebyvalé hospodářské expanzi a politické transformaci v kontextu tržní ekonomiky a procesu globalizace. Důležitým mezníkem byl vstup země do ES (dnešní EU) v roce 1986. Tento rok se stal synonymem přílivu zahraničního kapitálu, financování prostřednictvím strukturálních fondů EU, zemědělských dotací v rámci společné zemědělské politiky EU, rozvoje malých a středních podniků a především rozvoje infrastruktury. V dynamicky rozvíjejícím se stavebním průmyslu a terciárním sektoru, především turistickém ruchu, bylo v období 1986-1990 vytvořeno přes dva miliony nových pracovních pozic, a to více než v kterékoli zemi EU (Calavita, 1998: 534). Na rozdíl od jiných zemí EU, které věnovaly zvláštní pozornost vysoce kvalifikovaným zahraničním pracovníkům, španělský trh práce upřednostňoval zahraniční pracovníky na pokrytí nízko kvalifikovaných míst v klíčových hospodářských odvětvích (Terrón, 2004: 10). Ekonomická prosperita a neustálá poptávka po pracovnících v méně kvalifikovaných oborech, patří k nejvýznamnějším pull faktorům, které zahájily imigrační boom. Ve Španělsku se jedná o práce ve stavebnictví, zemědělství a sektoru služeb, především práce v hotelnictví, pohostinství, pečovatelských a

úklidových službách. Massey (2002: 17-18) tento typ povolání označuje jako tzv. *dead-end jobs*, tedy práce bez vyhlídek, a Cachón Rodríguez (2006: 201) tzv. *3D jobs* (*dirty, dangerous, demanding*), což bychom do češtiny přeložili jako tzv. 3N práce (nečisté, nebezpečné, náročné). Cachón Rodríguez (2006: 179) tvrdí, že důvodem vzniku těchto prací je zvýšení tzv. úrovně přijatelnosti (špan. *nivel de aceptabilidad*) autoktonních obyvatel Španělska. Ti začali dosahovat vyšších stupňů vzdělání, což vedlo k neochotě přijmout zaměstnání, která nebyla na vyhovující úrovni. Zaměstnavatelé stále více zaměstnávali přistěhovalce, kteří naopak byli ochotni pracovat na nižších postech a za horších pracovních podmínek. V této souvislosti dochází k tzv. etiketizaci (angl. *social labelling*) některých zaměstnání (Vojtková, 2005: 2), kdy profese s vysokým zastoupením imigrantů jsou automaticky klasifikována jako zaměstnání pro imigranty. Domácí populace jimi opovrhují a imigranti je naopak vyhledávají.

Významným pull faktorem imigrace do Španělska je existence neformálního sektoru ve Španělsku, tzv. šedé ekonomiky, která se významně podílí na tvorbě HDP země (Calavita, 1998: 535). Během posledních dvou dekad tento fakt fungoval jako jedna z hlavních hnacích sil příchodu imigrantů. Šedá ekonomika pro mnohé imigranty znamenala záchranný a zároveň odrazový bod. Snadnost nalezení tohoto druhu zaměstnání není tajností. V zemědělství na jihu země bylo běžné najímat neregulérní imigranty bez oprávnění k pobytu a/nebo bez pracovního povolení. Jak uvádí González Pérez (2000: 47), práce v zemědělství je první pracovní činností, kterou např. nově příchozí afričtí imigranti vykonávají. Ve Španělsku též vzniklo mnoho neformálních prací typu hospodyně, chůvy a pečovatelky starších či postižených osob v domácím ošetření, což bylo zapříčiněno následujícími faktory: stárnutí populace, vznik nových sociálních a kulturních způsobů života, rostoucí příjmy ve španělských domácnostech, rostoucí zaměstnanost Španělek, které se již nemohly postarat o rodiče, děti a domácnost. Tento typ prací je nabízen především cizinkám a dává impuls k další migraci žen. (Bettio et al., 2006: 283; Cachón Rodríguez, 2006: 185, Cuesta, 2007: 120). Potřeba imigrantů na pracovním trhu se dostala do podvědomí celé společnosti, čímž neregulérní imigrace byla vždy do jisté míry tolerována (Triandafyllidou, 2010: 2; González Enríquez, 2007: 323).

Koloniální minulost a z ní vycházející kulturní či lingvistická proximita patří k pull faktorům, které značně ovlivňují imigraci do Španělska. Příkladem mohou být přistěhovalci původem z Latinské Ameriky, kteří tvoří největší diasporu imigrantů ve

Španělsku. Stejná řeč a podobné kulturní zvyky představují komparativní výhody, díky kterým snadněji nalézají práci a snadněji se integrují do společnosti.

V souvislosti s rostoucími imigračními tlaky docházelo ke stále většímu zpřísnování imigračních politik některých evropských států, ale i USA (Kreienbrink, 2006: 1-2). Migranti začali hledat nové alternativy, zejména pak Latinoměřané, pro které byly USA destinací č. 1. Další přísná omezení imigrace nastala po teroristických útocích 11. září 2001. Země Jižní Evropy (Španělsko, Itálie a Řecko), jejichž imigrační politika byla v porovnání s ostatními státy laxnější, se staly jakýmsi zadními vrátky imigrace. Dalším ulehčujícím faktorem imigrace byla propustnost španělských hranic. Naír (2010: 547) podotýká, že španělské autority nelegální přechod hranic přehlížely za účelem posílení pracovního trhu. Imigraci umocňuje i strategická geografická pozice Španělska. 26. března 1995 přišla v platnost Schengenská smlouva, která zrušila kontroly na společných hranicích Německa, Francie, Belgie, Nizozemska, Lucemburska, Španělska a Portugalska. Španělsko se tak stalo jižní hranicí schengenského prostoru a bránou do EU pro potenciální migranty. Bezvízový styk s Marokem a hlavními vysílajícími zeměmi Latinské Ameriky též významně napomohl imigraci do Španělska až do jeho postupného rušení na přelomu 20. a 21. století (více kapitola 5.1.2.1)

Z dalších pull faktorů, které vábí migranty do Španělska, je sociální politika země, tzv. středomořského typu (Cachón Rodríguez, 2009: 12). Sociální politiky států Jižní Evropy si tento přívlastek získaly svým úsilím o zajištění blahobytu (angl. *welfare*, špan. *bienestar*), konkrétně o zajišťování vzdělávání obyvatelstva, zdravotní péče, zajišťování zaměstnanosti a sociálního zabezpečení. Ve Španělsku od roku 2000 mají nárok na bezplatnou zdravotní péči a vzdělání všichni obyvatelé včetně cizinců, i neregulérních, což podněcuje i neregulérní migraci (více kapitola 5.2). Pull faktorem je také možnost seberealizace, ke které v cílové zemi přispívá rozvinutý systém školství, nabídka práce či nabídka různých kurzů, jež ve svých mateřských zemích postrádají. Do kategorie sociálních pull faktorů spadá i existence tzv. sociálních sítí. EU považovala za pull faktor také regularizační procesy¹⁰, ke kterým přistupovala španělská vláda jako odpověď na vysoký nárůst počtu neregulérně pobývajících nebo pracujících migrantů na území státu (více kapitola 5.1.2.5).

¹⁰ legalizace neregulérního statusu imigrantů prostřednictvím zákona

Následující tabulka uvádí základní přehled pull faktorů imigrace do Španělska.

Tabulka č. 2: Pull faktory a další faktory ovlivňující imigraci do Španělska

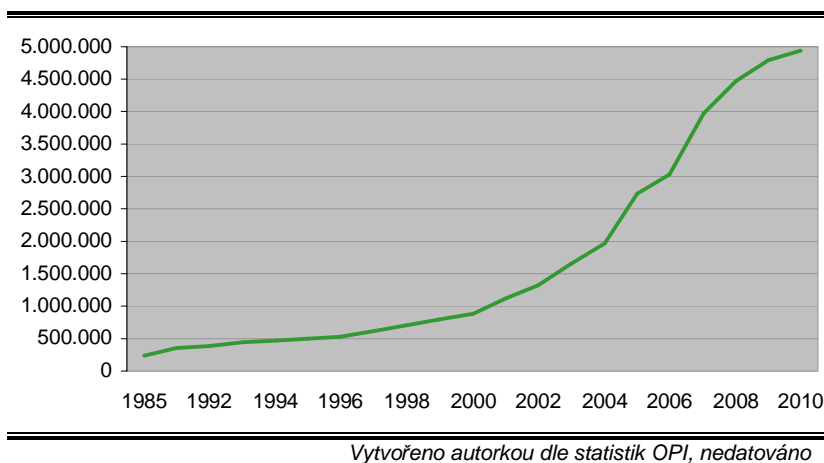
Ekonomické
▪ ekonomický rozvoj Španělska
▪ poptávka po nekvalifikované pracovní síle
▪ existence šedé ekonomiky (snadné nalezení práce)
Historické, kulturní, lingvistické
▪ historická, kulturní a lingvistická proximita Španělska a jeho bývalých kolonií
Politické
▪ demokratický režim
Geografické
▪ geografická proximita Španělska a Afriky
▪ jižní hranice EU
Sociální
▪ stát blahobytu
▪ sociální sítě
▪ sjednocení rodin
▪ možnost seberealizace
Ostatní
▪ dřívější bezvízový styk s hlavními zdrojovými zeměmi migrace
▪ laxnější imigrační politika a propustnost hranic
▪ tolerance neregulérnosti
▪ regularizační procesy
▪ vliv masmédií vysílající obrázky o triumfování a moderním světě

Vytvořeno autorkou dle uvedených zdrojů v této podkapitole

4.2 Regulární a neregulární imigrace

Za posledních 25 let se počet regulérně pobývajících cizinců zvýšil několikanásobně, z 250 tisíc v roce 1985 na 4,9 miliónů ke konci roku 2010. Vývoj počtu regulérně pobývajících cizinců ve Španělsku v období 1985-2010 zobrazuje graf č. 2. Stoupal i počet neregulérně pobývajících imigrantů. Oficiální zdroje udávají počet 866 tisíc v roce 2010 (data k 31/12/2010), zatímco v roce 2000 jich ve Španělsku bylo 27 tisíc. (OPI, nedatováno)

Graf č. 2: Vývoj počtu regulérně pobývajících cizinců ve Španělsku, 1985-2010 (data k 31/12/2010)

4.2.1 Vymezení regulérních imigrantů

Ve Španělsku je nutné rozlišit dva typy regulérně pobývajících cizinců, kteří jsou zahrnuti do oficiálních statistik, o které se mimo jiné opírá tato práce:

1) občané tzv. komunitárního režimu (špan. *Régimen Comunitario*) neboli občané EU, EHP a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci využívající právo schengenského prostoru;

2) příslušníci třetích států¹¹ spadající do tzv. obecného režimu (špan. *Régimen General*), kteří vlastní jedno z následujících možných povolení: a) povolení k jednoletému dočasnému pobytu (s možností renovace); b) povolení k permanentního pobytu získaného na základě předchozího nepřerušeno pětiletého pobytu; c) povolení k permanentnímu nebo dočasnému pobytu (s možností renovace) získaného za účelem sjednocení rodiny; d) povolení k dočasnému pobytu (s možností renovace) získaného na základě regularizace

Veškeré statistické informace v oblasti regulérní imigrace poskytuje Trvalý pozorovatel imigrace (špan. *Observatorio Permanente de la Inmigración – OPI*), který spadá do kompetence Ministerstva práce a imigrace.

Do statistik nejsou zahrnuti cizinci, jejichž pobyt je limitován třemi měsíci (turistické vízum nebo jeho tříměsíční prodloužení); dále pracovníci, kteří pendlují denně za prací za

¹¹ „státním příslušníkem třetí země“ je osoba, která není občanem Unie a která není osobou požívající práva Společenství na volný pohyb (Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2008/115/ES, čl. 3)

hranice; žadatelé o azyl nebo ti, kteří získali status uprchlíka; a cizinci, kterým vypršelo povolení k pobytu.

4.2.2 Vymezení neregulérních imigrantů

Mnohé mezinárodní či nevládní organizace zabývající se otázkami migrace upřednostňují pro imigranty bez oprávnění k pobytu používat výraz „neregulérní“. Účelem je vyhnout se stigma, které se váže k často používanému termínu „nelegální“. „*Migranti mohou vstoupit do země nelegálně či vykonávat nelegální činnosti, ale lidské bytosti per se nejsou nelegální*,” objasňuje ve své publikaci Eduard Sagarra Trias (2004: 11). Z tohoto důvodu bude v této práci pro migranta bez oprávnění k pobytu a k práci užíváno pojmu „neregulérní“. Termín „nelegální“ bude používán pouze v souvislosti s nelegálním přechodem hranic.

Neregulérními migranty se ve Španělsku rozumí:

1) příslušníci třetích zemí, kteří a) nelegálně vstupují do Španělska, jakožto hraničního státu schengenského prostoru, a neregulérně v zemi pobývají, tedy bez náležitého povolení k pobytu; b) vykonávají činnost bez pracovního povolení; c) by měli opustit zemi na základě rozhodnutí o vyhoštění ze země. (Sagarra Trias, 2004: 12-14);

2) příslušníci třetích zemí, kteří a) do země vstupují a pobývají v ní legálně, avšak po vypršení platnosti víza se stávají neregulérními. V tomto případě jde o cílený záměr, kterým je setrvání v hostitelské zemi. Tito tzv. *visa overstayers* (angl.) neboli osoby překračující povolenou délku pobytu, představují nejpočetnější skupinu neregulérních imigrantů ve Španělsku. (Finotelli, 2007: 2); b) do země vstupují a pobývají v ní regulérně a vlastní povolení k pobytu. Do neregularity spadají během vyřizování renovace povolení. Zdlouhavé byrokratické procedury a nízké administrativní kapacity zapříčiňují několikaměsíční čekání na vyřízení žádostí a dochází k nedobrovolnému překročení délky pobytu. Jedná se o tzv. náhlou neregulérnost (špan. *irregularidad sobreenvenida*, angl. *befallen irregularity*) (Moya Molapeira, 2006: 70-72);

3) příslušníci třetích zemí, kteří na území pobývají regulérně, ale vykonávají pracovní činnost bez náležitého oprávnění;

4) občané Rumunska a Bulharska, kteří a) do Španělska vstoupili nelegální cestou a neregulérně na jeho území pobývali před vstupem obou zemí do EU 1.1.2007, který přinesl okamžitou aplikaci pravidel volného pohybu osob v rámci schengenského prostoru.

Neregulérně pobývajícím Rumuni a Bulhaři se tak ve Španělsku stali regulérními; b) v zemi pracovali bez pracovního povolení před 1.5.2009 z důvodu výjimky aplikace volného pohybu pracovníků. Členské státy EU-25 měly možnost omezovat přístup rumunských a bulharských pracovníků na své pracovní trhy maximálně po dobu sedmi let. Zavedení přechodných období je tedy vnitřní záležitostí členských států za účelem ochrany domácího trhu práce. Španělsko zrušilo přechodná opatření 1.5. 2009 a od tohoto data mohou v zemi pracovat bez jakýkoliv omezení. (MPSV, 2009)

Narozdíl od jiných zemí je ve Španělsku možné zjistit přibližný počet neregulérních imigrantů. Registrace v Registru obyvatel (špan. *Padrón Municipal de Habitantes*) umožňuje imigrantům, i těm neregulérním, přístup k bezplatné zdravotní péči a bezplatnému základnímu vzdělání (více kapitola 5.2.1). K výpočtu neregulérně pobývajících cizinců ve Španělsku použijeme data týkající se celkové počtu evidovaných cizinců v Registru obyvatel, od kterého následně odečteme počet regulérně pobývajících cizinců dle údajů OPI. Rozdíl odpovídá počtu imigrantů bez oprávnění k pobytu (Carvajal Gómez, 2006: 84-86).

Je nutné podotknout, že údaje v Registru mají pro stát pouze statistickou úlohu, tudíž pro neregulérního imigranta nepředstavuje žádné nebezpečí. Policie je oprávněna do Registru nahlédnout pouze ve výjimečných situacích. Předpokládá se tedy, že většina neregulérních imigrantů je zapsána a využívá výhod, které jim registrace přináší. Ale je to pouhý předpoklad. Bezpochyby se vyskytují tací, kteří se do Registru nenahlásí. Důvodem mohou neexistující dokumenty totožnosti, strach z odhalení a následné deportace. García Calabrés (2009: 70) podotýká, že „*tyto osoby ač s tváří, tak bez identity*“ bývají nejvíce společensky marginalizovány a nejčastějšími oběťmi organizovaného zločinu nebo pracovního vykořisťování. Odhaduje, že se ve Španělsku nachází až 300 tisíc imigrantů bez dokumentů totožnosti. Číslo však může být značně podhodnocené. Znat skutečný rozsah neregulérní imigrace je téměř nemožné. I přesto v této práci bude uváděn přibližný odhad neregulérně pobývajících imigrantů vytvořený na základě dat OPI a Registru obyvatel, který publikuje INE.

4.2.3 Imigrační období

Cachón Rodríguez (2006: 177) rozděluje vývoj imigrace do Španělska na tři významná období: 1980-1984, tzv. *evropské*; 1985-1999 aneb období „*nové imigrace*“; a 2000-2006

aneb období „*imigračního boomu*“. Kniha zmíněného autora byla vydána v roce 2006, kterým zmíněný imigrační boom nekončí. Ke třetímu období je tedy zapotřebí přidat rok 2007, který je označován vrcholem imigrace do Španělska. Tato etapizace bude doplněna o čtvrté období 2008-2010, kdy se začal příliv imigrantů do Španělska snižovat v důsledku celosvětové ekonomické krize a jejích dopadů na španělské hospodářství.

Před detailním popisem jednotlivých období je vhodné přiblížit přechod Španělska v zemi imigrační.

4.2.3.1 Přechod z emigrační země v zemi imigrační

Španělsko bylo do poloviny 80. let 20. století zemí, odkud obyvatelé odcházeli. V letech 1936-1939 lidé utíkali před občanskou válkou a od roku 1939 před frankismem. Od roku 1850 do roku 1950 se v Latinské Americe usadilo až 3,5 miliónu Španělů, a další půl milión v evropských zemích a španělském protektorátu Maroko¹². I přes industrializaci v 50. letech a ekonomický rozkvět v 60. letech, Španělsko nepřestalo být periférií Evropy a stalo se vývozcem pracovní síly, tzv. *gastarbeiterů*¹³, do Francie a zemí střední a severní Evropy, kde probíhaly v souvislosti s nedostatkem pracovní síly náborové programy pracovníků z cizích zemí. Tehdy odešlo na dva miliony obyvatel. Světová ekonomická recese z let 1973/74 zastavila odliv španělských emigrantů a zahájila jejich postupný návrat. (Kreienbrink, 2006: 1-2; Corkill, 2010: 138) Po Frankově smrti v roce 1975 nastalo období demokratizace a hospodářského růstu, který byl umocněn vstupem do EHS (dnešní EU) v roce 1986. Tento rok je považován rokem konverze z emigrační země v zemi imigrační.

V roce 1980 žilo ve Španělsku celkem 200 tisíc cizinců, 72 % pocházelo z vyspělých zemí (65 % z Evropy, 7 % ze Severní Ameriky). Cílovou destinací bylo středomořské pobřeží Španělska, Baleárské a Kanárské ostrovy (Calavita, 1998: 533-534; Pérez Infante, 2008: 97). Cornelius (2004: 35) tyto imigranty nazval „*sunbirds*“, což v doslovném překladu znamená „stěhovaví ptáčci za sluncem“. Vysvětlení najdeme v těchto lákavých faktorech: příjemné středomořské podnebí, životní styl a vyšší životní standard, kterému se

¹² Zhruba padesátikilometrový pruh severomarockého pobřeží, který získalo Španělsko v roce 1912 v souvislosti s tzv. marockou krizí a vznikem Francouzského Maroka. Na konci 60. let bylo předáno marocké vládě a plně přivtěleno k Maroku (Honzák– Pečenka, 1995).

¹³ Ustálený termín pro pracovní migranty neboli příslušníky jiného státu pracující dlouhodobě v hospodářsky vyspělejší zemi. Původ slova pochází z němčiny z konce 50., ale hlavně 60. let 20. století, kdy do Německa, Francie, Velké Británie a Švýcarska přicházelo tisíce námezdních dělníků.

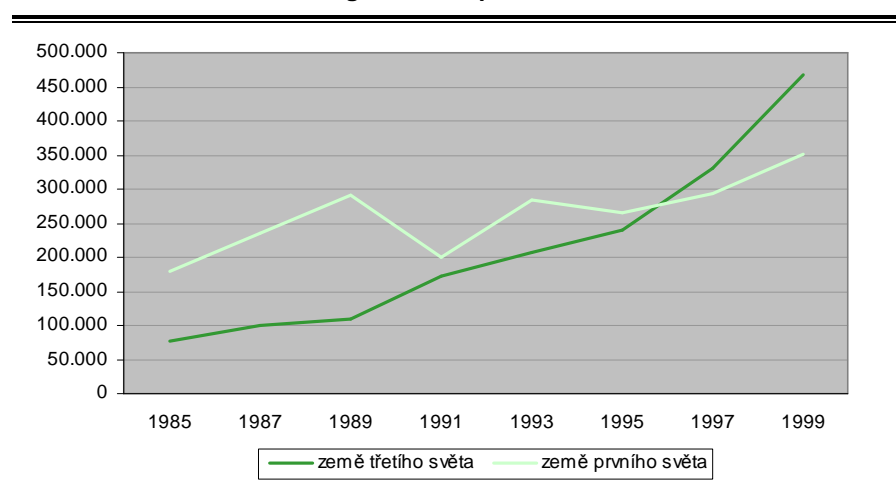
mohou těšit díky pobírání důchodového platu ze svých mateřských zemí a nižším nákladům na život ve Španělsku. Tento typ migračních proudů stále pokračuje, přicházejí především senioři z Německa či Velké Británie. Jak již bylo uvedeno v metodologii, tato diplomová práce se zabývá pouze dobrovolnou imigrací z rozvojových zemí a dvou konkrétních tranzitivních států, Rumunska a Bulharska, proto tento typ migračních proudů nebude studován.

4.2.3.2 1985-1999 aneb období „nové imigrace“

Cachón Rodríguez (2006: 178) popisuje 80. a 90. léta jako období „nové imigrace“ charakterizované „novými“ motivacemi k dobrovolné migraci (viz pull faktory v kapitole 4.1.3), „novými“ zeměmi původu a úrovni rozvoje těchto zemí, „novými kulturami“ a „novými“ protagonisty migrace.

Calavita (1998: 539) a Corkill (2010: 141) hovoří o tzv. „*Third-Worldization of immigration to Spain*“, čímž chtějí poukázat na rostoucí počet nově příchozích imigrantů ze zemí třetího světa. Jak vykazuje graf č. 3, v roce 1996 se počet imigrantů z rozvojových zemí zcela vyrovnal počtu cizinců ze zemí vyspělých. Od té doby jejich počet rostl exponenciálně a v roce 1999 dosáhl 470 tisíc (Pereda, 2003: 8).

Graf č. 3: Third-Worldization of immigration to Spain, 1985-1999

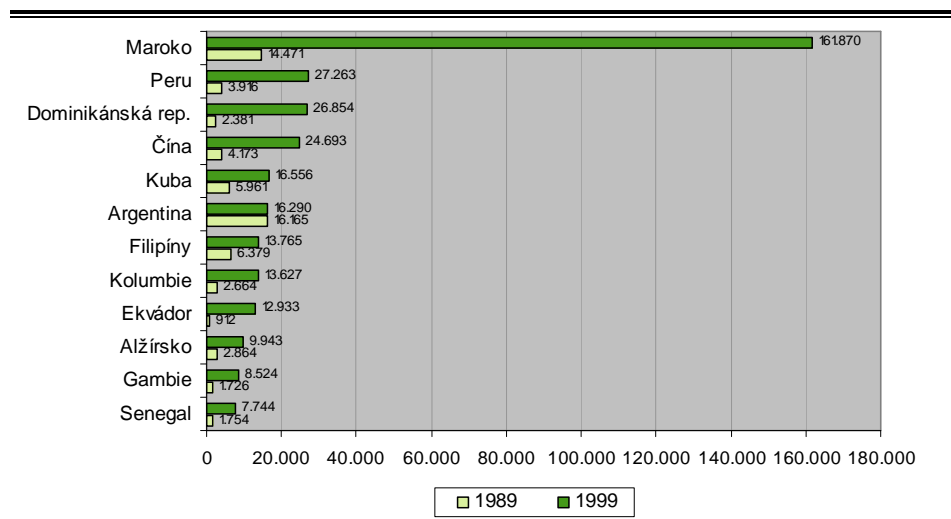
Vytvořeno autorkou dle zdroje: Pereda, 2003: 8

Noví imigranti pocházejí ze zemí s odlišnou kulturou; mají rozdílné fyzické znaky, které jsou na první pohled zřetelné mezi autochtonní populací (např. arabská, negroidní či asijská rasa); a vyznávají jiná náboženství (např. islám či různá tradiční náboženství).

Novými protagonisty mezinárodní migrace jsou ženy. To, že ženy během života migrují více než muži, už uvedl Ravenstein ve svých zákonech migrace. Tento trend však vystupuje na povrch až v posledních letech. V současné době ženy dominují v migračních proudech směřujících do ekonomicky vyspělých zemí. Hovoří se o tzv. feminizaci migrace, na kterou poukazuje např. UNFPA (2006) ve zprávě o stavu světové populace. V 80. letech latinskoamerická imigrace do Španělska začala být značně feminizovaná. Jednalo se především o Peruánky, Dominikánky a Filipínky, později Kolumbijky a Ekvádorky, všechny přilákané vysokou poptávkou po pracovní síle v zaměstnáních, která tradičně vykonávaly ženy: domácí práce, pečovatelské a ošetrovatelské služby, úklid, práce v továrnách či zábavný a sexuální obchod (Bettio et al., 2006: 283; Cachón Rodríguez, 2006: 185; Cuesta, 2007: 120). V souvislosti s odlivem pracovníků, lépe řečeno pracovníc, pečovatelské sféry, se hovoří o tzv. *care drain*. Termín byl odvozen od již vžitého termínu *brain drain* neboli odliv mozků, kdy lidé s vyšším vzděláním či speciálními schopnostmi odcházejí z méně vyspělých zemí do zemí s vyšší životní úrovní. Specifickým problémem je tzv. *brain waste*, situace, kdy vzdělaní lidé z méně vyspělých zemí vykonávají málo kvalifikované práce v zemích vyspělých jen kvůli vyšší mzdě. Schopnosti daného jedince jsou doslova mařeny (viz konkrétní případy ve výzkumu, kapitola č. 7).

Graf č. 4 srovnává počet regulérních imigrantů dle zemí původu v roce 1989 a v roce 1999. Dokumentuje 11násobné navýšení Maročanů, kteří se tak stali nejpočetnější diasporou imigrantů ve Španělsku. Jejich celkový počet v roce 1999 přesáhl hranici 160 tisíc (OPI, nedatováno). Tento růst značně ovlivnily přísnější přistěhovalecké politiky Francie, Německa, Belgie a Nizozemí, resp. zemí, které byly vždy upřednostňovány migranty z Maroka. K navýšení marockých imigrantů ve Španělsku též přispěly regularizační procesy. V roce 1985 bylo kladně vyřízeno téměř 8 tisíc žádostí neregulérně pracujících marockých imigrantů a v roce 1991 již 58 tisíc (Gonzálvez Pérez, 2000: 52).

Graf č. 4: Počet regulérních imigrantů ve Španělsku (dle zemí původu), rok 1989 a 1999

Vytvořeno autorkou dle statistik OPI, nedatováno

Na významu nabýval počet imigrantů původem z asijského kontinentu. Čínští imigranti tvořili v roce 1999 čtvrtou nejpočetnější diasporu imigrantů ve Španělsku. Počty příchoď osob čínského původu narůstá obecně ve všech členských státech EU. Jedná se o imigraci silného potenciálu z důvodu ekonomických přeměn, které zmítají Čínu, a též o mafiánské sítě zprostředkovávající neregulérní pracovní síly v evropských zemích. Pozvolný růst vykazuje imigrace původem z Indie, Pákistánu a Bangladéše (Soddu, 2006: 218). Obyvatelé těchto zemí opouštějí své domovy s vidinou lepších podmínek k životu. V Indii žije až 55 % populace se dva USD na den, v Pákistánu 51 % (UNDP, 2010).

Co se vývoje počtu imigrantů ze subsaharské Afriky týče, v tomto období přicházeli hlavně Gambijci a Senegalci. V roce 1999 žilo ve Španělsku přes 8 tisíc Gambijců a necelých 8 tisíc Senegalců, tedy 5krát více než tomu bylo v roce 1989 (OPI, nedatováno). Pro tyto zdrojové země migrace platí téměř všechny push faktory uvedené v kapitole 4.1.2. Příchod migrantů z ostatních států subsaharské Afriky nedosahoval v tomto období takových objemů.

Počty neregulérních imigrantů v 80. a 90. letech byly pouze odhadovány. Huntoon (1998: 424) ve svém článku v časopise *International Migration Review* uvedla odhady významných badatelů migrace, které se však značně liší (viz následující tabulka).

Tabulka č. 3: Odhady počtu neregulérních imigrantů v 80. a 90. letech 20. století

Zdroj	Rok	Odhadovaný počet	Původ
Colectivo loé (1987)	1985, 1986	366.500	všechny národnosti
Delany (1988)	1988	300.000	Maroko, Alžírsko
Pass (1990)	1989	172.682	Evropa, Asie, Latinská Amerika

Izquierdo Escribano (1992)	1989	131.500	všechny národnosti kromě USA
Bohning (1991)	1990	300.000	všechny národnosti
Lara-Tamayo D'Ocón (1994)	1991	134.905	všechny národnosti
Jones (1992)	1992	300.000	Maroko, Tunisko, Alžírsko
Segal (1993)	1993	300.000	Maroko, Senegal
Franklin (1993)	1993	500.000	severní Afrika

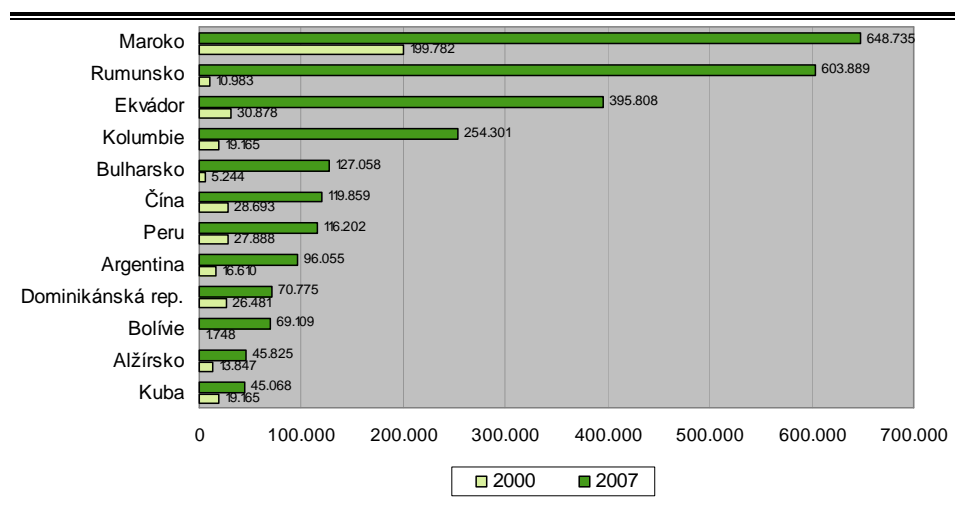
Upraveno autorkou dle zdroje: Huntoon, 1998: 424

4.2.3.3 2000-2007 aneb období „imigračního boomu“

Imigrační boom na začátku nového milénia souvisí s rozvojem španělské ekonomiky. Svědčí o tom 5% růst HDP v roce 2000 (průměr EU byl 3,9 %) (INE, nedatováno). Hnacím motorem růstu bylo stavebnictví, které vytvořilo na statisíce nových pracovních pozic. V důsledku snižování natality a stárnutí populace, stále více chybělo ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Imigranti se stali řešením k zaplnění mezer na pracovním trhu. Dle dat statického úřadu míra nezaměstnanosti místní populace v roce 2007 činila 7,6 %, což představovalo historické minimum. Míra nezaměstnanosti cizinců z EU byla 11,1 %, cizinců třetích zemí 12,6 % (INE, nedatováno). V roce 2007 imigranti poslali do svých mateřských zemí 8 milionů eur, což umístilo Španělsko na třetí pozici (za USA a Saudskou Arábii) v žebříčku zemí, odkud imigranti posílají remitence (Arango, 2009: 54). Je nutné podotknout, že španělská ekonomika rostla i díky levné pracovní síle přistěhovalců a velmi pružné šedé ekonomice, která na v roce 2007 činila 22,6 % HDP (INE, nedatováno).

V tomto období do Španělska přicházeli imigranti více než do kterékoli země EU (v absolutních číslech) a v celosvětovém měřítku se zařadilo na třetí pozici za USA a Rusko (Arango, 2009: 54). Toto období je charakteristické nejen mohutností imigračního přílivu, ale i jeho diversifikací. Z grafu č. 5 je oproti minulému období patrná změna imigrační mozaiky Španělska.

Graf č. 5: Počet regulérních imigrantů ve Španělsku, dle zemí původu, rok 2000 a 2007

Vytvořeno autorkou dle statistik OPI, nedatováno

Pokud porovnáme údaje z grafů č. 4 a 5, zjistíme, že Maročané v tomto období byli nadále nejpočetnější diasporou imigrantů ve Španělsku. Jejich počet se v roce 2007 oproti roku 2000 ztrojnásobil a dosáhl téměř 650 tisíc, na čemž se značně podepsaly již zmíněné regularizace.

Tradiční přistěhovalce z Peru, Dominikánské republiky a Kuby výrazně převýšili Ekvádorci a Kolumbijci. V obou případech se jednalo o 13násobný nárůst. Stali se tak třetí a čtvrtou největší komunitou žijící ve Španělsku. Někteří autoři hovoří o „latinoamerikanizaci“ imigrace do Španělska (Izquierdo Escribano, 2004: 53). I toto období je charakteristické pokračující feminizací latinskoamerické imigrace. 55 % z celkového počtu Kolumbijců a 51 % z celkového počtu Ekvádorců tvoří ženy. Naopak Naopak z Maghrebu a subsaharské Afriky migrují hlavně muži. Push faktorem k migraci z těchto dvou zemí byla ekonomická, politická a sociální krize, kterou země na přelomu století procházely. Odchod z Kolumbie byl navíc umocněn bezpečností situací v zemi, kde se čím dál více stupňovaly boje proti FARC a drogovým kartelům. Imigrační vlnu do Španělska zmírnilo zavedení vízové povinnosti, v roce 2002 pro Kolumbii, v roce 2003 pro Ekvádor.

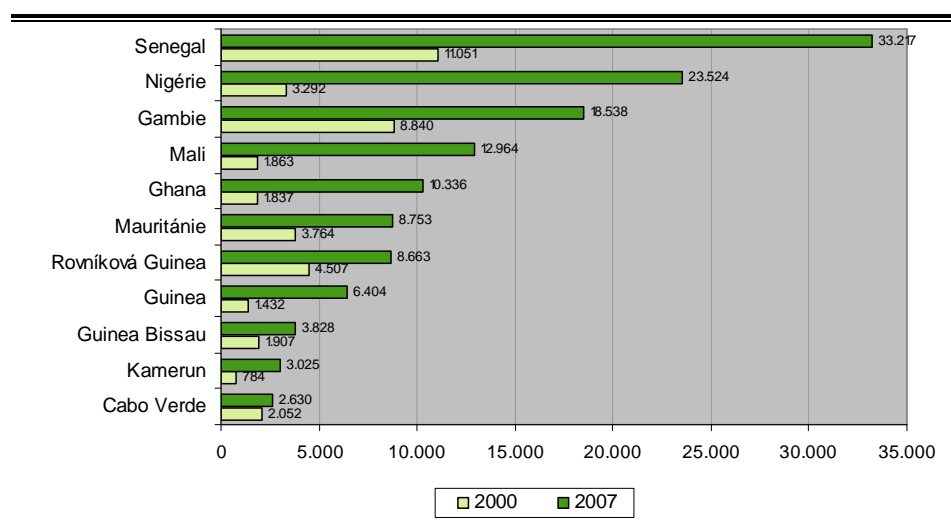
Dle statistických údajů OPI (nedatováno) nejviditelnějšího vzrůstu bylo zaznamenáno u nově příchozích přistěhovalců z bývalých socialistických zemí Evropy, Rumunska a Bulharska. HDI obou států dosahuje nejnižších hodnot v EU, do které přistoupily v roce 2007. U rumunské populace hraje roli i podobný jazyk, který patří do rodiny románských

jazyků. Španělštině se naučí velmi rychle a konkurují tak jiným přistěhovalcům, např. z Maroka nebo subsaharské Afriky. V roce 2000 bylo ve Španělsku necelých 11 tisíc Rumunů, v roce 2006 už přes 211 tisíc a v roce 2007 přesáhli hranici 600 tisíc, což znamenalo 55násobné zvýšení oproti roku 2000. Stali se tak druhou nejdominantnější diasporou ve Španělsku (po Maroku). Počet Bulharů se zvětšil 13krát a zaujali pátou pozici. Na počtu přistěhovalců z těchto zemí se též značně odrazily regularizace.

4násobné zvýšení se projevilo u čínské imigrace a 6násobné u Argentinců, kteří začali přicházet v důsledku dlužní krize, která v Argentině vyvrcholila v roce 2001.

Co se počtu imigrantů ze subsaharské Afriky týče, detailní znázornění poskytuje graf č. 6, kde figuruje 13 zemí subsaharské Afriky a kde jsou porovnány statistiky z roku 2000 a 2007. Nejvyššího počtu, přes 33 tisíc, dosáhli Senegalci, jejichž počet se oproti roku 2000 zesílil 3krát. Jsou tak třetí největší diasporou imigrantů z Afriky (po Maroku a Alžírsku). Výrazné 7násobné zvýšení bylo zaznamenáno u Nigerijců. Imigranti původem z Gambie, Mali a Ghany též vykazují důležitý růst. (OPI, nedatováno)

Graf č. 6: Počet regulérních imigrantů ze subsaharské Afriky ve Španělsku, rok 2000 a 2007

Vytvořeno autorkou dle statistik OPI, nedatováno

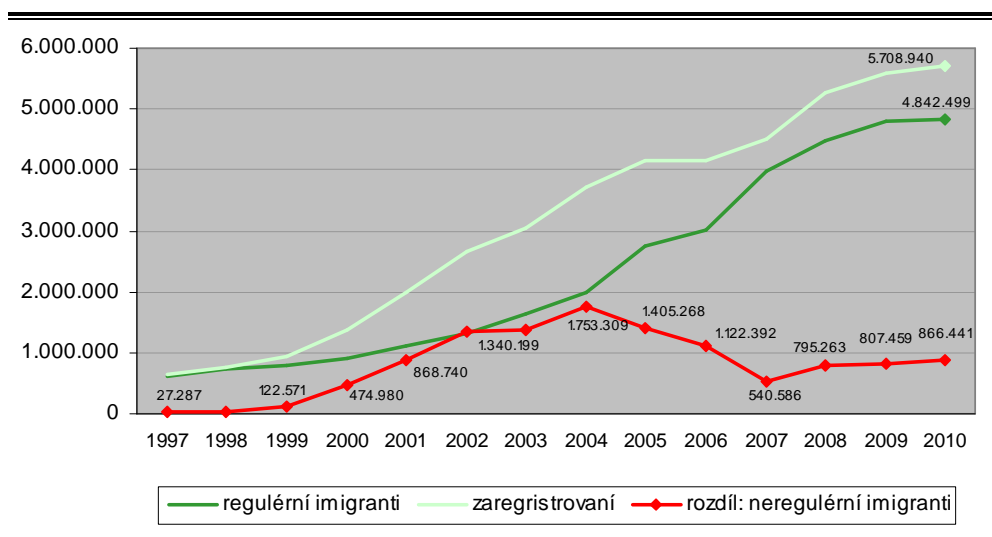
Co se neregulérních imigrantů týče, jak již bylo sděleno v kapitole 4.2.2, od roku 2000 je možné ve Španělsku zjistit jejich přibližný počet. V roce 2000 bylo v Registru obyvatel zapsáno celkem 1.370.700 osob (INE, nedatováno). Dle údajů OPI (nedatováno) v témže roce pobývalo ve Španělsku 895.720 cizinců s povolením k pobytu. Po odečtení získáme

číslo 474.980, které odpovídá počtu imigrantů s neregulérním statutem. Vývoj počtu regulérních, registrovaných a neregulérních imigrantů zobrazuje graf č. 7.

Největší nárůst imigrantů bez oprávnění k pobytu byl zaznamenán v roce 2004, kdy jich v zemi pobývalo 1,7 miliónu. V roce 2005 se jejich počet snížil na 1,4 miliónu v důsledku jednorázové regularizace v témže roce a v roce 2007 došlo ještě k většímu poklesu, a to na 540 tisíc (INE, nedatováno; OPI, nedatováno). Důvodem bylo začlenění Rumunska a Bulharska do EU 1.1.2007.

V závěru roku 2007 došlo ke zpomalení hospodářského vývoje Španělska, což bylo prvotně zapříčiněno americkou hypoteční krizí, která postupně přerostla v celosvětovou finanční krizi v následujícím roce.

Graf č. 7: Vývoj počtu regulérních, registrovaných a neregulérních imigrantů, 2000-2010

Vytvořeno autorkou dle statistik OPI; INE; (nedatováno)

4.2.3.4 2008-2010 aneb dopad světové krize na imigraci

V tomto období se krize projevila naplno. V důsledku nadměrné rozestavenosti ve Španělsku se zvýšily úrokové sazby, praskla „nafouknutá cenová bublina“ nemovitostí a prodloužila se návratnost investic. Významnou roli sehrála rovněž vysoká cena ropy v první polovině roku 2008. (Businessinfo, nedatováno) Podle dat INE (nedatováno) klesl HDP ve čtvrtém čtvrtletí o 1,0 %. Ekonomika vstoupila do první technické recese za posledních 15 let. HDP země je ze 40 % tvořen stavebnictvím a turismem, tedy obory, na něž má finanční a hypoteční krize značný vliv. Krize má dopad nejen na domácí

obyvatelstvo, ale i na imigranty, a to v daleko větším rozsahu. Na konci roku 2008 míra nezaměstnanosti autochtonní populace činila 10,2 %, regulérních cizinců z EU 15,9 % a regulérních cizinců ze třetích zemí 18,1 % (ibid.).

V roce 2009 HDP klesl o 3,6 %, průmyslová výroba o 16,2 % a stavební výroba o 22,2 % (Businessinfo, nedatováno). Dramatický růst nezaměstnanosti se stal vážným sociálním, politickým a ekonomickým problémem. Míra nezaměstnanosti autochtonní populace se vyšplhala na 16 %, cizinců z EU na 24,3 % a cizinců ze třetích zemí na 30,1 % (INE, nedatováno).

Španělsko je od řecké dluhové krize z počátku roku 2010 pokládáno za jednu z dalších ohrožených zemí eurozóny. Rozpočtový deficit a veřejný dluh sice nedosahují řeckých úrovní, ekonomice však z důvodu realitní krize hrozí dlouhodobá stagnace, čímž se deficit a dluhy nepodaří snižovat snadno. Inflace snižuje kupní sílu domácností. Míra nezaměstnanosti se na konci roku 2010 přehoupla přes obávanou hranici 20 % (20,3 %), tedy dvojnásobku průměru eurozóny. Z celkové populace je nezaměstnáno 18,5 % místních a 30,4 % cizinců (INE, nedatováno).

Ještě v roce 2007 se nacházelo bez práce 35 % imigrantů-mužů a 65 % imigrantek. Z důvodu ztrát pracovních míst ve stavebnictví se poměr vyrovnal (Pajares, 2010: 40-41). Zvýšila se mobilita pracovníků uvnitř země a muži se vrátili zpět k zemědělství, kde je možné si vydělat alespoň minimum na živobytí nebo pracovat výměnou za jídlo a ubytování. Tento nárůst můžeme vyzorovat v tabulce č. 4. V roce 2007 v zemědělství pracovalo 9,1 % cizinců, v roce 2008, kdy se krize už začala projevovat, 15,4 % imigrantů. Naopak ve stavebnictví je zaznamenám výrazný pokles, z 21,1 % v roce 2007, kdy španělské hospodářství dosáhlo svého vrcholu, na 11,5%. (Ferrero Turrión – López Sala, 2010: 167)

Tabulka č. 4: Zaměstnaní cizinci dle sektoru hospodářství (%), 2007–2009

Sektor hospodářství	2007	2008	2009
Zemědělství	9,1	11,9	15,4
Průmysl	8,6	8,1	7,5
Stavebnictví	21,1	14,3	11,5
Služby	61,1	65,5	65,4
Ostatní	0,6	0,2	0,2

Upraveno autorkou dle zdroje: Ferrero Turrión – López Sala, 2010: 167

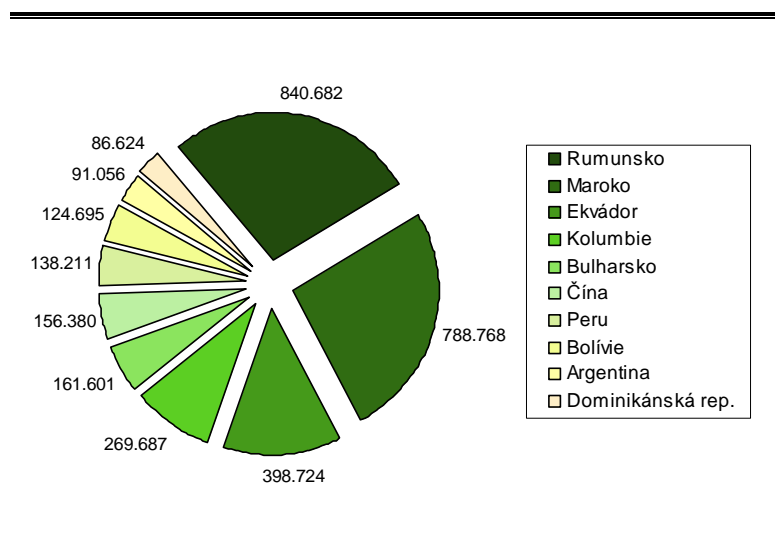
Španělé začali vykonávat zaměstnání, o které měli v minulosti zájem pouze imigranti, a začali tak cizincům konkurovat (Arango, 2009: 59). Tato skutečnost vyvolává sociální napětí.

V době krize ještě více vzkvétá šedá ekonomika. Podle poslední analýzy uznávaného rakouského profesora ekonomie, Friedricha Schneidera (2010: 15), na konci roku 2009 toto nevykazované hospodářství tvořilo 19,5 % HDP. Španělsko se tak spolu s Portugalskem zařadilo na třetí místo v EU-15 po Řecku a Itálii. Odborníci ale přiznávají, že konečné číslo může být ještě vyšší.

Krize ovlivňuje i potenciální migranty v zemích původu, především tedy jejich rozhodnutí emigrovat. Graf č. 12 dokládá úbytek nově příchozích regulérních imigrantů. V roce 2008 bylo zaznamenáno 700 tisíc nově příchozích, v roce 2009 o 223 tisíc méně.

Dle dat OPI (nedatováno), na konci roku 2010 bylo ve Španělsku 4,9 miliónů regulérně pobývajících cizinců, z toho 2,4 miliónů z EU a 2,5 miliónů ze třetích zemí. Populace cizinců představovala 12,2 % celkového počtu obyvatel Španělska. Počet regulérních imigrantů z deseti hlavních zdrojových zemí zobrazuje následující graf č. 8.

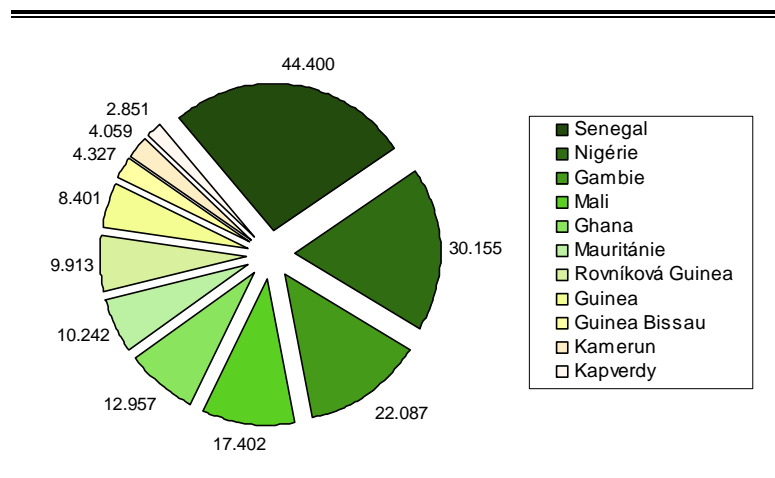
Graf č. 8: Počet regulérních imigrantů z deseti hlavních zemí původu, 2010 (data k 31/12/2010)

Vytvořeno autorkou dle statistik OPI, 2011

Je z něj patrné, že zdrojové země se od roku 2007 výrazně nezměnily. Pozornost upoutá stále větší dominance Rumunů. Rok 2008 je rokem, kdy jejich počet předčil počet Maročanů. (OPI, nedatováno) Stejně tak se nezměnily hlavní zdrojové země subsaharské Afriky, i když jejich počet v porovnání s předešlými se zvýšil (viz graf č. 9).

Graf č. 9: Počet regulérních imigrantů původem ze subsaharské Afriky, 2010 (data k 31/12/2010)

Vytvořeno autorkou dle statistik OPI, 2011

Z detailní tabulky č.1 (viz příloha č. 2) můžeme vyčíst, že v období 2008-2010 počet regulérně pobývajících imigrantů rostl nepatrně, objem některých diaspor se i snížil (např. diasporu latinskoamerických zemí či Filipín) (OPI, nedatováno). Důvodem může být dobrovolný odchod ze země či získání španělského občanství po deseti letech regulérního pobytu nebo po dvou letech pobytu pro přistěhovalce z Latinské Ameriky, Rovníkové Guineji či Filipín.

Bilance neregulérně pobývajících imigrantů se na konci roku 2010 pohybovala kolem 870 tisíc. Jejich počet tedy od roku 2008 stagnuje. (INE, nedatováno; OPI nedatováno)

„*Chtěli jsme pracovní sílu, ale přišli lidé,*“ hlásají někteří přední španělští politici. V období ekonomického růstu je imigrace považována za pozitivní. V období ekonomického úpadku však nezaměstnaní imigranti a ti, kteří již nejsou v produktivním věku, přestávají být pro stát rentabilní. Musí jim vyplácet podporu v nezaměstnanosti a v druhém případě penzi. (Lora Tamayo, 2010: 21). Dříve vstřícný postoj vlády Španělska k imigrantům se začíná měnit. Stát zpřísňuje imigrační politiku a hledá řešení pomocí různých nástrojů. Příkladem může být zvýšená kontrola hranic, pobízení k sezónní migraci nebo implementace programu dobrovolných návratů do zemí původu, která je rozebrána v kapitole 5.3.

4.2.4 Hlavní trasy nelegální migrace a nelegální přechod hranic

V následujících podkapitolách budou popsány tři hlavní směry nelegální migrace a různé strategie vstupu na území Španělska. Život imigrantů ve Španělsku v situaci legality a ilegality je mnohdy ovlivněn, jakým způsobem do země přišli. Například imigranti, kteří se do země dostanou na lodích, často ztrácí dokumenty totožnosti, což je v zemi znevýhodňuje. Též je na tento způsob příchodu do Španělska upoutávána maximální pozornost médií, která významným způsobem formují názor a postoje majortiní populace k imigrantům.

4.2.4.1 Směr západ - východ

Ze západu do Španělska míří především migranti z Latinské Ameriky. Využívají výhradně letecké dopravy. Paradoxem je, že téměř všichni do země vstupují legálně, před zavedením vízové povinnosti jako turisté na platný pas a poté na platná víza. Vzhledem k tomu, že imigrační politika Španělska vždy byla více nakloněna k imigrantům z bývalých kolonií (vyjma Maroka), Latinoameričané v porovnání s Afričany si vízum mohou zařídit poměrně snadno (Huntoon, 1998: 429).

Pereda (2003: 9) v souvislosti s tzv. haló efektem vytváří termín „*Barajas efekt*“ (špan. „*efecto Barajas*“), jehož prostřednictvím poukazuje na to, že mezinárodní letiště Barajas v Madridu je hlavní vstupní bránou do Španělska. Ke vstupu samozřejmě slouží i jiná španělská letiště, ba i ty evropská. Jako významný tranzitní bod GES (2007: 11) uvádí Amsterdam.

4.2.4.2 Směr východ – západ

Východním směrem (viz mapa č. 1 v příloze č. 3) do Španělska proudí přistěhovalci hlavně ze zemí jihovýchodní Evropy, konkrétně z Rumunska a Bulharska. Před vstupem zemí do EU imigranti těchto dvou zemí přijížděli nelegálně především autobusy nebo byli pašováni v nákladních autech (Marcu, 2007: 2). Důležitým bodem vstupu byla francouzsko-španělská hranice. Nyní přijíždějí regulérně autobusy, auty nebo cestují letecky. Maďarská nízkorozpočtová letecká společnost Wizz Air otevřela z několika španělských měst nové pravidelné linky do rumunské Bukurešti či bulharské Sofie.

Důvodem jejího zájmu může být právě vysoký počet Rumunů ve Španělsku a jejich vysoká fluktuace mezi mateřskou a hostitelskou zemí.

Nelegální migrace z východu se dnes týká asijských přistěhovalců. Imigranti původem z Číny se do Španělska dostávají podobně jako Latinoameričané. V poslední době ve Španělsku pobývá stále větší počet neregulérních imigrantů původem z Indie, Bangladéše a Pákistánu. Je vysledován trend, kdy migranti do Španělska míří přes Západní Afriku, kde se nalodí stejně tak jako subsaharští migranti. (GES, 2007: 12-13; Soddu, 2006: 218).

4.2.4.3 Směr jih – sever

Jižní hranice Španělska je hranicí mezi africkým a evropským kontinentem a hranicí asymetrie Jihu a Severu. Španělskem se rozumí jak Pyrenejský poloostrov, Kanárské a Baleárské ostrovy, tak i Ceuta a Melilla¹⁴, dvě španělská autonomní města na území Maroka. Přejít hranice mezi Marokem a Ceutou či Melillou byl do nedávné doby nejčastější způsob neregulérních migrantů. V současné době migranti vyplouvají na chatrných plavidlech směrem na Kanárské ostrovy.

4.2.4.3.1 Ceuta, Melilla

Do konce 90. let 20. století byly hranice v Ceutě a Melille snadno přecházeny, což je proměnilo nejen v hlavní cílové destinace, ale i v důležité tranzitní body neregulérních migrantů, kteří mířili dál na sever. Počet nelegálních příchoďů se ale čím dál zvyšoval. V roce 1995 vláda zakročila postavením dvou hraničních plotů. V Ceutě se jedná o plot dlouhý devět kilometrů, v Melille jedenáct kilometrů. V obou případech jsou vysoké tři metry, v některých úsecích až šest metrů (viz mapa č. 2 a 3 a fotografie č. 1 v příloze č. 2).

Následující rámeček podává přibližení situace, kdy se imigranti snaží ploty přeskočit.

Rámeček č. 1: Hraniční přechod Maroko- Melilla

Necelé dva km od hranice Maroka s Melillou se nachází vyvýšenina Gurugú. Přicházejí sem migranti jak z Maroka, tak i ze subsaharské Afriky. Všichni mají společný cíl: vstoupit do Španělska. Ti, kteří na Gurugú přijdou, mají velké štěstí, cesta až sem je velmi dlouhá. Většina z nich musí nejdříve přejít část Sahary.

Vzniká zde jakýsi provizorní tábor, kde žije pohromadě několik desítek mladých Afričanů. Počet se každým dnem mění. Utvářejí skupiny dle země původu. Každý má svou funkci (chodit pro vodu, hledat jídlo na skládkách). Čekají na den D, na který se

¹⁴ V roce 1995 získaly plný autonomní statut jako dalších 17 autonomních oblastí Španělska (Honzák– Pečenka, 1995). Z geografického hlediska jde o tzv. poloenklávy s přístupem k moři. Jejich geografická pozice je znázorněna na mapě č. 1 (viz příloha č. 2).

připravují až několik týdnů. Společně vyrábějí „picquets“, dřevěné žebříky ze stromů, jejichž kmeny jsou až pět a půl metrů vysoké. Slouží k přeskokům šesti metrového plotu. „Tyto žebříky jsou naším vízem - vízem do Španělska a do Evropy,“ říkají. Ale mnozí netuší, že přeskokem teprve vše začíná. Těm, kterým se to podaří, přicházejí do Melilly, kde žádají o azyl za účelem získání statusu uprchlíka. Přihlášení do azylového režimu jim zabrání okamžitému vyhoštění. Žádají o něj i osoby migrující z ekonomických důvodů. Přihlášení bývá tedy často zneužíváno. Vše mají naučené nazpaměť. Cíleně nemají žádný doklad totožnosti a říkají, že pocházejí ze zemí, které nemají se Španělskem podepsanou dohodu o návratu. V případě, že se nepodaří nově příchozí identifikovat do 40 dní, během kterých jsou umístěni v detenčních střediscích, kde čekají na slyšení o jejich budoucím osudu. Buď budou navraceni do zemí, odkud přišli, nebo jim bude udělen tzv. „laisser passer“, cestovní dokument vydaný těm, které se nepodařilo identifikovat. S tímto dokumentem mohou cestovat na Pyrenejský poloostrov, kde mohou pobýt maximálně 15 dní a poté se musí vrátit do svých původních zemí. Teorie je však jiná, nikdo se nevrací. Všichni zůstávají ve Španělsku a stávají se tedy neregulárními imigranty.

Vytvořeno autorkou na základě dokumentárního filmu *La última frontera* (2005)

V roce 2005 Španělsko oznámilo, že bude zesilovat bezpečnostní opatření v místech oplocení, čímž došlo k dramatické vlně pokusů o jeho překročení. V srpnu při přeskoku přišel o život 17-ti letý Kamerunec. Byl to začátek následných smutných příhod ze září a října roku 2005, kdy se hranici v Ceutě pokusilo přeskocit téměř 500 osob (viz fotografie č. 1 a 2 v příloze č. 2). Během přeskoků však hlídky začaly střílet gumovými projektily a také ostrou municí. O život přišlo celkem 13 lidí a stovky dalších byly zraněny. Až dodnes se neví, kdo vlastně za smrtelnými střelami stojí. Španělské garda a marocká pohraniční policie se viní navzájem. Mnoho NNO¹⁵ vyjádřilo znepokojení nad porušování lidských práv, konkrétně nad užitím nepřiměřené síly či nedodržení práva na azyl. Ploty v Ceutě a Melille nazývají „ploty ostudy“. Považují je za symbol separace dvou světů a dějiště těch největších tragédií. Ne všem se totiž podaří přeskocit. (Soddu, 2006: 217).

Po těchto událostech došlo ke zpřísnění dozorů a zavedení vyspělejších technologií nejen na zmíněných hranicích, ale také v celém Gibraltarském průlivu a podél pobřeží Andalusie. (více kapitola 5.1.2.3)

4.2.4.3.2 Boat people

„Boat people“ je běžně užívaný anglický termín pro migranty, kteří se vydávají na provizorních člunech za lepší budoucnost. Do země zaslíbené, Španělska, tímto způsobem putují především migranti ze subsaharské Afriky.

¹⁵ lidskoprávní organizace APDHA, Prodein, Intercultura, Andalucía Acoge, aj.

Migranti se nalodovali na severním pobřeží Maroka nebo z Melilly či Ceuty (viz mapa č.2 v příloze č.3). Ceuta je vzdálena od Pyrenejského poloostrova pouhých 14 kilometrů, ale nekonečných 14 kilometrů pro ty, kteří chtěli přeplout Gibraltarský průliv. Ten se stal jakousi evropskou verzí řeky Rio Grande na hranici Mexika a USA.

Zpřísnění imigračních opatření na marocko-španělské hranici, v Gibraltaru a na andaluském pobřeží v roce 2005 vedlo k posunu nelegálních migračních tras více na jih. Migranti s pomocí převaděčů začali vyplouvat z pobřeží států západní Afriky směrem na Kanárské ostrovy, které se staly novou bránou do Evropy (Carling, 2007). Seznam nejčastějších nelegálních tras migrace z Afriky do Španělska je uveden v tabulce č. 5. (mapové znázornění viz příloha č. 3). Jak můžeme vyzorovat, trasy jsou mnohonásobně delší a nebezpečnější. Delšími trasami stoupají i náklady na cestu, neboť většina svůj osud svěruje převaděčským skupinám, kterým migrant platí za své místo ve člunu.

Tabulka č. 5: Trasy nelegální migrace po moři

Nalodění:	Cíl:	Překážky:
Maroko (pobřeží Středozemního moře)	Španělsko	14-100 km plavba přes
Alžírsko (Dellys)	Baleárské ostrovy	350 km plavba po moři
Maroko (pobřeží Atlantského oceánu)	Kanárské ostrovy	130 km plavba po moři
Západní Sahara (Laayoune, Ad Dakhla)	Kanárské ostrovy	130 km plavba po moři
Mauretánie (Nouadhibou)	Kanárské ostrovy	870 km plavba po moři
Senegal (Saint Louis, Dakar)	Kanárské ostrovy	1000-1200 km plavba po moři
Kapverdské ostrovy	Kanárské ostrovy	1200 km plavba po moři
Gambie (Tanjeh)	Kanárské ostrovy	1300 km plavba po moři

Vytvořeno autorkou dle zdrojů: *El País*, 2007; *El Mundo*, 2006; *Godenau*, 2008: 28

Mladí Afričané se vydávají na nejistou pouť Atlantikem na malých rybářských lodích, „pateras“ či „cayucos“ (viz příloha č. 5). Z důvodu větší kapacity (70 míst) a robustnosti jsou nejvíce užívány cayucos.

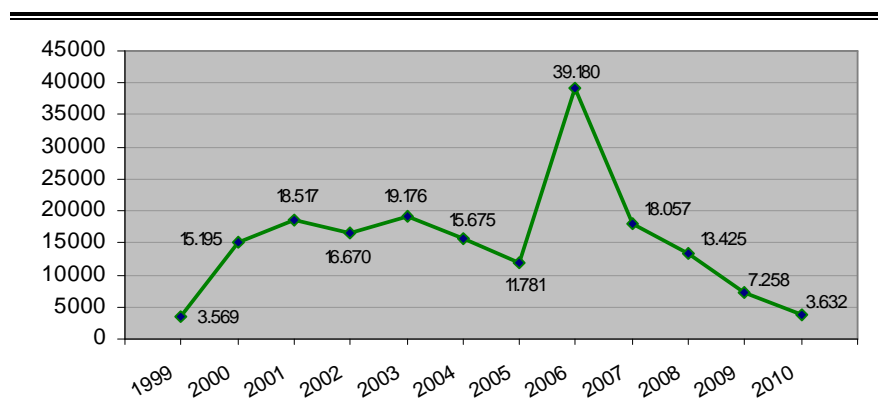
Rámeček č. 2: Svědectví Aldamy, přistěhovalce původem z Mali

„Můj otec musel prodat 4 ovce a husy, abych se mohl vydat na nebezpečnou cestu Atlantikem a dostat se do Španělska. A to nemluvím o utrpení při cestě Saharou. Došel jsem do Aaiunu v Západní Sahaře, odkud za pomoci převaděčských skupin, mafii, vyplouvá mnoho lodí na Kanárské ostrovy Cesta mě stála téměř 400 euro. Abych se vyhnul možným podvodům, zaplatil jsem, až když jsem seděl v lodi. Cesta po moři až na kanárský ostrov La Gomera trvala 12 hodin. Po úspěšném vylodění jsem vyhledal nejbližší telefonní budku a zavolal na číslo, které mi převaděč poskytl. Čekala na mě však ještě větší zkouška než na moři, a to dostat na pevninu (Pyrenejský poloostrov), usadit se a najít práci“.

Vytvořeno autorkou na základě vlastního výzkumu.

Huntoon (1998: 424) píše, že k prvním přesunům migrantů po moři již docházelo v 90. letech, konkrétně první „patera“ připlula na andaluské pobřeží v roce 1992 a na Kanárské ostrovy v roce 1994. Od té doby se počet námořních příjezdů do Španělska zvyšoval. Cuttitta (2009: 84) uvádí, že v roce 1999 do Španělska připlulo přes 3.500 osob a v roce 2000 už přes 15 tisíc. Problém dosáhl alarmujících rozměrů v roce 2006, kdy se u španělských břehů vylodilo přes 39 tisíc neregulérních přistěhovalců (viz graf č.10).

Graf č. 10: Počet migrantů, kteří připluli nelegálně do Španělska na lodích, 1999-2010

Vytvořeno autorkou dle zdrojů: Cuttitta, 2008: 84; MIR, 2011

Námořní příjezdy do Španělska představují nepatrný zlomek z celkového počtu neregulérních vstupů do země. Jedná se spíše o problém humanitární. Nepřízeň počasí, mořské proudy, špatný stav lodi, přeplněnost lodi, vyčerpanost, dehydratace migrantů či nezkušenost převaděče se stávají mnohdy migrantům osudnými. (Carling, 2007) V roce 2006 došlo k tzv. *krizi člunů* (špan. „*crisis de los cayucos*“) neboť ve vodách Atlantiku či Gibraltarského průlivu utonulo přes 1200 osob, tedy 10krát více než v předešlých letech (viz tabulka č. 7). Ovšem kolik migrantů ve skutečnosti utonulo ve vodách oddělující Afriku a Evropu se neví. Seznam musí být velmi dlouhý.

Tabulka č. 7: Počet utonulých při plavbě do Španělska, 2000-2008

Rok	Gibraltarský průliv	Kanárské ostrovy
2000	127	16
2001	157	40
2002	106	39
2003	108	130
2004	64	232
2005	146	185
2006	215	1035
2007	142	745
2008	216	136

V této části byla nalezena odpověď na otázku týkající se přeměny Španělska ze země emigrační na zemi imigrační a následného imigračního boomu. Pull faktorem č. 1 byl neobyčejný hospodářský rozvoj Španělska. Dále byly zjištěno, že hlavní diaspory imigrantů pocházejí z historicky, lingvisticky a kulturně blízké Latinské Ameriky a geograficky nedaleké Afriky. Příchod imigrantů do Španělska byl však doprovázen i příchodem imigrantů neregulérních, kteří popohnáni snem o životě v Evropě a lepšími vyhlídkami do budoucnosti, podstupovali nebezpečné cesty, které ne vždy končily šťastně. Vlivem ekonomické krize, efektivnějších kontrol suchozemských a mořských hranic a partnerství se třetími zeměmi migrace pominula. Konkrétními nástroji imigrační kontroly a politiky vůči regulérním a neregulérním imigrantům ze strany státu, autonomních oblastí a měst, nevládních organizací a občanské společnosti se bude věnovat druhá část diplomové práce.

5 RŮZNÉ PŘÍSTUPY K REGULÉRNÍM A NEREGULÉRNÍM IMIGRANTŮM

Španělsko je vysoce decentralizovaný stát. Rozdělení odpovědností a pravomocí v oblasti migrace se dělí mezi vládu centrální, vládu autonomních oblastí a měst. Zatímco centrální vláda má výhradní pravomoc legislativní či pravomoc týkající se politiky imigrační kontroly, autonomní oblasti a města mají výlučné kompetence v poskytování služeb souvisejících se začleněním cizinců do hostitelské společnosti (zdravotnictví, vzdělávání, bydlení, apod.). První podkapitola této části se zaměří na přístup státu k regulérním a neregulérním imigrantům. Bude shrnut vývoj imigrační politiky Španělska a budou analyzovány hlavní nástroje imigrační kontroly. V další kapitole bude přiblížen přístup autonomních oblastí a měst. Třetí podkapitola se bude věnovat nevládním organizacím a v závěru této části bude uveden postoj k imigrantům ze strany autochtonní populace.

5.1 Přístup státu

V této podkapitole budou vymezeny nejdůležitější legislativní opatření a jiné mezníky ve vývoji imigrační politiky Španělska. Následně budou analyzovány hlavní nástroje imigrační kontroly.

5.1.1 Důležité mezníky ve vývoji imigrační politiky Španělska

Do poloviny 80. let 20. století ve Španělsku prakticky neexistovala migrační politika. Legislativa se do té doby zaměřovala pouze na cizince-turisty. První cizinecký zákon LO 7/1985¹⁶, o právech a svobodách cizinců ve Španělsku, byl podepsán v roce 1985. Jeho přijetí uspořádala příprava na integraci do EHS (dnešní EU¹⁷), jehož součástí se Španělsko stalo v následujícím roce. Zákon byl vůči cizincům příliš restriktivní a neposkytoval jim dostatečné zaručení jejich práv. (Calavita, 1998: 540-544; González Enríquez, 2007: 321)

¹⁶ špan. *Ley Orgánica 7/1985 sobre los Derechos y Libertades de los Extranjeros de España*

¹⁷ Na základě Maastrichtské smlouvy se EHS transformovalo do Evropského společenství (ES). Po ratifikaci Lisabonské smlouvy ES zanikla a právním nástupcem se stala Evropská Unie (EU).

V roce 1986 byla schválena první regularizace neregulérních imigrantů, která byla následována dalšími v letech 1991, 1996, 2000, 2001, 2005 (více kapitola 5.1.2.5).

V 90. letech 20. století došlo k výraznému posunu imigrační politiky Španělska. V roce 1991 byla zřízena Generální správa migrace (špan. *Dirección General de Migraciones*), která spadala pod Ministerstvo práce a sociálních věcí, a také cizinecké úřady (špan. *Oficinas de Extranjeros*). (González Pérez, 1999: 49) V roce 1993 španělská vláda vytvořila systém kvót pro pracovní migranty (více kapitola 5.1.2.2), který je považován za účinný nástroj řízení legální migrace. Důležitým mezníkem se stal rok 1995, kdy přišla v platnost Schengenská smlouva rušící kontroly na vnitřních hranicích EU. Z důvodu narůstajícího počtu žadatelů o azyl, narůstajícího nelegálního přistěhovalectví a mezinárodního zločinu v EU, Amsterodamská smlouva z roku 1999 upravila strukturu tří pilířů, kterou v roce 1993 zavedla Maastrichtská smlouva¹⁸. Došlo k přesunutí třetího pilíře do pilíře prvního¹⁹, tedy do pravomoci orgánů EU. Do prvního pilíře bylo začleněno i schengenské *acquis*. Komunitárním právem je tak upraven volný pohyb osob, kontroly na vnějších hranicích, azylová a přistěhovalecká politika, ochrana práv příslušníků třetích zemí a soudní spolupráce v civilních věcech. Amsterodamskou smlouvou byla vytvořena nová hlava IV Smlouvy o založení ES „Vízová, azylová, přistěhovalecká i jiné politiky týkající se volného pohybu osob“. (Euroscop, 2005; MZV, 2005) EU se stále více snaží sjednocovat migrační politiky, zejména ty které se týkají kontroly vstupu. Ostatní politiky imigrační kontroly a politiky vůči imigrantům v zemi zůstávají v kompetenci jednotlivých členských států.

V lednu 2000 byl přijat nový cizinecký zákon LO 4/2000²⁰, o právech a svobodách cizinců ve Španělsku a jejich sociální integraci, který narozdíl od předešlého zákona chápe imigraci jako trvalý fenomén. Navrhla jej levicová strana PSOE²¹. Občanům třetích zemí, jak regulérním tak neregulérním, přinesl nová politická a sociální práva, zejména přístup k bezplatné zdravotní péči a bezplatnému vzdělání pro všechny imigranty. (Ley Orgánica 4/2000, čl. 9 a 12) Proti zákonu se ostře postavila opoziční středo-pravicová strana PP²²,

¹⁸ Maastrichtská smlouva z roku 1993, zavedla systém tří pilířů, který rozlišuje různé oblasti působnosti ES/EU. Prvním pilířem se rozumějí Evropská společenství. První pilíř má tzv. supranacionální neboli nadnárodní charakter. To znamená, že členské státy delegují na ES/EU část své národní suverenity. Jako druhý pilíř byla nově zavedena Společná zahraniční a bezpečnostní politika a třetí pilíř představuje spolupráci ve věcech justice a vnitra. (Euroscop, 2005; MZV, 2005)

¹⁹ s výjimkou policejní a soudní spolupráce v trestních věcech.

²⁰ špan. *Ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*

²¹ Španělská socialistická dělnická strana (špan. *Partido Socialista Obrero Español - PSOE*)

²² Lidová strana Španělska (špan. *Partido Popular - PP*)

kteřá využila obav domácí populace z rostoucího přílivu imigrantů do Španělska a svou kandidaturu v nadcházejících volbách postavila na striktním postoji k imigraci, který jí přinesl vítězství. PP následně prosadila novelizaci a zpřísnění předešlého zákona. Novelizovaný Zákon LO 8/2000 omezil práva asociace, stávky a demonstrací neregulérních imigrantů, umožnil jejich snadnější vyhoštění a stanovil tresty pro zaměstnavatele, kteří neregulérní imigranty zaměstnávají. (Corkill, 2010: 146; González Enríquez, 2007: 321-322). Tehdejší španělský premiér José María Aznar tento zákon prohlásil za nejotevřenější a nejmodernější imigrační zákonem v Evropě, s čímž nesouhlasila opozice a nevládní organizace (Cornelius, 2004: 407). Zákon z roku 2000 se stal výchozím bodem pro realizaci Globálního programu regulace a koordinace zahraničních věcí a imigrace (GRECO²³) pro období 2001-2004, která spadala do kompetence Ministerstva vnitra. Cílem plánu bylo zaměřit se na imigraci ve všech jejích aspektech. Jeho rozpočet pro rok 2003 činil 261 mil. eur. Byly definovány čtyři klíčové oblasti: 1) Celková konstrukce a koordinace imigrace, jakožto pozitivního jevu pro Španělsko a EU; 2) Integrace cizinců a jejich rodin, kteří aktivně přispívají k růstu Španělska; 3) Řízení migračních toků pro zajištění pokojného soužití v rámci španělské společnosti; 4) Ochrana uprchlíků a vysídlených osob.

V roce 2003 byla schválena další novela cizineckého zákona. Hlavní smysl této reformy spočíval v mnohem důslednějším potírání nelegální imigrace a větší vstřícnosti vůči imigraci legální. Zákon umožnil Policii přístup k údajům shromážděných v Registru obyvatel; zavázal mezinárodní dopravní společnosti hlásit, jací cestující nepoužili zpáteční letenky/jízdenky; zahrnul nové sankce převaděčům a společnostem, které zaměstnávají neregulérní pracovníky; uložil cizincům povinnost obnovovat svůj zápis v Registru každé dva roky a v neposlední řadě inicioval program dobrovolných návratů, který byl finálně zpracován až s příchodem ekonomické krize (více kapitla 5.3) (González Enríquez, 2007: 322) V roce 2004 teroristické útoky v Madridu změnilly vstřícný postoj Španělska i Španělů k regulérním a neregulérním imigrantům. Zmíněné útoky se odehrály tři dny před volbami a zcela ovlivnily konečné výsledky²⁴. I přesto, že v předvolebních průzkumech byla jasným favoritem PP, zvítězila PSOE. Dalšími body zvratu týkající se postoje k

²³ špan. *Programa Global de Regulación y Coordinación de la Extranjería y la Inmigración en España*

²⁴ voliči považovali islamistický útok za důsledek účasti Španělska ve válce v Iráku, která byla podporována španělskou vládou a vládnoucí středo-pravicovou stranou PP.

imigraci se staly tragické události na hranicích Maroka s Ceutou a Melillou v roce 2005 a vysoký příliv člunů s migranty na Kanárské ostrovy v roce 2006.

V roce 2008 došlo k reorganizaci Ministerstva práce a sociálních věcí, které se změnilo na Ministerstvo práce a imigrace. V rámci ministerstva byl vytvořen Státní úřad pro imigraci a emigraci (špan. *Secretaría de Estado de Inmigración y Emigración*) odpovědný za rozvoj politiky v oblasti přistěhovalectví, integrace imigrantů a též politiky týkající se španělských občanů v zahraničí. (MTIN, 2011) V roce 2009 došlo k další reformě dosavadního cizineckého zákona 4/2000. Nový zákon LO 2/2009, platný od ledna 2010, omezuje sjednocení rodin, konkrétně rodičů. Sjednocení mohou být jen ti starší 65 let a zároveň osoba, která o sjednocení žádá, musí prokázat pětiletý nepřetržitý pobyt ve Španělsku. Na druhé straně zákon stanoví udělování pracovního povolení pro seskupené děti starší 16 let. Nový zákon poskytuje dočasné povolení k pobytu a práci ženám v neregulární situaci, které jsou oběťmi genderového násilí. Zvyšuje se doba v internačních centrech ze 40 na 60 dní. Co se týče vyhoštění neregulárního imigranta, je dána maximální lhůta 30 dní na dobrovolné opuštění země a následný zákaz vstupu po dobu pět let. Tato reforma poskytuje neregulérním přistěhovalcům právo na bezplatnou právní pomoc. Nevládní organizace poskytující pomoc neregulérním přistěhovalcům nebudou penalizovány. Pokutou až do výše 10 tisíc eur budou sankcionováni ti, kteří pomohli neregulérním imigrantům k příchodu do země, např. poskytnutím písemného pozvání. Důležitou úpravou stal fakt, že po odchodu cizinců do původní země v rámci programu dobrovolných návratů se jim ve Španělsku nadále počítají odpracované roky. (Ley Orgánica 2/2009, část VII.).

S cílem omezit růst imigrantů v zemi a zamezit nelegální imigraci, španělská vláda zavádí různé nástroje imigrační kontroly. Některé z nich jsou analyzovány v následujících podkapitolách.

5.1.2 Hlavní nástroje imigrační kontroly

Tato podkapitola se věnuje hlavním nástrojům imigrační kontroly, kterou Triandafyllidou (2010: 1-2) dělí na externí a interní. Konkrétně bude rozebráno udělování víz a také stanovování pracovních kvót. V obou případech se jedná o explicitní nástroje externí imigrační kontroly, tzn. nástroje aplikované ještě před odchodem migranta ze zdrojové země. Z dalších explicitních nástrojů externí imigrační kontroly budou uvedeny

readmisní dohody se zdrojovými a tranzitními zeměmi migrace. Také bude zdůrazněna rozvojová spolupráce jakožto jeden z nejdůležitějších nástrojů externí imigrační kontroly. Některé nástroje imigrační kontroly významně ovlivňují život imigrantů v situaci legality a ilegality. Například možnost regularizace pobytu a získání pracovního povolení jsou jedny z hlavních důvodů, proč imigranti v zemi setrvávají.

5.1.2.1 Víza – pracovní a pobytová povolení

Zavádění víz představuje tzv. mechanismus vzdálené kontroly a nástroj selekce v přijímání imigrantů. Ve Španělsku je zavádění víz v kompetenci státu, po nabytí Amsterodamské smlouvy se stalo součástí společné migrační politiky EU.

Španělský cizinecký zákon z roku 1985 zřídil systém kontroly vstupu tzv. dvojího filtru. První filtr se týkal vyřízení víza na španělských konzulárních úřadech v zemích původu. Druhým filtrem byla revize vstupních dokumentů na hraničních přechodech. (Moya Malapeira, 2006: 53-54)

Z důvodu rostoucího počtu marockých přistěhovalců ve Španělsku, především v Ceutě a Melille, a z důvodu přičlenění Španělska k Schengenské dohodě, byla Maroku v roce 1991 zavedena vízová povinnost.

Cizinci z historicky, kulturně a lingvisticky blízké Latinské Ameriky měli privilegovaný status, který jim až do začátku nového tisíciletí umožnil vycestovat do Španělska bez víza. Mnozí imigranti tak do země přišli jako turisté na platný pas a po povoleném tří-měsíčním pobytu v zemi zůstali. (González Enríquez, 2009: 8; Calavita 1998: 544) Moya Malapeira (2006: 72) poukazuje na to, že vláda od roku 1999 na velké množství příchozích ekvádorských „falešných turistů“ nezareagovala. Byla to Rada EU, která v roce 2003 rozhodla o přesunutí Ekvádoru z pozitivního seznamu na seznam třetích zemí, jejichž příslušníci musí mít víza při překračování vnějších hranic (KOM (2004) 412). Dá se předpokládat, že tak učinila na základě statistických údajů ze Španělska, kde diaspora ekvádorských imigrantů byla v roce 2002 druhá největší (po Maroku). V roce 2007 byla zavedena vízová povinnost Bolívii. Vízová povinnost platí i všechny státy subsaharské Afriky.

Zavedení víz imigrační vlny zmírnilo, ale z grafu č. 7 můžeme vypožorovat, že růst imigrantů ve Španělsku stále pokračoval, a to až do roku 2004. Rostl i počet neregulérních imigrantů. Důvodem je fakt, že migranti do země přicházejí na platná víza a po jejich

vypršení v zemi zůstávají. Někteří se do svých mateřských zemí vrací později, jiní čekají na šanci získat povolení k pobytu regularizačními procesy nebo na základě pracovní nebo sociální integrace (více kapitola 5.1.2.5).

Společná vízová politika EU upravuje zejména oblast krátkodobých víz. Krátkodobé víza se udělují cizincům třetích zemí, kteří splní všechny podmínky pro vstup a pobyt na území všech států schengenského prostoru, a kteří hodlají pobývat na území schengenského prostoru za turistickým či osobním účelem po dobu až tří měsíců během šesti-měsíčního období, které se začne odpočítávat ode dne prvního vstupu na území schengenského prostoru a do kterého se započítává i doba strávená v jiných schengenských státech. Na hranicích jsou občané třetích zemí podrobeni důkladné kontrole, během které je kromě totožnosti a platnosti cestovního pasu ověřováno také splnění dalších podmínek nezbytných pro vstup a pobyt ve společném prostoru, např. doklad o zaplaceném ubytování, v případě návštěvy zvací dopis a adresa pobytu, zakoupená zpáteční letenka, cestovní itinerář, dostatečné prostředky k uhrazení pobytu. Pro vstup do Španělska se jedná o 64 eur na osobu na den, a minimální částku 577 eur na osobu na pobyt. (MAEC, 2011; MVCR). Osoba též nesmí být uvedena na seznamu nežádoucích osob.

Udělování dlouhodobého víza je dosud v kompetenci Španělska. Schengenské předpisy harmonizují pouze pravidla pro volný pohyb s tímto vízem po území Schengenu a způsob vydávání a formát víza. Dlouhodobé vízum je udělováno občanům třetích zemí, kteří hodlají pobývat na území Španělska nad 90 dnů, nejvýše však na šest měsíců. Podobně jako u krátkodobých víz musejí prokázat i další dokumenty nezbytné pro vstup. Jedná o následující typy víz: a) pobytové vízum umožňující pobývat ve Španělsku bez vykonávání práce; b) pracovní a pobytové vízum, které je udělováno pouze na základě předem získané pracovní smlouvy prostřednictvím Katalogu těžko obsaditelných prací (více kapitola 5.1.2.2); c) pobytové vízum za účelem sjednocení rodiny; d) vízum za účelem hledání práce (špan. *visado para búsqueda de empleo*), které umožňuje vycestovat do Španělska za účelem hledání práce. Pokud nenalezne práci do třech měsíců, je povinen zemi opustit (Cachón Rodríguez, 2004: 36).

5.1.2.2 Systém pracovních kvót

Přijímání ekonomických migrantů na základě systému kvót je jedním ze způsobů řízení legální migrace. Primordiálním cílem je omezení nelegální migrace.

Španělská vláda zahájila systém pracovních kvót v roce 1993. Kvóty jsou stanovovány pro jednotlivé roky a mají zaručit pokrytí neobsazených pracovních míst v determinovaných sektorech hospodářství. Odpovědnost za správu se dělí mezi Ministerstvo práce a imigrace, a to na místní, regionální a státní úrovni. Často se vyskytují partnerství mnoha zainteresovaných stran, jako jsou odborové svazy, zaměstnavatelské organizace a úřady práce. Kvóty jsou tak určovány efektivněji dle potřeb trhu práce. (García Calabrés, 2009: 80-81; KOM (2004) 412).

V roce 1993 bylo ve Španělsko stanoveno téměř 21 tisíc kvót na pracovní povolení pro cizince v následujících sektorech: zemědělství (10 tisíc), stavebnictví (2 tisíce), domácí práce (5 tisíc), ostatní služby (4 tisíce). Ovšem nedostatečná informovanost a nezkušenost zapříčinila nízký počet uchazečů a pouze 5 tisíc zaplněných pracovních míst. (Calavita, 1998: 545; González Pérez, 2000: 54)

Kvóty se týkají nábory jak trvalých, tak sezónních pracovníků, obvykle ve věku od 18 do 35 let. V období 1994-2005 bylo každoročně poskytováváno kolem 30 tisíc kvót, v roce 2006 a 2007 už přes 70 tisíc. Téměř 90 % se týkalo sezónních prací v zemědělství, tedy v neatraktivním sektoru pro domácí populaci (Pérez Infante, 2008: 106). Před odchodem za sezónní prací je po pracovnících požadováno podepsání závazku, kterým stvrzují, že po ukončení své smlouvy se vrátí do země svého původu, a že se osobně dostaví na španělský konzulát do jednoho měsíce od svého návratu (KOM (2004) 412).

Systém se však potýkal i s několika nedostatky, především s vleklým procesem vyřizování a dalšími administrativními překážkami. Další slabinou systému byl fakt, že volná pracovní místa zaplňovali i imigranti nacházející se ve Španělsku. Tento problém vyřešil zákon LO 4/2000, který nařídil zaměstnávání cizinců třetích zemí, kteří se nacházející výhradně v zemích původu. Dalším problémem byla jakási kontroverze systému kvót a regularizací. García Calabrés (2009: 80) argumentoval „*Ačkoli byl systém kvót viděn jako důležitý nástroj imigrační politiky, spíše se jednalo o selhání politiky, která se soustředila na udělování pracovních povolení prostřednictvím regularizací místo, aby se soustředila na řízenou legální migraci.*“ Do země každoročně proudilo nelegálně až 500 tisíc imigrantů, kteří v zemi nacházeli pracovní a pobytové oprávnění prostřednictvím regularizací.

Od roku 2001 se na podnět Plánu GRECO začaly uzavírat bilaterální dohody. Jedním z druhů těchto dohod jsou *reciproční smlouvy o zaměstnávání a sociálním zabezpečení*. Od

této doby byly kvóty určeny pouze občanům třetích zemí, se kterými má Španělsko uzavřen tento typ dohod. V prvních letech nového milénia se uzavřely tyto dohody například s Kolumbií, Ekvádorem, Dominikánskou republikou, Marokem (2001), Guineou Bissau (2003), Rumunskem, Polskem (2002), Bulharskem (2003). Jmenované země byly hlavní zdrojové země migračních toků do Španělska. Systém kvót již neplatí pro poslední tři zmíněné země, které přistoupily do EU. (Cachón Rodríguez, 2004: Dohody též obsahují kapitoly o postupech výběru pracovníků, pracovních podmínkách a sociálních právech a návratu migrantů. Je nutné podotknout, že přijatí pracovníci mají nárok na stejné pracovní podmínky a odměny jako autochtonní populace. KOM (2004) 412).

V roce 2004 byla vytvořen systém kvót, které jsou stanoveny v tzv. Katalogu volných těžko obsaditelných pracovních míst (špan. *Catálogo de Ocupaciones de Difícil Cobertura – CODC*). Katalog vydává úřad práce (špan. *Instituto Nacional de Empleo – INEM*). Jedná se o jak kvalifikovaná tak i nekvalifikovaná místa, která se nedaří zaměstnavatelům obsadit místními a kde by mohli pracovat cizinci. CODC je vypracováván čtvrtletně. (INEM, 2011) Tento systém se velmi osvědčil a považuje se za jeden z nejefektivnějších nástrojů řízení legální migrace. Tabulka č. 4 prokazuje zvyšování kvót CODC až do roku 2007.

Tabulka č. 8: Kvóty CODC dle sektoru hospodářství (%), 2005–2007

Sektor hospodářství	2005	2006	2007
Zemědělství	9.046	17.061	23.434
Průmysl	4.139	6.837	11.171
Stavebnictví	11.700	27.558	43.404
Služby	42.988	68.868	100.331
TOTAL	67.873	120.324	178.340

Upraveno autorkou dle zdroje: Pérez Infante (2008: 106)

Vlivem ekonomické krize stát snížil počet stálých, sezónních kvót a kvót CODC stálé kvóty byly sníženy velmi drasticky: necelých 16 tisíc kvót na rok 2008, 900 kvót na rok 2009 a pouhých 168 kvót na rok 2010. Hlavní poptávka byla po vysoko kvalifikovaných pracovnících (Ferrero Turrión – López Sala, 2010: 174-176).

5.1.2.3 Hraniční kontrola

V této podkapitole budou analyzovány kontrolní mechanismy, které jsou používány na suchozemských a námořních hranicích.

O Evropě se v poslední době hovoří jako o „*Fortress Europe*“ neboli o „Pevnosti Evropa“, která se snaží izolovat od třetích států zaváděním čím dál restriktivnější imigrační politiky. Španělsko pod tlakem EU se zaměřilo se kontrolu „*hot spots*“ neboli horkých míst nelegální migrace (Cornelius, 2004: 407). V roce 1995 započalo výstavbu hraničních plotů v Ceutě a Melille, která byla spolufinancována EU. Ovšem tyto bariéry nezabránily stále pokračujícím nelegálním přeskokům. Po tragických událostech z roku 2005 došlo k navýšení plotů na šest metrů téměř ve všech úsecích, byl zvýšen dozor a ploty byly postupně opatřovány moderními technologiemi jako jsou videokamery, detektory pohybu, infračervené paprsky či termické senzory. V roce 2006 byl zkonstruován plot třetí a doplněn o systém trojdimensionálních drátů, což činí hranice téměř nedobytné (viz obrázek č. 2 v příloze č. 2) (El Mundo, 2005a)

Finotelli (2007: 3) tvrdí, že „*nelegální migrace je produktem restriktivní imigrační politiky*“ a Cornelius a Tsuda (2004: 8-10) uvádějí jakousi matematickou trojčlenku: „*čím restriktivnější imigrační politika, tím větší počet neregulérních imigrantů*“. Tyto tvrzení se ve Španělsku potvrdily. Přísnější hraniční kontroly a sofistikovanější technologie v Ceutě a Melille ale snu o španělském El Doradu nezabránily. Vznikly nové nelegální trasy, které se uskutečňují po moři. Situace vyústila v roce 2006, kdy ke kanárským břehům připlulo téměř 40 tisíc osob.

Většinu španělských vnějších hranic tvoří moře, ochrana je poměrně náročná. I přesto Španělsko docílilo maximální kontroly nad Gibraltarskou úžinou, čemuž významným způsobem napomáhá Integrovaný pozorovací systém (špan. *Sistema Integral de Vigilancia Exterior – SIVE*). Jedná o technicky vyspělý radarový systém detekce lodí, jehož cílem je nejen boj s nelegální imigrací a nelegálním obchodem, ale také zamezení lidským tragédiím. Velením operací je pověřena španělská civilní garda. (MIR, nedatováno)

Kontrolu vnějších hranic EU zajišťuje také Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU (FRONTEX). V případě Španělska se jednalo například o operaci Hera II, jejíž cílem bylo hlídkování u břehů Mauretánie, Senegalu a Kapverdských ostrovů (FRONTEX, nedatováno). Triandafyllidou (2010: 4) ale poukazuje na určitou neefektivnost operací. Příkladem jsou již zmíněná hromadná vylovování imigrantů na Kanárských ostrovech v roce 2006.

Novým projektem námořní ostrahy je systém AMASS, který je aktuálně vyvíjen a do praxe by se měl uvést v roce 2012. Jedná se o nejnovější monitorovací systém, který má

zajistit kompletní pokrytí teritoriálních vod. Využívá speciálních bójí s vizuálními akustickými senzory, které zaznamenávají podezřelá plavidla a přenášejí obraz do kontrolního střediska na pobřeží (viz obrázek č. 3 v příloze č. 4). (GOOD, 2011)

Od 90. let 20. století španělská vláda začala uzavírat readmisní dohody (špan. *acuerdos de readmisión*) se zeměmi původu a tranzitu, které upravují podmínky předávání a přebírání jak jejich občanů, tak občanů třetích států, kteří nelegálně překročili hranice států smluvních stran, nebo na jejich území neregulérně pobývají. Účelem těchto dohod je usnadnit a urychlit proces readmise neboli deportace cizince do země, ze které přišel (nikoli, ze které pochází, ačkoli se může shodovat). První taková smlouva byla uzavřena v roce 1992 s Marokem a dále s Nigérií (2001), Alžírskem (2002), Guineou-Bissau a Mauretánií (2003). (SOZU, 2010: 158) Dle Cornelia (2004: 415) byly primárně zaměřené na téma návratové politiky. V prvním desetiletí nového milénia se ale Španělsko snaží o „migrační diplomacii“ uzavíráním bilaterálních „dohod nové generace“, které se snaží aplikovat globální přístup k migraci (více kapitola 5.1.2.4).

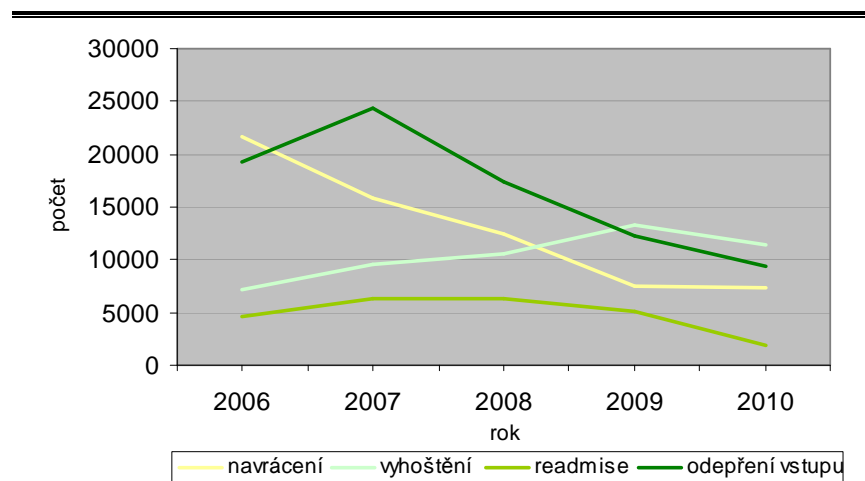
Pro přiblížení mechanismů návratů byl vytvořen následující graf, který ukazuje počet vyhoštěných osob²⁵, počet odepřených vstupů²⁶, počet navracených osob²⁷ či počet readmisí.

Graf č. 11: Počet návratů, vyhoštění, readmisí a počet odepřených vstupů, 2006-2010

²⁵ Vyhoštění (špan. *expulsión*) - správní nebo soudní rozhodnutí nebo akt, kterým se rozhoduje, že pobyt státního příslušníka třetí země je neoprávněný, a kterým se ukládá nebo prohlašuje povinnost návratu do země odkud cizinec přišel (může se shodovat se zemí původu). Vyhoštění se cizinci uděluje na dobu od tří až do deseti let. (Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES, čl. 3)

²⁶ Odepření vstupu (špan. *denegación de entrada*) - odepření vstupu/navracení osoby, která byla zadržena nebo zastavena příslušnými orgány v souvislosti s neoprávněným překročením vnější hranice členského státu (na oficiálních hraničních přechodech) a následně neobdrželi v tomto členském státě povolení k pobytu či oprávnění k pobytu (ibid).

²⁷ Navracení (špan. *devolución*) - deportace cizince do země původu, který byl zadržen při pokusu vstoupit na španělské území přes neoficiální hraniční přechod. Takto navracenému migrantovi, například při zadržení lodě migrantů na moři hlídkami španělské civilní gardy, může být udělen zákaz vstupu do Španělska až na dobu tří let (ibid).

Vytvořeno autorkou dle zdroje: MIR, 2006-2011

Jak je z grafu č.11 patrné, počet návratů obecně klesá. Zpřísnění kontrol na hranicích a podél pobřeží Španělska a podepisování readmisních dohod se zdá být efektivní. Pokles nelegální migrace mořskou cestou z Afriky do Španělska jsme mohli vypožorovat i z grafu č. 10. V roce 2009 dosáhlo španělských břehů 3600 osob, což je nejméně za posledních deset let. Ovšem mnozí autoři podotýkají, že hlavním důvodem poklesu je ekonomická krize a stoupající nezaměstnanost ve Španělsku a změna tras migrace, které čím dál víc vedou přes Libyi, kde se migranti nalodují a připlouvají na Maltu, do Itálie (především na italský ostrov Lampedusa) a do Řecka. Jedná se především o migranty z Maroka, Alžírsko, Tuniska, ale i jiných afrických zemí. Novější trasy začaly též mířit přes Egypt směrem do Turecka, kde se snaží přejít hranici schengenského prostoru. (Triandafyllidou, 2010: 6)

Mnoho NNO a katolická církev jsou vehementně proti SIVE či FRONTEX. Argumentují, že by vynaložené prostředky na tyto systémy měly být investovány do rozvojové pomoci zdrojových zemí migrace (Carling, 2007). Olivares (2007) a Roig (2005) ve svých dokumentárních filmech kritizují readmisní smlouvy a poukazují na případy, kdy Španělsko navrátilo Maroku desítky imigrantů, aniž by posoudilo, zda se jedná o uprchlíky, čímž porušilo princip *non-refoulement*²⁸, ale i na další nehumánní a dramatické počiny páchané marockou policií, která místo, aby navrátila migranty do Alžírsko či Mauretánie, je vysazuje a nechává napospas poušti.

²⁸ princip, který je součástí mezinárodního práva, říká že, smluvní státy Ženevské dohody nesmí vrátit uprchlíky do zemí původu, kde by byla ohrožena jejich svoboda. (UNHCR v ČR, nedatováno).

5.1.2.4 Codevelopment aneb vzájemně výhodná rozvojová spolupráce

V roce 1997 francouzský akademik a politik Sami Naïr představil novou formu rozvojové spolupráce jakožto jednoho z implicitních nástrojů externí imigrační kontroly, tzv. vzájemně výhodnou rozvojovou spoluprací (fran. *codéveloppement*, angl. *codevelopment*). Zatímco tradiční rozvojová spolupráce se zaměřuje na kontrolu migračních toků, integraci cizinců v cílových zemích a rozvoj zdrojových zemí, základní myšlenkou vzájemně výhodné rozvojové spolupráce je pozitivní pojetí mezinárodní migrace a řízení migračních toků, např. prostřednictvím pracovních kvót, sezónní migrace, cirkulační migrace a programů dobrovolných návratů a reintegrace v zemích původu. Je důležité poznamenat, že stěžejní roli mají samotní migranti, kteří se stávají transnacionálními agenty rozvoje svých zemí původu. Dále je třeba usnadňovat transfer remitencí, šíření dobrých zkušeností, podporovat projektové aktivity samotných migrantů, začlenit lokální organizace a asociace imigrantů (García Calabrés, 2010: 129-132; Naïr, 2010: 565)

V rámci EU byl tento nový koncept poprvé zmíněn na summitu v Tampere v roce 1999, kdy Evropská rada zdůraznila „*potřebu účinnějšího řízení migračních proudů ve všech jejich fázích a skutečnost, že partnerství se třetími zeměmi by mohlo být, pokud jde o podporu společného rozvoje, klíčovým prvkem pro úspěch takovéto politiky*“ (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 491/2004). Ale i přesto se EU spíše zaměřila na kontrolu nelegální migrace a návratovou politiku a technická pomoc byla podmíněná uzavřením readmisních smluv.

Od roku 2001 na podnět Plánu GRECO jsou uzavírány bilaterální „*dohody nové generace*“, které se snaží aplikovat *globální přístup k migraci*. Dotýkají záležitostí, jako jsou kontrola nedovoleného přistěhovalectví, boj proti obchodování s lidmi, technická pomoc zaměřená na posílení institucí odpovědných za otázky související s migrací, legální přistěhovalectví, integraci, návratu a společného rozvoje. Španělsko postupně uzavřelo dohody s mnohými státy západní Afriky²⁹, zejména v rámci Plánu Afriku 2006-2008, který vypracovává Ministerstvo zahraničních věcí. Hlavním cílem byla spolupráce a adekvátní regulace migračních toků. (García Calabrés, 2010: 132; SOZE, 2010: 158).

²⁹ Státy, které vyjádřily ochotu uzavřít dohody nové generace se Španělskou jsou Mali, Kapverdy Kamerun, Guinea, Libérie, Sierra Leone, Niger, Guinea Bissau, Senegal a Gambie (SOZU, 2010: 158).

Dále Španělská vláda schválila Řídící plán zahraniční rozvojové spolupráce pro období 2009-2012, který vyjadřuje priority současné španělské vlády. Poprvé byla začleněna priorita *Migrace a rozvoj*, jejíž cílem je podpořit pozitivní efekty mezi migrací a rozvojem. Dělí se na několik dílčích cílů, které se zaměřují na informovanost o pozitivních a negativních důsledcích migrace, na respektování lidských práv, dialog a koordinaci mezi privátním sektorem a podpořit zdrojové a tranzitní země v zajištění. (MAEC, 2009: 23-24)

5.1.2.5 Regularizační procesy

Mezi explicitní nástroje interní imigrační kontroly patří tzv. regularizace. Dle Baldwin Edwarde a Kralera (2009:7) se obecně regularizací rozumí „*státní procedura, v rámci které je příslušníkům třetích států, kteří v hostitelské zemi neregulérně pobývají nebo kteří jsou jinak v rozporu s imigrační legislativou, udělen legální status*“.

Ve Španělsku se rozlišují regularizace *mimořádné* a regularizace *individuální*. Co se mimořádných regularizačních procesů týče, ve Španělsku jich bylo uskutečněno celkem šest (1985, 1991, 1996, 2000, 2001, 2005). Tyto jednorázové kampaně umožnily neregulérním cizincům ve Španělsku (téměř 1,2 milionu osob) získat povolení k přechodnému pobytu či práci, které bylo renovovatelné. Přijetí žádosti bylo vždy podmíněno určitým časovým obdobím a/nebo dalšími kritérii, které přehledně uvádí následující tabulka. Nejčastěji se jednalo o doložení předešlé pracovní smlouvy nebo dokumentu, kterým zaměstnavatel stvrdil, že dané osobně poskytl práci.

Tabulka č. 9: Mimořádné regularizace ve Španělsku, 1985-2005

Rok	Název	Počet žádostí	Kladně vyřízené žádosti	Podmínky	Vládní strana	Délka povolení
1985	Regularizace 1. cizineckého zákona	43.815	38.181	Doložit pracovní smlouvu a prokázat pobyt v zemi	PSOE	1 rok
1991	Integrační plán	135.933	109.137	Doložit nabídku stálého zaměstnání nebo podnikatelský projekt	PSOE	3 roky
	Regularizace rodinných příslušníků			Být rodinným příslušníkem regularizované osoby v roce 1991		
1996	Nový předpis	25.128	24.600	Mít pracovní povolení či povolení k pobytu v době po 26. 5. 1986	PSOE, PP	5 let
2000	Regularizace 2. cizineckého zákona	272.482	163.913	Žádat o povolení k práci či pobytu, nebo ho vlastnit v předchozích 3 letech	PP	1 rok
2001	Sociální integrace	351.269	232.674	-	PP	1 rok
	Revize žádostí			Doložit žádost z roku 2000		

	regularizace z roku 2000					
	Regularizace Ekvádorců			Pouze pro neregulérní Ekvádorce ³⁰		
2005	Normalizace zahraničních pracovníků	691.655	573.270	Doložit předešlou 6-měsíční pracovní smlouvu nebo 3-měsíční smlouvu v zemědělství	PSOE	1 rok

Upraveno autorkou dle zdroje: Arango–Finotelli, 2007; 83-84; Mazkarian, 2010: 7-8

Regularizace jsou obecně jedny z nejkontroverznějších opatření v boji proti neregulérní imigraci a názory na ně se velmi různí. Například Dušan Drbohlav se v rozhovoru s Markem Čaňkem (2005) vyjádřil k regularizaci neregulérních cizinců jako k problematické. Regularizace má podle něj „více dopadů negativních než pozitivních. Umožní sice dát pod kontrolu velký počet nelegálně působících migrantů, na druhé straně je však nespravedlivá a vlastně trestá ty, kdo dané podmínky plnili a plní.“

González Enríquez (2007: 322) uvádí, že Španělsko užívalo regularizace jsou hlavní nástroj kontroly imigračních vln a též jako „levný způsob“ řešení poptávky po pracovní síle na dynamicky se rozvíjejícím trhu. García Calabrés (2010: 82) uvádí, že hlavním cílem byl boj s šedou ekonomikou a snaha přivést neregulérní pracovníky na regulérní trh práce. Je zjevné, že stát si tak zvýšil státní výnosy prostřednictvím daní a odvodů na sociální zabezpečení. Vzhledem k tomu, že byli regularizováni zpravidla lidé v produktivním věku, přínos pro stát byl nemalý. Calavita (1998: 545) považuje španělské regulariace jako imigrační politiku „à la carte“.

Zejména normalizace³¹ z roku 2005 byla kritizována opoziční stranou PP, která se tvrdila, že zmíněná normalizace způsobí tzv. haló efekt (González Enríquez, 2007: 323) Španělsko bylo za svůj přístup kritizováno i některými členskými státy EU, především Německem či Holandskem, které se též obávali příchodu nových imigrantů a zhoršení svých problémů v otázce imigrace (Hosnedlová–Piquero, 2007). Z grafu č. 7 jsme mohli vyčíst, že počet neregulérních imigrantů v zemi stoupal od roku 1999 až do roku 2004, což

³⁰ V roce 2001 zemřelo 12 Ekvádorců při dopravní nehodě ve městě Lorca (autonomní oblast Murcia). Jednalo se o neregulérně pobývajících a pracujících migranty, kteří byli vezeni na práci na pole. Konečně přišlo v podvědomí, za jakých podmínek imigranti v zemědělství pracují. V důsledku této události přes 20 tisíc Ekvádorců mohlo zregularizovat svůj status v mimořádné regularizaci v témže roce. (Cuesta, 2007: 131)

³¹ Ke změně jména regularizace na „normalizaci“ vedly tyto důvody: 1) normalizace se týkala již pracujících cizinců ve Španělsku, kteří neměli pracovního povolení; 2) na rozdíl s předešlými regularizacemi o normalizaci cizinců bez pracovního povolení museli zažádat zaměstnavatelé; 3) lingvisticky název normalizace se nejvíce preskriptivně (Hosnedlová–Piquero, 2007).

nabádá k myšlence, že zmíněné regularizace vyvolaly haló efekt. Arango a Finotelli (2009: 91-92) připouštějí, že se tomu tak stalo u Rumunů a tuto skutečnost dokládají příkladem rumunským obcí Luncavita a Feldru, odkud odešlo mnoho obyvatel do Španělska. Byli „přilákáni“ možností regularizace a zároveň podpořeni silnými sociálními sítěmi a bezvívovou politikou. Toto opět potvrzuje, že migrace je ve většině případů motivována celou souhrnou faktorů. V roce 2005 počet neregulérních imigrantů ve Španělsku klesl právě z důvodu uskutečněné regularizace, ale jak z grafu vyplývá, počet klesal i nadále. Lze tedy usoudit, že normalizace z roku 2005 následný haló efekt nevyvolala.

Regularizace proběhly vždy schválením určité normy o cizincích. Novelizace cizineckého zákona v roce 2009 však žádnou regularizaci nepřinesla. Důvodem je především aktuální ekonomická krize.

Momentálně je cestou k regularizaci pouze udělení povolení na základě pracovní nebo sociální integrace, tzv. *individuální regularizace*. Baldwin Edwards a Kraler (2009) tyto regularizace nazývají „zasloužené“ (angl. „*earned legalisation*“). Na rozdíl od jednorázových regularizací lze o tyto regularizace požádat kdykoli a jejich počet je neomezený. Regularizace na základě pracovní integrace (špan. *arraigo laboral*) je určena neregulérnímu cizinci, který splní podmínku předchozího nepřetržitého dvouletého pobytu a doloží ho potvrzením vydaným příslušným Registrem obyvatel (nebo stačí doložit pas, ve kterém je razítko se dnem vstupu do Španělska) Další podmínkou je doložit, že byl neregulérně zaměstnán nepřetržitě jeden u stejného zaměstnavatele. Regularizace na základě sociální integrace (špan. *arraigo social*) může být udělena cizinci, který prokáže nepřetržitý tříletý pobyt a doloží ho potvrzením z Registru obyvatel; doloží podepsanou nabídku pracovní smlouvy; prokáže sociální začlenění do společnosti (pokud v zemi žijí rodinní příslušníci, je nutné doložit jejich pobyt ve Španělsku a pokud zde rodinné příslušníky nemá, je povinen předložit např. potvrzení o absolvování jazykového kurzu nebo jakékoli činnosti, která je spojená s integrací do společnosti). V obou případech museli žadatelé předložit dokument potvrzující trestní bezúhonnost za posledních pět let a to ze všech zemí, ve kterých pobýval v zemi původu i ve Španělsku. (Migrar, 2010) . Regularizace na základě sociální integrace je nejčastějším způsobem, kterým neregulérní imigranti zregularizují svůj pobyt v zemi. Mnozí v zemi zůstávají, tři roky různě přecházejí a shánějí nabídku pracovní smlouvy, která je jejich klíčem k regularizaci.

5.2 Přístup autonomních oblastí a měst

Španělsko se dělí do 19 autonomních oblastí (špan. *comunidades autónomas*), z nichž dvě představují autonomní města Ceuta a Melilla (špan. *ciudades autónomas*). Každá oblast disponuje vlastní vládou a parlamentem. Katalánsko, Baskitsko a Andalusie mají největší legislativní a výkonné kompetence, jejichž rozsah je stanoven v tzv. stanovách autonomie (špan. *estatuto de autonomía*).

Koncem 90. let, kdy počet přistěhovalců ve Španělsku začal být patrný, národní vláda se zaměřila především na kontrolu hranic a opomíjela imigranty, kteří v zemi již pobývali. Iniciativy se chopily autonomní oblasti a města, které začaly vytvářet vlastní integrační plány, ve kterých jsou definovány klíčové otázky týkající se participace imigrantů na pracovním trhu, jejich přístupu ke zdravotním službám a vzdělání, bydlení a začlenění v sociálním a kulturním prostředí. Jsou tak efektivněji formulovány konkrétní strategie a opatření než na národní úrovni. Jako odpověď na zvyšující se potřeby v autonomních oblastech a městech, vláda v roce 2005 založila první Fond pro integraci imigrantů (špan. *Fondo de Apoyo a la Integración*), jehož prostřednictvím regionální vlády získávají prostředky na integraci cizinců. Autonomní oblasti tyto prostředky dále alokují municipalitám. To se netýká Katalánska, Baskitska a Andalusie, které své integrační plány garantují prostředky z vlastního rozpočtů. Ostatní autonomní oblasti v roce 2005 obdržely 120 milion eur. V následujících letech byla částka navyšována, v roce 2009 už se jednalo o 200 milionů eur. V důsledku ekonomické krize byl však rozpočet na integraci snížen o téměř 50 %. (IOM, 2010: 36)

Stát upravuje pouze legislativními předpisy a definuje obecné strategie. Příkladem může být Strategický plán pro občanství a integraci na období 2007-2010 (špan. *Plan Estratégico de Ciudadanía e Integración 2007-2010*) (Ferrero Turrión, 2010: 173-174).

5.2.1 Zdravotní péče a vzdělání

Před rokem 2000 měli neregulérní imigranti velmi omezená práva. Mohli být lékařsky ošetřeni jen v akutních případech a přístup ke vzdělání dětí neregulérních imigrantů neměli žádný. (Moreno Fuentes, 2000: 83) Cizinecký zákon LO 4/2000, o právech a svobodách cizinců ve Španělsku a jejich sociální integraci občanům třetích zemí, jak regulérním tak neregulérním, přinesl nová politická a sociální práva. Každý cizinec bez ohledu na svůj

status má bezplatný přístup k zdravotní péči a vzdělání. Podmínkou je registrace v Registru obyvatel (špan. *Padrón Municipal de Habitantes*), který shromažďuje údaje všech občanech, jejich státní příslušnosti, místa narození, pohlaví, věku a aktuální adrese ve Španělsku (Carvajal Gómez, 2006: 84-86). K zapsání je nutné předložit platný pas (cizinci původem z Rumunska a Bulharska občanský průkaz). Další podmínkou je doložení pobytu na určité adrese v obci. K tomu může být použita nájemní smlouva. V případě, že smlouva mezi majitelem a nájemníkem není, stačí doložit jeho prohlášení potvrzující jeho pobyt nebo jakýkoli účet na jeho jméno a danou adresu. Po registraci imigranti získají tzv. certifikát registrace v obci (špan. *Certificado de Empadronamiento*). Neregulérní imigranti se také často nedomáhají svých práv z důvodu neprokázání platného dokumentu totožnosti nebo ze z obavy před prozrazením, jelikož cizinecký zákon z roku 2003 obsahoval nové opatření, které dovoluje policii nahlédnout do záznamů o cizincích, kteří jsou evidováni v Registru.

Certifikát registrace umožní imigrantům, i těm neregulérním, získat zdravotní kartu (špan. *Tarjeta de Salud*), která garantuje přístup k bezplatné zdravotní péči. Neregulérní a nezaregistrovaní imigranti mají přístup jen na pohotovosti.

Registrace je pro imigranta též důležitá, protože zapsáním se začíná počítat tříletý pobyt v neregulérnosti, po jehož uplynutí migrant může požádat o regularizaci na základě sociální integrace (viz předešlá kapitola 5.1.5) .

Co se práva na vzdělání týče, nezletilým imigrantům (mladším 18 let) s regulérním a neregulérním statutem je zaručen přístup ke vzdělávání za stejných podmínek jako autochtonní populaci. Cizinci musí své děti zapsat v Registru a na základě vystaveného certifikátu jim bude přidělena škola v okolí bydliště.

V roce 2010 došlo k několika polemikám ohledně zmíněné registrace. Španělské obce Vic a Torrejón de Ardoz³² začaly odmítat registraci cizincům bez platného víza. Zákon nařizuje registraci všech občanů bez ohledu na jejich pobytový status, tudíž s postojem obcí nesouhlasila jak vláda, tak mnoho organizací pro ochranu lidských práv. Města nakonec ustoupila. (RTVE, 2010)

³² Imigranti tvoří 20 % všech obyvatel města. V roce 2000 žilo ve městě 3200 cizinců a v roce 2008 už 26 tisíc (RTVE, 2010)

5.2.2 Bydlení

Přístup k bydlení mají ve Španělsku pouze ti imigranti, kteří se nacházejí v zemi regulérně.

Španělská ústava prohlašuje, že všichni občané mají právo na důstojné a adekvátní bydlení (Constitución Española, čl. 47). Ale toto právo není zaručeno a záleží především na ekonomických zdrojích. Bytová politika je jednou z nejslabších oblastí Španělska jakožto sociálního státu. Většina autochtonní populace vlastní jeden nebo více bytů, tudíž jakákoli politika, která by se snažila reagovat na potřeby menšinového obyvatelstva, by se sešla s odporem u majoritní populace. (Algaba, 2006). Například ve Francii byla zřízena Meziresortní komise pro bydlení přistěhovalců, která usnadňuje imigrantům a jejich rodinám přístup k bydlení. (Vie-publique, 2004) Ve Španělsku se jedná především o rovný přístup. María Rumí Ibáñez, státní tajemnice pro přistěhovalectví a vystěhovalectví Španělska, prohlásila, že „*cílem imigrační politiky je nezvýhodňovat skupiny, nýbrž odstraňovat překážky v zajištění rovného přístupu*“ (Solidaridad, 2006).

Ve Španělsku existuje typ dotovaného sociálního bydlení (špan. *Vivienda de Protección Oficial – VPO*), který je určen především pro příjmově slabší vrstvy populace. Sociální byty jsou na pronájem nebo na prodej do vlastnictví. Všichni žadatelé musejí splnit určité požadavky, které se liší v každé autonomní oblasti. Co se regulérních imigrantů týče, žádost mohou podat jen ti, jejichž pobyt je přesahuje dva roky. Jelikož je vyšší nabídka bytů k prodeji než do pronájmu žádosti jsou losovány (Algaba, 2006) Majoritní většina imigrantů je oddána privátnímu nájemnímu sektoru, kde jsou ceny nájmu podstatně vyšší a kde se setkávají s diskriminací. Někteří vlastníci bytů jim byt odmítají pronajmout (více kapitola 5.4).

Neregulérní imigranti jsou nejzranitelnější skupinou. V nejhorsích podmínkách se nacházejí nově příchozí imigranti. Nemají finanční prostředky na zaplacení celého nájmu a mnohdy ani jednoho pokoje. Existují i případy, kdy majitelé bytů pronajímají lůžka na určitý počet hodin, tzv. vyhřátá lůžka (špan. *camas calientes*), obvykle na šest hodin. Za den se tedy vystřídají tři a více imigrantů (Solidaridad, 2006).

Ti, kteří žijí v zemi déle často žijí se svou rodinou nebo v podnájmu s jinými imigranty. Pokoje sdílejí často ve velkém počtu. Například v již zmíněném městě Torrejón de Ardoz některé byty o 100 metrech čtverečních byly obývány až 20 osobami, což znamená pět

metrů čtverečních na jednu osobu, Tento typ bytů je nazýván „*pisos pateras*“ odvozený od velkého počtu imigrantů, kteří připluly do Španělska na lodích pateras (RTVE, 2010)

Imigranti bydlí nejčastěji v periferních čtvrtích nebo v historických centrech, kde jsou ceny bytů vzhledem k jejich stavu nižší. Důvodem výběru těchto čtvrtí je i existence komunit krajanů, kteří výrazně usnadňují akomodaci v hostitelské společnosti. Stinnou stránkou tohoto jevu je segregace a vytváření „*guett*“, což výrazně omezuje integraci imigrantů v zemi (Moreno Fuentes, 2010: 79) Jak uvádí Ferrero Turrión (2010: 169) nezaměstnanost a ekonomická krize obecně výrazně zhoršila životní podmínky imigrantů a situace bude ještě zhorší, až imigranti vyčerpají podporu v nezaměstnanosti.

Achillovou patou je neexistující politika, která by usnadňovala imigrantům přístup k bydlení. Autonomní oblasti a místní vlády by měly lépe nakládat s prostředky Integračního plánu, např. vytvářet informační kampaně, a na druhou stranu by měly omezit výstavbu „měst duchů“, které rostou za městy a které zejí prázdnotou. Měl by se podpořit sektor nájemních VPO bytů a obnovu starých čtvrtí a budov.

5.3 Přístup nevládních organizací

Ve Španělsku existuje velké množství nevládních neziskových organizací (NNO) působící v celé řadě oblastí dotýkajících se pomoci imigrantům, jak regulérním tak neregulérním, a jejich integrace do majoritní společnosti. Neregulérní imigranti, kteří v zemi nemají jiné sociální sítě se velmi často obracejí na NNO, jelikož se nemusejí obávat případného prozrazení. Obecně tyto NNO poskytují bezplatné právní, sociální a psychologické poradenství; nabízí bezplatné tlumočnické a překladatelské služby; doprovázejí a asistují při jednání na úřadech; informují o tom, že je nutné se zaregistrovat v Registru obyvatel, které jim umožní přístup k bezplatné zdravotní péči a bezplatnému vzdělání dětí; poskytují informace o možnostech legalizace jejich pobytu ve Španělsku; poskytují informace, kde hledat pracovní nabídky; realizují jazykové kurzy; organizují jiné vzdělávací programy a volnočasové aktivity; poskytují informace o hostitelské zemi či zvycích hostitelské společnosti; poskytují informace o sloučení rodiny; podílejí se na vypracovávání odborných studií aj.

Z velkého množství NNO³³ mohou být zmíněny jen některé. *Rumania Viva* pomáhá při integraci rumunských přistěhovalců v Madridu; *Yumma África* se zaměřuje na pomoc ženám-imigrantkám v Andalusii; *Worldfriends* pořádá aktivity pro zachování původních kultur; *Asociación Cultural Molato* pomáhá subsaharským Afričanům při integraci prostřednictvím kulturních aktivit; *Al Anwar* usnadňuje integraci marockých žen v hostitelské společnosti; *Provivienda* usnadňuje přístup k bydlení přistěhovalcům, kteří se potýkají s problémem nalezení bydlení nebo kterým byl z důvodů rasových odepřen přístup k bydlení; informuje o možnostech bydlení, například byty VPO; poskytuje informace a poradenství v otázkách týkajících se právních předpisů, nájemních smluv aj; vystupuje jako zprostředkovatel a jedná s vlastníky bytů; řeší konflikty mezi nájemci a vlastníky bytů; nabízí přechodné bydlení pro ty, kteří se ocitli v krizových situacích.

NNO se starají o realizaci programů dobrovolných návratů, které financuje Ministerstvo práce a přistěhovalců. Jedná se o tři programy: Program dobrovolného návratu pro přistěhovalce ve zranitelné sociální situaci, Program asistovaného dobrovolného návratu a reintegrace a Plán dobrovolného návratu pro nezaměstnané imigranty. Poslední zmíněný program byl zaveden v roce 2008 jako reakce na historicky vysokou nezaměstnanost v zemi. Program je určen přistěhovalcům, kteří ztratili svá pracovní místa a rozhodli se využít svůj příspěvek v nezaměstnanosti k návratu do své země původu, kdy 40 % částky bude vyplaceno ve Španělsku po uznání nároku a 60 % vyplaceno v zemi původu. V rámci projektu jsou také hrazeny náklady spojené s dopravou do vlasti. Podmínkou je vzdát se povolení k pobytu a k zaměstnání a nevrátit se do Španělska během tří let. V roce 2009 programu využilo necelých 6 tisíc imigrantů, nejvíce Latinoameričané. Naopak Maročané, imigranti ze subsaharské Afriky či Číňané neodcházejí téměř vůbec. Mezi hlavní nevládní organizace v této oblasti patří IOM, ACCEM (Španělská katolická mise pro migraci), ACOBE (Asociace pro bolivijsko-španělskou spolupráci), AESCO (Asociace Ameriky – Španělska, solidarita a spolupráce, AESCO – Kolumbie), CEAR (Španělská komise pro pomoc uprchlíkům), CRE (Španělský červený kříž), Španělská charita (Cáritas Española), FEDROM (Federace rumunských asociací ve Španělsku), MPDL (Hnutí za mír, odzbrojení a svobodu) a Rescate. (SOZE, 2010: 158-164)

³³ *CanalSolidario.org*, která registruje NNO ve Španělsku podle tématu, provincie, města apod., nalezla 1010 NNO zabývajících se problematikou imigrace ve Španělsku (CanalSolidario, nedatováno).

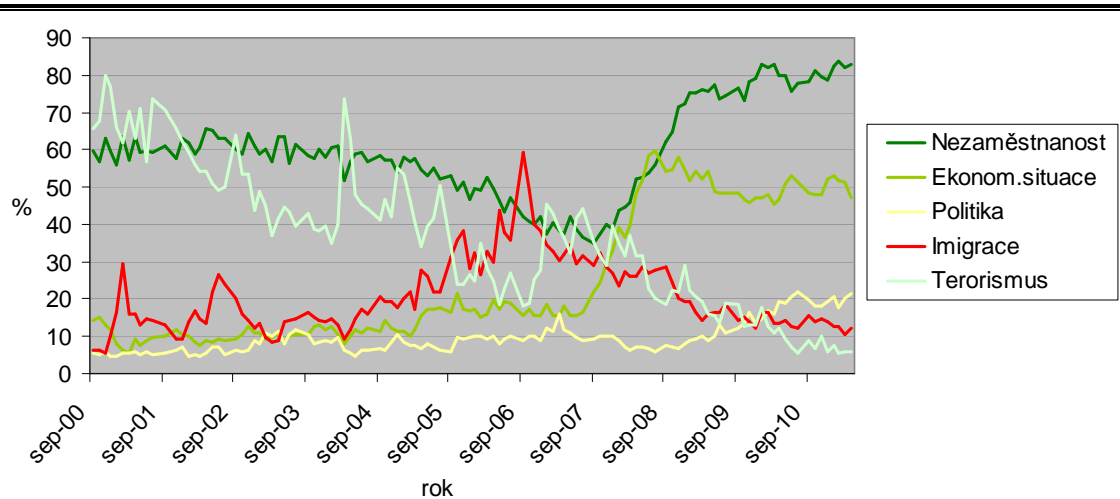
5.4 Přístup společnosti

Centrum pro výzkum veřejného mínění (špan. *Centro de Investigaciones Sociológicas* – CIS³⁴) měsíčně zjišťuje názor španělských občanů týkající se hlavních problémů v zemi³⁵. Graf č. 12 přibližuje vývoj veřejného mínění Španělů od roku 2000 do roku 2010. Lze vypožorovat, že v roce 2000 imigrace patřila mezi tři největší problémy. Příčinou tohoto faktu je začátek intenzivní imigrace do Španělska. Španělé byli do té doby k imigrantům příznivě nakloněni. Calavita (1998: 553) uvádí, že v 90. letech patřili mezi nejméně rasistický a xenofobní národ v Evropě. V roce 2002 veřejné mínění ovlivnily teroristické útoky v USA z roku 2001. V roce 2005 Španělé považovali imigraci za druhý největší problém v zemi. Veřejné mínění bylo ovlivněno teroristickými útoky v Madridu z roku 2004, tragickými událostmi na hranicích Ceuty a Melilly s Marokem, ohlášením rozsáhlé normalizace neregulérních imigrantů a obavám z haló efektu. V roce 2006 desítky tisíc neregulérních imigrantů z afrického kontinentu se vylodily u španělských břehů. Jak je z grafu patrné, tato skutečnost výrazně zvýšila obavy autochtonní populace a imigrace byla poprvé vnímána jako největší problém ve Španělsku. Od roku 2007 až do roku 2010 byly hlavními problémy nezaměstnanost, ekonomická situace a politická scéna v zemi. Důvod je více než jasný. Ekonomická krize ztížila život několika miliónům obyvatel. Imigrace se dostala až na čtvrté místo.

Graf č. 12: Vývoj veřejného mínění o největších problémech v zemi, 2000-2010

³⁴ CIS je orgán zřizovaný ministerstvem, které je odpovědné za organizaci a chod státní správy (Ministerio de la Presidencia). CIS je zodpovědný za provádění studií, které jsou důležité pro práci pro práci orgánů státní správy. CIS je známý pro průzkumy veřejného mínění.

³⁵ Výzkum proběhl na vzorku 2450 respondentů ve věku 18-65 let. Respondenti nedostali před otázkou na výběr z možností a museli odpovídat spontánně.

Vytvořeno autorkou dle statistik CIS, 2000-2010

I přesto, že Španělé nepovažují imigraci v této době jako hlavní problém, jejich postoj k imigrantům se nezmění. Naopak. V důsledku vysoké nezaměstnanosti nevráživost vůči přistěhovalcům sílí. Imigranti se stávají obětními beránky. Příkladem mohou být následující mýty tradované o imigraci ve Španělsku:

1. mýtus: „*Imigranti nám berou práci a k tomu nemají žádné vzdělání.*“ Tento mýtus vyvrací španělský sociolog Cachón Rodríguez a dokládá, že v roce 2007 pracovalo v zemi na dva miliony imigrantů a že nezaměstnanost byla nejnižší za posledních 30 let. Navíc přistěhovalci berou práci, kterou Španělé nepřijímají. Studie nadace La Caixa dodala, že imigranti pracovní místa nekradou, naopak jich vytvářejí více. Do roku 2007 bylo zaznamenáno až 240 tisíc imigrantů, kteří začali podnikat (Público, 2008).

Co se týče vzdělání imigrantů, přicházejí více vzdělaní lidé. Jak již bylo analyzováno v této práci, většinou se migraci rozhodnou mladí, vzdělaní lidé, kteří jsou schopni zvládnout zkoušku celého „migračního projektu“. Quintero (2005: 175) uvedl, že úroveň vzdělání Latinoameričanů je vyšší než španělský průměr. Ve Španělsku je poměrně složitá homologace univerzitních či profesních titulů, což zmenšuje jejich možnosti a jsou oddáni k pracím, které neodpovídají jejich vzdělání.

2. mýtus: „*Imigranti zneužívají veřejného zdravotnictví.*“ V průzkumu CIS z roku 2007 bylo 45 % z dotázaných Španělů přesvědčeno, že přítomnost imigrantů snižuje kvalitu zdravotní péče (Cebolla Boado, 2009: 179). Španělská odborná lékařská společnost SEMFYC ujistňuje, že přistěhovalci navštěvují lékaře ani ne z poloviny jako Španělé. Navíc se říká, že regulérní i neregulérní imigranti též kolapsují pohotovosti. Je pravda, že

na pohotovost přichází především neregulární imigranti bez zdravotní karty, ale i ti představují pouze 5 % všech ošetřených na pohotovostech. Navíc imigranti představují pouze 4,6 % veškerých výdajů na zdravotnictví. (Público, 2008) Můžeme opět zdůraznit fakt, že přistěhovalci jsou většinou mladí a zdraví lidé, kteří byli schopni překonat překážky během své cesty do Španělska.

3. mýtus: „*Imigranti snižují úroveň vzdělání.*“ V průzkumu CIS z roku 2007 bylo 45 % dotázaných Španělů přesvědčeno, že přítomnost imigrantů ve školách snižuje kvalitu vzdělání. Lola Abelló, prezidentka španělské konfederace rodičů konstatuje, že zmíněný mýtus je nepravdivý a uvádí příklad školy San Cristobal v Madridu, kde studuje téměř 60 % dětí přistěhovalců, a která získala pátý nejlepší výsledek z celé autonomní oblasti (Público, 2008). 54 % dotázaných si myslí, že by Španělé měli mít přednost ve vybírání škol pro své děti (Cebolla Boado, 2009: 167). Pro upřesnění, ve Španělsku existují tři typy základních škol a to veřejné školy, na které přispívá stát, dále školy polosoukromé (církevní) a soukromé. Morales Fuentes (2010: 82) upozorňuje na výrazný přesun dětí autochtonní populace do škol polosoukromých a soukromých jako odpověď na zvyšující se počet žáků-cizinců ve třídách škol veřejných. Tato skutečnost ještě víc upevnila segmentaci společnosti. Ta ve Španělsku existovala i dříve, ale nyní se nejedná pouze o otázku ekonomickou, nýbrž i otázku rasové segregace (žáci imigrantů a žáci Španělů). V poslední době místní vlády zavádějí multikulturní výuku ve školách, která by se do budoucna měla stát účinným prostředkem odstraňování xenofobie a nástrojem integrace dětí imigrantů do španělského školství.

4. mýtus: „*Imigranti páchají nejvíce trestních činů*“: Mnoho Španělů spojuje kriminalitu s imigrací. Antonio Camacho, státní tajemník pro bezpečnost, je jasně proti a dokládá, že v roce 2002 byla kriminalita o 1,5 bodu vyšší než v roce 2006. V roce 2006 bylo ovšem v zemi o polovinu více imigrantů (3 mil.) než v roce 2002 (1,3 mil.).

Přístup Španělů k jednotlivým diasporám imigrantů byl zjišťován průzkumem CIS v roce 2009. Byly kladeny dvě otázky (otázka č. 30 a 31) týkající se preferencí určitých skupin imigrantů před jinými. Na otázku „*Ke kterým konkrétním skupinám imigrantů máte větší sympatie?*“, dotazovaní nejvíce uvedli Latinoameričany a Afričany (ze subsaharské Afriky). Latinoameričané díky svému jazyku, podobné kultuře, náboženskému vyznání, ale i pracovitosti a větší participaci na společenském životě byli vždy Španěly lépe přijímáni. V porovnání s Maročany to nejsou „ti druzí“ (Cuesta, 2007: 121). Afričané ze subsaharské

Afriky jsou též hodnoceni pozitivněji. Jsou podle nich pracovití a nekonfliktní, bohužel málo integrováni do společnosti. Na otázku „*Ke kterým skupinám imigrantů máte menší sympatie?*“, dotazovaní překvapivě nejvíce uváděli Rumuny a pak až Maročany. Španělé mají k Rumunům nedůvěru. V průzkumu CIS Španělé nejčastěji odpovídali, že se Rumuni mnohdy chovají nadřazeně, že se nechtějí integrovat, že se pohybují jen „mezi svými“. I přesto je shledávají pracovitými. Největší nedůvěru mají Španělé k Maročanům a jiným imigrantům původem z Maghrebu. Diskriminace a sociální vyloučení těchto imigrantů je dána anti-muslimskou náladou ve Španělsku a jiných částech Evropy (Cuesta, 2007: 121). Teroristické útoky v Madridu v roce 2004 byly katalyzátorem ještě větší xenofobie (islamofobie) k těmto imigrantům.

Zvyšující se xenofobní klima k imigrantům je též velkou měrou podněcováno masmédií, která prezentují „problém přistěhovalců“ ve Španělsku takovou formou, která vyvolává spíše negativní emoce vůči migrantům. Masmédia svůj zájem zaměřují v prvé řadě na nelegální migraci a na boat people a zaplňují titulní strany tisku nebo hlavní televizní zprávy. Problémem není věnování se tomuto důležitému tématu, ale způsob formulování zpráv. Lavina, invaze, vlna, příliv, mor, černé langusty, čluny otroků aj. jsou jen některé příklady výrazů³⁶, se kterými je možné se setkat.

V této části práce jsme zjistili, že imigrační politika Španělska prošla v posledních 25 letech velmi dynamickým vývojem: od situace, kdy problematika migrace stála zcela mimo právní rámce Společenství, přes její inkorporaci do oblasti třetího pilíře EU až po postupnou komunitarizaci. Imigrační boom, který byl doprovázený nelegální migrací upoutal pozornost mnohých členských států. Španělsko přistoupilo jak k externím, tak i interním imigračním opatřením proti nelegální migraci. Bilaterální dohody se zaměřením na vzájemně výhodný rozvoj se zdají být úspěšné. Příliv imigrantů se zastavil. Hlavní příčinou byla ovšem ekonomická krize, která má zemi devastující účinky. Krach malých i velkých firem, obrovská nezaměstnanost, nespokojená populace a vina připisovaná imigrantům, to vše jsou charakteristiky aktuální situace. Navíc vláda řeší problematiku imigrace nesmyslnými škrty, které snížení imigrantů v zemi není. Příkladem může být

³⁶ špan. *avalancha, invasión, oleada, marea, plaga, langostas negras, barcos negreros*

výrazné snížení pracovních kvót. Řešením by mělo usnadňování legální migrace, jak již dlouhodobě tak i sezónní, a integrace cizinců zemi. Dá se očekávat, že jakmile krize pomine, imigrace opět stoupne. Prognózám se věnuje následující kapitola.

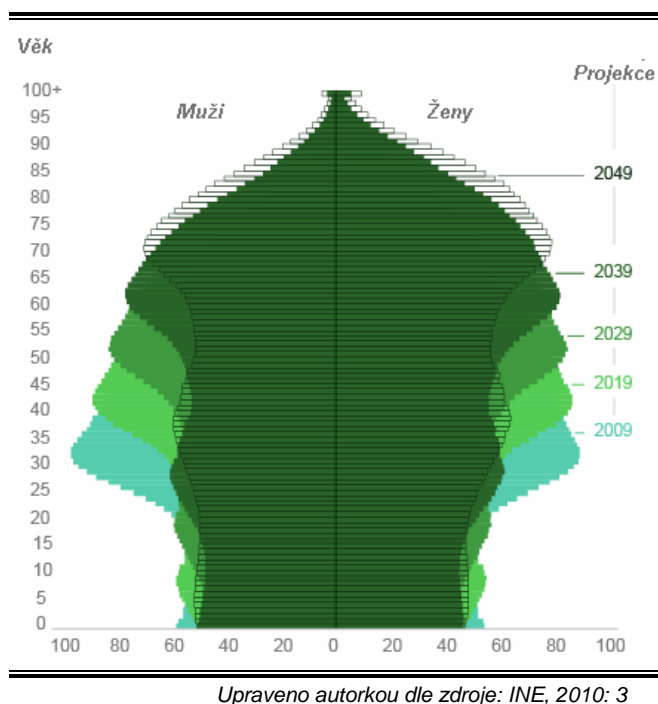
6 Prognóza budoucího vývoje

Co se španělského hospodářství týče, prognózy na rok 2011, nejsou pozitivní. Dle OECD (2010) všechny indicie nasvědčují k velmi slabému růstu španělské ekonomiky.

Nezaměstnanost podle zprávy Nadace španělských spořitelců FUNCAS (2011: 4) se v roce 2011 ještě nepatrně zvýší a to až na 20,7%. V roce 2012 začne pomalu kulminovat. Socialistická vláda na konci roku 2010 schválila úsporná rozpočtová opatření spolu s reformami trhu práce a chystá se zavést další strukturální změny, včetně reformy důchodového systému. Tu vláda představí v prvním čtvrtletí roku 2011. Zahrnuje zvýšení důchodového věku o dva roky, tedy na 67 let, a omezení subvencí pro dřívější odchody do důchodu.

Španělsko se nepotýká pouze s ekonomickou krizí, nezaměstnaností a imigrací, ale též nepříznivým demografickým vývojem. Vlivem klesající porodnosti a prodlužování střední délky života dochází ke stárnutí obyvatelstva. Dle dlouhodobé projekce INE (2010: 3) se počet osob starších 64 let do roku 2049 zdvojnásobí. Bude představovat 31,9 % obyvatel země (viz graf č. 11). Rapidně se tak zvýší poměr osob závislých na ekonomicky aktivní části obyvatel, tzv. poměr závislosti, kdy na deset osob v produktivním věku bude připadat devět neaktivních. V roce 2009 poměr závislosti činil 47,8%, do roku 2049 dospěje k 89,6 %. Ekonomické důsledky tohoto trendu jsou zřejmé. Státní výdaje porostou a příjmy se budou snižovat. Existují názory, že imigrace je řešením stárnutí populace a stále zvětšujícího se poměru závislosti. Arango (2004: 36) ale tvrdí, že imigrace jako „omlazovací kůra“ tyto trendy zvrátit nemůže, jen je může částečně zmírnit, a to v kombinaci s různorodými opatřeními. Nabízí se již zmíněná penzijní reforma, stimulace porodnosti, zvýšení produktivity práce, větší zapojení žen a čerstvých absolventů vysokých škol, zvýšení prostorové mobility pracovní síly atd.

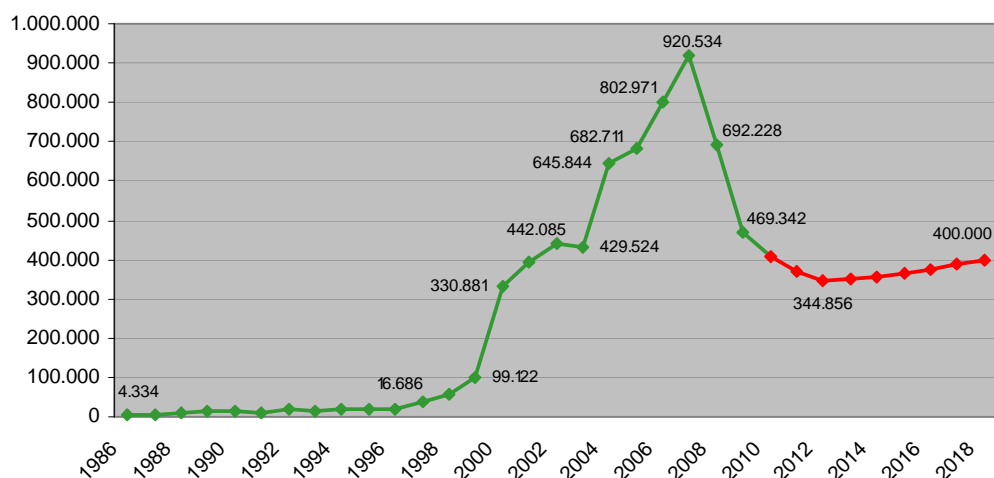
Graf č. 11: Projekce vývoje obyvatelstva ve Španělsku dle věkových skupin a pohlaví, 2009-2049

Co se imigrace týče, očekává se pokles nově příchozích imigrantů v následujících letech.. Koehler (2010: 24) píše o tzv. „wait-and-see“ přístupu, kdy se imigranti rozhodují krizi přečkat a doufají v hospodářský vzestup. Jedná se zejména o ty imigranty, v jejichž mateřské zemi jsou vyhlídky na zaměstnání ještě horší. Z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti a nemožnosti obnovit pracovní smlouvu, která je nezbytnou podmínkou k renovaci povolení k pobytu ve Španělsku, se očekává nárůst náhlé neregulérnosti (Ferrero Turrión – López Sala, 2010: 179). Urriza (2008: 8) předpokládá, že nedostatek pracovních míst bude imigranty ještě více tlačit do šedé ekonomiky. Též se zmiňuje o možné reemigraci do jiných zemí.

INE (2009) vytvořil prognózu do roku 2018, kterou znázorňuje graf č. 12. Jasně prokazuje pominutí imigračního boomu od roku 2007 a následný úbytek nově příchozích až do roku 2014, kdy nepatrně posílí. Do roku 2018 se předpokládá konstantní příliv imigrantů pohybující se okolo 400 tisíc nových cizinců.

Graf č. 12: Vývoj počtu nově příchozích regulérních imigrantů, 1986-2018

Vytvořeno autorkou dle zdroje: INE, nedatováno; INE, 2009:3

Co se nelegální imigrace týče, readmisní dohody a především ekonomická krize ve Španělsku zapříčinily výrazný pokles nově příchozích neregulérních imigrantů. V tomto roce 2011 se očekává ještě větší snížení a prospekce na budoucí léta je podobná. Velkým otazníkem je vliv aktuálních nepokojů v arabském světě na nelegální migraci. Itálie a ostatní státy na jižní hranici EU se obávají zvýšení imigrantů ze zemí severní a subsaharské Afriky. Mnozí totiž čekají v Egyptě, Libyi či Tunisku na možnost odplout do Evropy. Vůdci těchto tranzitních zemí pomáhali EU bojovat s nelegální imigrací výměnou za ekonomickou spolupráci a obchodní výhody³⁷ (Dietrich, 2007: 65).

V dlouhodobějším výhledu, lze očekávat migrační tlak z Afriky, kde se populace bude nadále zvětšovat. Dle Garcíi Calabrése (2010: 82) „*Imigranti budou přicházet i nadále, v menší nebo větší míře, proto je nutné brát v ohledu vysílající země a zaručit jejich harmonický rozvoj.*“

³⁷ Na nátlak Itálie Evropská unie zrušila takřka dvacet let staré ekonomické sankce a zbraňové embargo na její bývalou kolonii Libyi. V dvojstranné dohodě z roku 2004 libyjský vůdce plukovník Muammar al-Kaddáfí souhlasil s tím, že bude bránit migrantům ze subsaharské Afriky, aby využívali Libyi jako tranzitní zemi. (Dietrich, 2007: 65)

7 Vlastní VÝZKUM

Tato kapitola se věnuje vlastnímu výzkumu. V první podkapitole jsou definovány výzkumné otázky. V druhé podkapitole je objasněna volba výzkumné metody, techniky sběru dat v terénu a výzkumného vzorku. Třetí podkapitola je věnována interpretaci zjištěných poznatků a jsou zodpovězeny výzkumné otázky.

7.1 Cíle výzkumu a stanovení výzkumných otázek

Cílem tohoto výzkumu je zodpovědět hlavní výzkumnou otázku: *Jaký je život regulérních a neregulérních imigrantů ve Španělsku?* Tato otázka je rozpracována do několika tématických okruhů: ubytování, pracovní podmínky, zdravotní péče, vzdělání dětí, participace na společenském životě, vztah s autochtonní populací.

7.2 Metodologie

Z metodologického hlediska byl použit kvalitativní výzkum, kterému jde o hlubší porozumění problému. Potřebná data byla získána dotazovací metodou, jako technika byly zvoleny semistrukturované hloubkové rozhovory „*face-to-face*“. Tato technika dovoluje flexibilně reagovat na nové skutečnosti, které nepatří do struktury rozhovoru a které mohou lépe objasnit některé studované problémy³⁸. (Hampl, nedatováno) Rozhovory byly vedeny podle seznamu otázek (viz příloha č. 6). Všechny rozhovory byly nahrány na MP3 přehrávač a následně přepsány. Všechny rozhovory byly realizovány ve španělštině.

Výzkum byl uskutečněný v Zaragoze, která je hlavním a zároveň největším městem španělské autonomní oblasti Aragonie. Dle oficiálních statistik (Ayuntamiento de Zaragoza, nedatováno) v roce 2010 v Zaragoze žilo 103 tisíc cizinců, což představuje 15 % celkové populace města. Teritoriálně byl výzkum omezen pouze na čtvrť Delicias. Důvodem k výběru této městské části byla nejvyšší koncentrace cizinců. Ve čtvrti Delicias žije 25 % všech cizinců Zaragozy. 30 % všech imigrantů v Delicias pochází z Rumunska,

³⁸ Například imigrant z Mali se rád podělil o své cestě do Španělska. Jeho výpověď byla zařazena do textu práce (kapitola 5.1.2.3). Obsah kapitoly byl tak obohacen o zajímavý lidský příběh.

13 % z Ekvádorů, 5% zastoupení mají Maročané a Kolumbijci a 3% zastoupení imigranti z Gambie, Alžírsko či Mali.

Kvalitativní výběry obvykle pracují s malým počtem jedinců, ale s velkým objemem dat, které pocházejí z rozhovorů (Hampl, nedatováno). V rámci tohoto výzkumu bylo uskutečněno celkem 13 hloubkových rozhovorů, které měly částečně narativní charakter. Respondenti byli voleni na základě kvótního výběru (angl. *quota sampling*), který odpovídá podílu imigrantů ve čtvrti Delicias. Vzorek dotazovaných reprezentoval obě pohlaví. Vzhledem k zaměření diplomové práce byl výběr limitován pouze na ekonomické imigranty.

Terénní šetření proběhlo od 10. října do 10. prosince 2010. Většina rozhovorů probíhala na ulici, v parku, ale i například v internetových kavárnách a hovornách (špan. *locutorio*), které imigranti často využívají ke komunikaci se svými nejbližšími v rodné zemi. Délka rozhovorů se pohybovala v rozmezí od jedné do dvou hodin. V rámci zachování anonymity byla jména jednotlivých osob pozměněna. Po sběru dat následovalo jejich zpracování, analýza a interpretace.

Vzhledem k nereprezentativnosti zkoumaného vzorku se z výsledků nedají vyvozovat obecnější závěry. Získané informace byly výhradně použity pro mou diplomovou práci a vyvození vlastních závěrů.

7.3 Výsledky dotazníkového šetření

Celkem bylo dotázáno 13 imigrantů, konkrétně se jednalo o 2 Rumuny, 2 Rumunky, 2 Maročany, 1 Maročanku, 2 Ekvádorce, 1 Ekvádorku, 1 Kolumbijku, 1 imigranta z Gambie a 1 imigranta z Mali. Věk všech respondentů se pohyboval od 27 do 46 let. Ráda bych podotkla, že po celou dobu sběru dat, jsem se neseetkala s osobou prokazatelně starší, což potvrzuje fakt, že migrují převážně mladí lidé. Vysvětlení bychom mohli najít i v tom, že čtvrť Delicias je považována za lokalitu, kterou imigranti vyhledávají bezprostředně po svém příchodu do města. významnými faktory pro volbu této čtvrtě je především existence sociálních sítí a též levnější ubytování.

Základní charakteristika dotazovaných je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 10: Přehled základních údajů respondentů

Jméno	Pohlaví	Země původu	Věk	Rodinný stav	Délka pobytu	Děti	Ukončené vzdělání	Regulérnost	Aktuální zaměstnání
Liviu	M	Rumunsko	30	svobodný	5	ne	vyučen	EU	bez práce
Ramona	Ž	Rumunsko	27	svobodná	3	ne	univerzitní	EU	servírka
Adina	Ž	Rumunsko	38	manželé	9	ano	vyučená	EU	úklid.služby
Florín	M	Rumunsko	43				vyučení	EU	stavebnictví
Nabil	M	Maroko	42	ženatý	10	ano	vyučení	pobyt, práce	stavebnictví
Bouchra	Ž	Maroko	36	vdaná	2	ano	základní	pobyt	mateřská
Youssef	M	Maroko	31	svobodný	3	ne	základní	neregulérnost	poulič.prodej
Victor	M	Ekvádor	34	svobodný	9	ne	vyučení	pobyt, práce	soukromník
María	Ž	Ekvádor	29	svobodná	2	ne	středoškola	pobyt	hlídání dětí
Martha	Ž	Ekvádor	35	svobodná	5	ano	univerzitní	pobyt, práce	telefonistka
Alma	Ž	Kolumbie	46	soužití	8	ano	základní	pobyt, práce	pečovatelka
Modou	M	Gambie	29	svobodný	2	ne	základní	neregulérnost	poulič.prodej
Aldama	M	Mali	33	ženatý	5	ano	základní	pobyt, práce	stavebnictví

Zdroj: Vlastní zpracování

V následujících odstavcích jsou reprodukovány odpovědi na jednotlivé otázky, které byly kladeny během rozhovorů.

Proč jste se rozhodl/a k imigraci do Španělska?

Co se týče hlavních důvodů, které stály za rozhodnutím migrovat do Španělska, téměř všichni respondenti uvedla ty ekonomické a možnost nalezení práce. Bouchra a její děti do země přijely na základě programu sjednocení rodiny. Aldama se podělil o svůj příběh a povyprávěl o celé své cestě z Mali do Španělska. V roce 2006 připlul na *cayuco* na Kanárské ostrovy. „Měl jsem jediný cíl: změnit mou budoucnost, protože v mé zemi není práce. Mladí lidé myslí jen na odchod.“ Po dlouhých peripetiích se nakonec dostal do Španělska „na pevninu“. Do Zaragozy přišel, protože se doslechl, že je zde hodně práce na stavbách. Martha z Ekvádoru uvedla, že chtěla lepší budoucnost pro svou dceru, kterou nechala v péči u svých rodičů v Ekvádoru.

Měl/a jste v cílové zemi kontakty (rodinu či přátele)?

Překvapujícím zjištěním při sběru dat bylo, že 6 respondentů ze 13 sdělilo, že důležitou roli v rozhodnutí migrovat hrály kontakty, které ve Španělsku měli, ať už se jednalo o rodinu či známé. „Strejda řekl, ať přijedu, že se tu určitě něco najde,“ sdělil Victor z Ekvádoru, který je ve Španělsku už devět let. „Přijel jsem jako turista, tehdy to ještě šlo.“ Ramona v Rumunsku vystudovala právnickou fakultu. Do Španělska přijela na prázdniny

za svou sestrou, která už několik let ve Španělsku žila. Do Rumunska se už nevrátila. „V Rumunsku bych si vydělala 150 euro měsíčně jako koncipientka bez praxe, ano, slyšíte dobře, 150 euro. Když mi sestra řekla, abych za ní na léto přijela, neváhala jsem. Pak jsem začala o víkendech vypomáhat na černo v jednom baru. Nakonec jsem tam pracovala i přes týden. Dostávala jsem na ruku 800 euro měsíčně. Kdo by se vrátil...“

Měl jste problém najít ubytování? Sdílíte bydlení s ostatními imigranty?

Většina respondentů odpověděla, že sdílí byt s jinými imigranty. Modou z Gambie sdílí malý pokoj se čtyřmi dalšími a v dalším pokoji jsou ještě dva. „Víte, já nemám papíry, nemohl jsem jen tak zavolat na inzeráty. Měl jsem to těžké, nikoho jsem neznal. Hodně dlouho jsem spal v jedné opuštěné průmyslové zóně, tady poblíž. Pak jsem prodával CDčka a když jsem něco málo vydělal, tak jsem začal hledat nějaké bydlení. Ale jen mezi „svými“, ti by mě neprozradili.“ Podobně je na tom Youssef z Maroka. „První, co jsem udělal bylo, že zašel jsem do jednoho řeznictví halal a zeptal jsem se majitele, zda o něčem neví. Dal mi číslo na jednoho Maročana, takovýho kšeftmana, který mi prý může pomoci. Jo, pomohl, musel jsem zaplatit dopředu. Naštěstí jsem měl nějaké úspory. Je to fakt starý byt, bez topení, v pokoji spíme na matracích, mě to nevadí, je to levné, nemůžu si stěžovat, když nemám práci.“ To jsou příběhy Youssefa a Moudoua, kteří neměli a stále nemají povolení k pobytu ani k práci. Ovšem problémy s hledáním ubytování měl i Nabil, který v zemi pobývá a pracuje regulérně. „Nemohl jsem najít bydlení. Vždycky jsem někam zavolal a oni mi řekli, že je byt již obsazen. A potom furt ta samá písnička. Určitě to říkali, kvůli mému přízvuku. Místní nechtějí pronajímat cizincům a já jsem navíc Arab.“ Nabil nakonec sehnal ubytování u jednoho imigranta, ale říká, že „...oni využívají toho, že jsi cizinec, protože oni sami jsou cizinci a vědí, že je těžké najít ubytování, ceny za pronájem jsou mnohem větší. Teď už dobrý, bydlíme s manželkou a dětmi v jednom bytě, co nám pronajala jedna milá starší paní.“ Naopak respondenti z Latinské Ameriky deklarovali, že problémy s hledáním ubytování neměli. María, Martha i Victor sdílejí byt s jinými imigranty. S překvapením, ostatní spolubydlíci jsou také Ekvádorci. Zde se naskytla příležitost pro doplňující otázku. Ptal jsem se jich, zda při hledání podnájmu, hledali jen ty byty, které obývají příslušníci stejné národnosti. Všichni mi odpověděli, že tak začali hledat a měli zrovna štěstí, že to jsou Ekvádorci, ale prý kdyby tam byli jiní imigranti z Latinské Ameriky, nevádlilo by jim to. Victor odpověděl: „Somos latinos, rozumíme si

přeci. “ Kdyby tam byli ovšem jiní, odpověď už nebyla zcela jasná a odpovídali *neutrálně* „*Na tom záleží, kdo by to byl, ale zase pokud jste v nouzi, berete všechno.*“ Paní Alma, žije se svým přítelem Španělem, seznámili se zde ve Španělsku před dvěma lety.

Jste zaregistrován/a v Registru?

Všichni respondenti na otázku, zda se zaregistrovali v Registru, odpověděli kladně. Modou z Gambie sice registraci nedůvěřoval, ale po měsíci se nakonec zapsal. „...oni když budou chtít, tak tě můžou lapit, teď je to tady ve Španělsku blbý a člověk neví, co a jak to tady bude dál. Já k doktorovi nechodím, nejsem nemocný. Pro mě je důležité jen to datum registrace...“ Modou doufá, že si najde nějakou práci a za rok už bude moci požádat o povolení na základě sociální integrace. Stejně očekávání mají i Youssef a María. Aldama vyprávěl o své zkušenosti s registrací před pěti lety: „...ničemu jsem tam nerozuměl, já uměl španělsky jen pár slov, nevěděl jsem, co po mě chtějí a jak to mám vše udělat...“ Ramona a Youssef, kteří se za registrovali před třemi lety, si pamatují, že tam měli napsané letáky a instrukce rumunsky i arabsky. „Teď už je to běžné, zavolám na Vodafone a mohu stisknout volbu rumunsky a taky v bankomatech.“ Hodně se to tu změnilo, sestra mi vyprávěla, že před 10 lety tu Španěl ani nevěděl, že za Pyrenejemi jsou nějaké země [úsměv] a dneska je to tu taková polívka.“

Navštěvujete lékaře, když máte potíže? Chodí Vaše děti do školy?

María odpověděla, že je velmi spokojená, že je tady lékařské ošetření zdarma. „Já nemám pracovní smlouvu. Minulý rok jsem měla nějaké zdravotní potíže, v jiné zemi bych si musela platit všechna ošetření sama.“ Všichni ostatní respondenti též mají zkušenosti s využitím služeb bezplatné lékařské péče.

Adina z Rumunska je též velmi spokojená, že její dcera Ioana mohla navštěvovat školu, když Adina i její manžel byli v zemi zpočátku neregulérně, tedy před rokem 2009. Bouchra si stěžovala: „Sice to jsou veřejné školy, ale za hodně věcí se musí platit.“

Jaké byly vaše první pracovní zkušenosti? Kde nyní pracujete?

Modou a Youssef jsou ve Španělsku neregulérně. Moudou říká: „Někdy to jsou CDčka, někdy náramky, záleží, co ti „náš šéf“ zrovna dá, výdělej mě jde malej, skoro všechno to jde jemu, ale to jediná možnost, jak někde něco vydělat.“ Youssef dělal na černo v jedné

malé firmě, ale kvůli krizi firma musela zavřít. Teď si taky vydělává na ulici, jak to jde. Chodí po barech a prodává neonové svítidla. „*Jo mladí to kupují, když jdou večer někam ven v partě a pak do baru.*“ Alma celých 8 let, co je ve Španělsku pracuje jako pečovatelka v jedné rodině. Přes den se stará o nemohoucí paní. María nemá povolení k práci, je tu na turistické vízum, respektive už jí propadlo. Zatím se vrátit nechce, na odpoledne hlídá tři děti v jedné španělské rodině. Martha pracuje už rok jako telefonistka. Nabil a Florin pracují ve stavebnictví. Adina „*Ted' je tu [ve Španělsku] těžké, já mám čím dál méně práce, Španělé už mi tak často na úklid nevolají,*“ vypráví Adina, která vždy chodila do španělských domácností na úklid.

Co považujete za největší překážku pro svou integraci?

Jako nejtěžší překážku ve své integraci imigranti vidí možnost najít kvalifikovanou práci. Mezi dalšími odpověďmi bylo například odloučení od rodiny a přátel, Nabil odpověděl, že kulturní rozdíly, Bouhra zase zvládnutí jazyka, dodnes mluví velmi málo španělsky. Martha si stěžovala na neuznání univerzitního diplomu ze své země. „*Měla jsem to vše úředně ověřené a oni mi to neuznali, ani nějaké předměty, já jsem chtěla tady zkusit pokračovat nebo spíš začít studovat, ale rozmyslela jsem si to.*“ Ramona z Rumunska to nezkusila.

Účastnil jste se jazykových nebo jiných integračních programů?

Bouhra chodí na jazykový kurz, který bezplatně poskytuje Centro Unesco Aragón. Je spokojená. Modou z Gambie říká: „*...španělsky mě naučí ulice.*“ Youssef se hodně naučil, když pracoval. O kurzu nepřemýšlí. Ostatní respondenti jak s jazykovými, tak jinými integračními kurzy nemají zkušenosti. Je třeba se zamyslet nad odpověďmi respondentů a zeptat se na otázku: Proč imigranti nevyužívají integračních programů? Programy existují. Alespoň stát a autonomní oblasti vynakládají nemalé částky na tyto programy. Odpovědí je možná: neznalost, neinformovanost, nezkušenost. Vlády autonomních oblastí a měst by měly vynaložit veškeré úsilí na integraci cizinců v majoritní společnosti.

Čemu se věnujete ve svém volném čase?

Victor sdělil, že chodí pravidelně hrát fotbal v jedné malé místní lize. A že každou sobotu se setkává s krajany na přátelskou kopanou na jednom hřišti. „*Vozíme si tam i jídlo*

a tak tam trávíme celé odpoledne. Přijíždějí tam i Ekvádorci s dětmi, je nás tam tak na 50 minimálně.“ Martha s Ekvádoru jednou týdně dává hodiny salsy tady ve čtvrti v jedné malé taneční akademii. Adina vyprávěla, že chodí s jinýma Rumunkama na kávu, ale že nejvíce času tráví se svou dcerou. „Joana mluví líp španělsky než já, jen ty blonděaté vlásky a modré oči prozrazují, že není Španělka.“ Joane je 7 let. Ostatní respondenti odpovídali, že se nejčastěji scházejí též se svými krajany. O jiných kulturních akcích či restauracích, kinech apod. se nezmínil nikdo. Zde by mohly též více intevenovat autonomní vlády, města a NNO a vytvářet více multikulturních programů.

Jaký je Váš vztah se Španěly?

Victor a Martha z Ekvádoru jednají se Španěly každý den v práci. Oba se shodli, že nemají špatné zkušenosti. Vychází prý dobře. „*Ale stejně pro ně vždycky budeme imigranti a takzvaní „machu pikchu“ jak nás Latinoameričany Španělé nazývají.*“ Victor a Martha říkají, že ani Španělé nemají moc zájem o větší sblížení s imigranty. „*...hází nás do jednoho pytle,*“ odpovídá na otázku Nabil, který už ve Španělsku žije dlouho. Adina mi vypráví o svých zkušenostech. Osobně si myslí: „*...oni [Španělé] jsou až moc „politicky korektní“, ale ve skutečnosti jsou rasisty a samé předsudky...mají nás [Rumuny]jen za zloděje a kriminálníky.*“ Naopak Ramona má velmi pozitivní názor o Španělech. Jsou podle ní upovídání, veselí, vychovaní. Rozhodně je považuje za tolerantní národ. „*Já jsem černej, asi budu mít vždy tady problém najít nějakou práci,*“ říká Modou, ale za dobu, co nemá špatné zkušenosti. „*Oni [Španělé] jsou spíš pasivní a přehlízejí tě,*“ dodává Modou. „*jo, je to hrozný, co televize vyvádí, samé zprávy o člunech a lodích z Kanárských ostrovů,*“ stěžuje si Aldama na obrovský počet zpráv vysílané španělskými médii. Přístup a názor Španělů je jimi značně ovlivněn. Aldama má pravdu, osobně já mohu říct, že noviny jsou přeplněny články o boat people. Španělé jsou jistým způsobem unaveni z těchto zpráv, ale nevyhnou se jim. Jsou všudypřítomné. Média jsou asi největším bodem úrazu, ale kdo jim zakáže tisknout?

Domníváte se, že rozhodnutí imigrovat do Šp. bylo správné, anebo byste se už takto nerozhodl/a?

Téměř všichni respondenti na otázku odpověděli, že nelitují. A že by se tak rozhodli pravděpodobně znovu, tedy prý pokud by nebyla ve Španělsku krize. Teď by asi nikam

neodešli, když je situace taková jaká je. Aldama přiznal, že by cestu v cayuco už nikdy nepodnikl a dodal: „*Kéž by všichni mladí věděli, že to není jednoduché a že šance jsou tak 50:50, já jsem měl štěstí.*“ Nad výpovědí Aldamy a z jeho životní zkušenosti dokládá utrpení, kterým boat people prochází, a je tedy nutné přiznat, že politika imigrační kontroly Španělska je velmi důležitá. Programy SIVE či agentura FRONTEX může zabránit lidským tragédiím a koncept vzájemně výhodného rozvoje zase může významně napomoci spolupráci Španělskem a zdrojovými zeměmi.

Chcete se usadit nebo byste se rád/a vrátil/a do rodné země?

Většina dotázaných má v plánu ve Španělsku setrvat. O návratu přemýšlí paní Adina a Florin z Rumunska. Ve Španělsku jsou už devět let. Florin si myslí, že by se neměli špatně, kdyby se vrátili. „*Sice platy jsou tam [v Rumunsku] menší, ale máme něco za ty léta našetřené, přemýšlíme si tam koupit byt, tady je to nemožné, je to tady drahé, tam bych měl za to dva byty a tady jeden, rozumíte?*“ Ramoně se stýská po rodině a kamarádech, ale plánuje se tady usadit. Dříve či později se chce vrátit domů Martha. „*Chci tady něco vydělat a se vrátit...za dcerkou...*“ O návratu vážným způsobem uvažuje Victor. „*Já se chci vrátit moc. Nemám se tu špatně, ale práce teď je taková nejistá, jsem soukromník, mám dodávku, ale zakázek je čím dál méně, krize a konkurence. No v Ekvádoru bych si mohl otevřít nějaký obchůdek nebo locutorio....nevím. Uvidím.*“ Ostatní respondenti o návratu nepřemýšlejí. Liviu přemýšlí migrovat do jiné země. „*Nic mě tu nedrží, můžu jít kamkoli, asi bych šel do Německa...*“ Aldama, chce do Španělska přivést svou manželku a dvě děti.

Víte o programu dobrovolných návratů? Nepřemýšlel/a jste ho využít?

„*Jo, víme o tom, hodně Rumunů tak odjelo domů a berou podporu v nezaměstnanosti tam. Jo, určitě to je možnost,*“ odpověděl Florin. Victor program zná. Ještě se o něj moc nezajímal, ale pokud se rozhodne vrátit, využije ho. Skutečnost, že Florin a Victor programy znají, je pozitivní. Potvrzuje se tím, že informační kampaň státu byla úspěšná. Bohužel doposud těchto programů imigranti moc nevyužívali. Ale vzhledem k tomu, že prognóza na příští roky není nijak pozitivní, lze předpokládat, že programů by imigranti mohli využívat více. Neregulární imigranti na tento program nemají právo.

7.4 Závěr terénního šetření

Na základě provedených rozhovorů jsem ve výzkumu dospěla k následujícím závěrům, které jsou i odpovědí na předem stanovenou výzkumnou otázku:

Pokud imigrant v zemi pobývá už delší dobu, má méně problémů se získáváním ubytování. Kvalita ubytování se odvíjí od pobytového oprávnění. Neregulérní imigranti nejčastěji hledají ubytování přes své krajany. Jedná se nejčastěji o sdílení pokojů s jinými imigranty. Sociální sítě jsou neoddelitelnou součástí novodobé migrace. Ulehčují první kroky v hostitelské zemi a představuje důležité zázemí. Obecně jsou neregulérní imigranti svým statutem jsou vytlačeni na okraj společnosti postaveni mimo síť institucionálních vztahů. Ve Španělsku se to ovšem netýká zdravotní péče a vzdělání. Přístup k těmto službám mají i neregulérní imigranti.

Obecně relativně vyšší vzdělanostní úroveň mají Latinoameričanů a Rumuni. Ovšem byla vyzorována i jistá pasivnost v hledání lepšího zaměstnání aneb „spokojím se s tím, co mám.“ Dochází i k brain waste.

Pracovní činnost imigrantů převažuje v nekvalifikovaných oborech, a to převážně ve stavebnictví u mužů a ve službách u žen. Neregulérně pobývajícím imigranti pracují v šedé ekonomice. Ve Španělsku šedá ekonomika je velmi rozšířena, vřdycky se najdou zaměstnavatelé, kteří budou upřednostňovat levnější pracovní sílu.

Správná integrační politika je klíčová v soudobých společnostech. Lokální vlády a NNO by měly usilovat o integraci cizinců ve většinové společnosti. Nejdůležitější indicií je „informovanost“. Imigranti mají snahu, ale potřebují jaksi lidově řečeno „pošťouchnout“. Též by ve městech i čtvrtích měly konat multikulturní akce, které by významně přispěli k harmonickému soužití cizinců a autochtonní populace, a Španělé by získali jiný náhled na imigraci a na imigranty, čímž by se postupně mazal obrázek, který se jim jeví, když vidí Afričana na ulicích. Různé multikulturní programy by též mohli významně obohatit kulturní život cizinců, který je do jisté míry skrovný.

Závěrem je možné shrnout, že terénní výzkum splnil svůj cíl a nahlédl do reálné životní situace legálních a nelegálních imigrantů ve Španělsku.

8 ZÁVĚR

Španělsko bývalo tradičně zemí emigrační. Počátek masové imigrace se datuje po roce 1986, kdy Španělsko vstoupilo do Evropské unie. Imigrace byla v této době povzbuzena stoupající poptávkou po pracovních migrantech související se stavebním boomem. Existence šedé ekonomiky je jeden z mnoha pull faktorů, které vábil migranty do země. Hlavní diaspory imigrantů pocházejí z historicky, lingvisticky a kulturně blízké Latinské Ameriky, geograficky nedaleké Afriky a z dvou tranzitivních zemí, Rumunska a Bulharska. Příchod imigrantů do Španělska byl však doprovázen i příchodem imigrantů neregulérních, kteří popohnáni snem o životě v Evropě a lepšími vyhlídkami do budoucnosti, podstupovali nebezpečné cesty, které ne vždy končily šťastně. Rostoucí imigrace ve Španělsku upoutala pozornost mnohých členských států a Španělsko bylo nuceno přistoupit jak k externím, tak i interním imigračním opatřením a to především s cílem omezit její rozsah a zamezit především nelegální migraci. Restrikce jsou jistě nutnými složkami migračních politik, ale samy o sobě nestačí, mnohou být dokonce i kontraproduktivní. Priority boje s nelegální migrací spočívají v nutnosti komplexního přístupu, ve spolupráci se zdrojovými a tranzitivními zeměmi. Zcela nové dimenze získala v posledních letech politika Španělska vůči subsaharské Africe a především zemím západní Afriky, se kterými v rámci vládního Plánu Afrika začala uzavírat tzv. “dohody nové generace”. Jedná se o bilaterální relaci s důrazem na řízení migračních toků např. prostřednictvím pracovních kvót, sezónní migrace, cirkulační migrace a programů dobrovolných návratů a reintegrace v zemích původu. Stěžejní roli mají samotní migranti v cílové zemi, kteří se stávají transnacionálními agenty rozvoje svých zemí původu. Jedná se o tzv. vzájemně výhodnou rozvojovou spolupráci.

Imigrační politika významně ovlivňuje život regulérních a neregulérních imigrantů v zemi. Španělsko je zemí se silnou decentralizací. Všechny autonomní oblasti mají vlastní autonomní vládu se širokými pravomocemi, zejména v oblasti integrační politiky, ve kterých jsou definovány klíčové otázky týkající se participace imigrantů na pracovním trhu, jejich přístupu ke zdravotním službám a vzdělání, bydlení a začlenění v sociálním a kulturním prostředí. Úspěšná integrace imigrantů může napomoci udržet ekonomický růst a sociální soudržnost.

9 SHRNU TÍ/SUMMARY/RESUMEN

SHRNU TÍ:

Imigrace do Španělska: život imigranta v situaci legality a illegality

Cílem diplomové práce je analýza problematiky legální a nelegální imigrace do Španělska a pomocí výzkumu odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: *Jaký je život imigrantů ve Španělsku v situaci legality a nelegality?*

Práce se skládá ze čtyř hlavních částí: První část práce si klade za úkol identifikovat příčiny imigrace do Španělska a faktory, které zásadním způsobem ovlivňují rozhodnutí k migraci do Španělska. Ústřední pozornost je též věnována analýze jednotlivých imigračních období a statistickému rozboru. Zvláštní důraz je pak kladen na nelegální migraci, mapování hlavních tras nelegální migrace a popis způsobů nelegálního přechodu španělských hranic.

Druhá část analyzuje jednotlivé přístupy k regulérním a neregulérním imigrantům. Nejprve bude studován přístup státu. Budou vymezeny nejdůležitější legislativní opatření a jiné mezníky ve vývoji imigrační politiky Španělska a analyzovány hlavní nástroje externí a interní imigrační kontroly. Poté bude přiblížen přístup autonomních oblastí a měst, nevládních organizací a v závěru této části bude uveden postoj k imigrantům ze strany autochtonní populace.

Třetí část prezentuje prognózu týkající se hospodářského vývoje Španělska a imigrace.

V poslední části je představen vlastní výzkum, který byl uskutečněn v Zaragoze, konkrétně ve čtvrti Delicias, která se vyznačuje nejvyšší koncentrací imigrantů ve městě.

Klíčová slova: Španělsko, imigrace, nelegální imigrace, boat people, nástroje imigrační kontroly, autonomní oblasti, nevládní organizace, autochtonní populace, Zaragoza

SUMMARY:

Immigration to Spain: Immigrant's Life in a Situation of Legality and Illegality

The aim of this diploma thesis is to analyse legal and illegal immigration to Spain, and through research to answer the main research question: *How is the immigrants' life in a situation of legality and illegality?*

The work is divided into four main parts: The first part aims to identify the causes of immigration to Spain, as well as factors that significantly influence the decision to migrate. Special attention is devoted to the periods of immigration and its statistics. A particular emphasis is placed on the illegal immigration, the main routes of illegal migration and strategies for crossing the Spanish border.

The second part targets various approaches to regular and irregular immigrants. Firstly it describes the government's approach, the most important legislative measures and external and internal immigration control mechanisms. Secondly it considers the approach of the autonomous regions and municipalities which have an exclusive competence in the field of integration policy. The approach of NGOs and attitudes of autochthonous population are studied as well.

The third part shows the economic and immigration forecast.

The last part of this diploma thesis presents own research conducted in Zaragoza, specifically in the Delicias district which is known for being the district with the highest concentration of immigrants in the city.

Key words: Spain, immigration, illegal immigration, boat people, immigration control mechanisms, autonomous regions, NGOs, autochthonous population, Zaragoza

RESUMEN:

Inmigración hacia España: la vida de los inmigrantes en situación de regularidad e irregularidad

El objetivo de esta tesis es el análisis de la inmigración legal e ilegal en España, y a través de la investigación responder a la pregunta principal: *¿Cómo es la vida de los inmigrantes en España en la situación de legalidad e ilegalidad?*

El trabajo se divide en cuatro partes: La primera parte tiene como objetivo identificar las causas de la inmigración a España, así como los factores que influyen significativamente en la decisión de emigrar. Una atención especial se dedica a los períodos de inmigración y sus estadísticas, haciendo un énfasis particular en la inmigración ilegal, las principales rutas de inmigración ilegal y las estrategias para cruzar la frontera española.

La segunda parte se centra en los diversos enfoques hacia los inmigrantes regulares e irregulares. En esta parte analizaremos en primer lugar el enfoque por parte del gobierno, las medidas legislativas más importantes y los mecanismos de control de la inmigración interna y externa. Seguidamente examinaremos el enfoque por parte de las regiones autónomas y municipios que tienen una competencia exclusiva en materia de política de integración. Por último estudiaremos el enfoque por parte de las ONG y las actitudes de la población autóctona.

La tercera parte muestra la previsión económica y la predicción de la inmigración.

Por último se presenta mi propia investigación, llevada a cabo en Zaragoza, específicamente en el barrio Delicias, caracterizado por ser el barrio con la mayor concentración de inmigrantes en la ciudad.

Palabras claves: España, inmigración, inmigración ilegal, cayucos, mecanismos de control, comunidades autónomas, ONG, población autóctona, Zaragoza

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Použitá literatura:

ARANGO, Joaquín (2009). Después del gran boom. La Inmigración en la bisagra del cambio. In AJA, Eliseo, et al. (eds.), *La inmigración en tiempos de crisis. Anuario de la inmigración en España*. 1a edición. Barcelona: Fundación CIDOB, Edicions Bellaterra, 2009. s. 52-73. ISBN 1888-251X.

CACHÓN RODRÍGUEZ, Lorenzo (2006). Los inmigrantes en el mercado de trabajo en España (1996-2004). In: Aja, Eliseo, et al. (eds.), *Veinte años de inmigración en España: Perspectiva jurídica y sociológica (1985-2004)*. 1a edición. Barcelona: Fundación CIDOB, Edicions Bellaterra, 2006. s. 175-201. ISBN 84-87072-62-3.

_____(2009). *Inmigración y mercado del trabajo en la Unión Europea [skripta]*. Bilbao: Universidad del País Vasco, 2009. 36 s.

CARVAJAL GÓMEZ, María (2006). Evolución de las cifras de extranjeros con tarjeta o autorización de residencia en vigor (1992-2004). In AJA, Eliseo, et al. (eds.): *Veinte años de inmigración en España: Perspectiva jurídica y sociológica (1985-2004)*. 1a edición. Barcelona: Fundación CIDOB, Edicions Bellaterra, 2006. s. 85-112. ISBN 84-87072-62-3.

CEBOLLA BOADO, Héctor (2009). Impacto de la inmigración y adecuación de los servicios públicos. La educación. In AJA, Eliseo, et al. (eds.), *La inmigración en tiempos de crisis. Anuario de la inmigración en España*. 1a edición. Barcelona: Fundación CIDOB, Edicions Bellaterra, 2009. s. 164-180. ISBN 1888-251X.

CORKILL, David (2010). Spain. A New Immigration Centre. In SEGAL, Uma A. et al. (eds.), *Immigration Worldwide: Policies, Practices, and Trends*. 1st edition. New York: Oxford University Press, 2010. Chapter 10, s. 138-151. ISBN 978-0-19-538813-8.

CORNELIUS, Wayne A. – TSUDA, Takeyuki (2004). Controlling Immigration: The Limits of Government Intervention. In CORNELIUS, Wayne A. et al. (eds.), *Controlling Immigration: A Global Perspective*. 2nd edition. Stanford: Stanford University Press, 2004. s. 3-43. ISBN 0-8047-4489-0.

CORNELIUS, Wayne A. (2004). Spain: The Uneasy Transition from Labor Exporter to Labor Importer. In CORNELIUS, Wayne A. et al. (eds.), *Controlling Immigration: A Global Perspective*. 2nd edition. Stanford: Stanford University Press, 2004. s. 387-430. ISBN 0-8047-4489-0.

CUTTITTA, Paulo (2008). Los acuerdos de cooperación y el nuevo régimen fronterizo euroafricano. In Fernández Bessa, Cristina et al.(eds.), *Frontera Sur. Nuevas políticas de gestión y externalización del control de la inmigración en Europa*. 1a edición. Barcelona: Virus editorial, 2008. s. 83-107. ISBN 978-84-92559-00-8

DIETRICH, Helmut (2008). El Mediterráneo como nuevo espacio de disuasión. In Fernández Bessa, Cristina et al.(eds.), *Frontera Sur. Nuevas políticas de gestión y externalización del control de la inmigración en Europa*. 1a edición. Barcelona: Virus editorial, 2008. s. 17-81. ISBN 978-84-92559-00-8

- EXNEROVÁ, Věra, et al. (2005). Chudoba. In Exnerová, Věra (ed.), *Globální problémy a rozvojová spolupráce*. 1.vydání. Praha: Člověk v tísni, společnost při ČT, 2005. s. 31-34. ISBN 80-86961-00-1.
- GARCÍA CALABRÉS, Francisco. *Inmigrantes en España. Claves para comprender un fenómeno mundial*. 1a edición. Madrid: Ediciones del Laberinto, 2009. 175 s. ISBN 978-84-8483-321-5.
- GONZÁLES ENRÍGUEZ, Carmen (2007). Spain. In TRIANDAFYLLIDOU, Anna – GROPAS, Ruby (eds.), *European Immigration: A sourcebook*. 1st edition. Aldershot: Ashgate Publishing Limited, 2007. Chapter 24, s.321-333. ISBN 978-0-7546-4894-9.
- HONZÁK, František – PEČENKA, Marek. *Státy a jejich představitelé*. 2. vydání. Praha: Libri, 1995. 317 s. ISBN 80-90157-6-3
- KAPLAN, Michal, et al. (2005). Rozvoj. In: EXNEROVÁ, Věra (ed.), *Globální problémy a rozvojová spolupráce*. 1.vydání. Praha: Člověk v tísni, společnost při ČT, 2005. s. 95-99. ISBN 80-86961-00-1.
- MASSEY, Douglas S. *Beyond Smoke and Mirrors: Mexican Immigration in an Era of Economic Integration*. New York: Russell Sage Foundation, 2002. 199 s. ISBN 0-87154-589-6.
- MORENO FUENTES, Francisco Javier (2009). La gestión del bienestar y la inmigración en España. In ZAPATA BARRERO, Ricard (eds.). *Políticas y gobernabilidad de la inmigración en España*. 1a edición. Barcelona: Editorial Ariel, 2009. Capítulo 4, s. 73-90. ISBN 978-84-344-1838-7.
- MOYA MOLAPEIRA, David (2006). La evolución del sistema del control migratorio de entrada en España. In Aja, Eliseo, et al. (eds), *Veinte años de inmigración en España: Perspectiva jurídica y sociológica (1985-2004)*. 1a edición. Barcelona: Fundación CIDOB, Edicions Bellaterra, c2006. s.47-84. ISBN 84-87072-62-3.
- NAÏR, Sami. *La Europa mestiza. Inmigración, ciudadanía, codesarrollo*. 1a edición. Barcelona: Galaxia Gutenberg Ed., 2010. 740 s. ISBN 978-84-8109-839-6
- PAPASTERGIADIS, Nikos. *The Turbulence of Migration: Globalization, Deterritorialization and Hybridity*. 1st edition. Cambridge: Polity Press, 2000, 256 s. ISBN 0-7456-1430-2
- PÉREZ INFANTE, José Ignacio (2008). La inmigración y el empleo de los extranjeros en España. In: AJA, Eliseo, et al. (eds), *La inmigración en la encrucijada. Anuario de la inmigración en España*. 1a edición. Barcelona: Fundación CIDOB, Edicions Bellaterra, 2008. s. 96-119 ISBN 1888-251X.
- RÁBELOVÁ, Eva – TŘEBICKÝ, Victor: *Životní prostředí, migrace a bezpečnost. Úvod do problematiky*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2000, roč. 8, č.1. 48 s. ISSN 1210-4124
- RODRÍGUEZ VIGNOLI, Jorge. Migración interna en América Latina y el Caribe: estudio regional del período 1980-2000. *Serie Desarrollo y Población*. 1a edición. Santiago de Chile: CEPAL, 2004., no. 50, 103 s. ISBN 92-1-322335-8.
- STOJANOV, Robert. Vliv životního prostředí na rozvoj hospodářsky chudých regionů. In WAISOVÁ, Š.(eds.), *Ve stínu modernity. Perspektivy a problémy rozvoje*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 260-280. ISBN 80-86898-54-7

ZÁHORŤÍK, Jan. Ropná politika Rovnickové Guineje. *Mezinárodní Politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2006, roč. 30, s. 20-22. ISSN: 0543-7962

Použité elektronické zdroje:

ARANGO, Joaquín. Inmigración, cambio demográfico y cambio social. *ICE: Revista de Economía* [online]. 2004, no. 815, s. 31-44. Dostupné na: <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=933834>>. ISSN 0019-977X.

ARANGO, Joaquín – FINOTELLI, Claudia (2009). Spain. In BALDWIN EDWARDS, Martin – KRALER, Albert. Regularisations in Europe. Study on practices in the area of regularisation of illegally staying third-country nationals in the Member States of the EU. Final Report. [online]. Vienna: ICMPD, 2009. Chapter 4, s. 83-93. [cit. 2010-03-13]. Dostupné na: <http://research.icmpd.org/fileadmin/Research-Website/Project_material/REGINE/Regine_Appendix_A_country_reports_january_2009_en.pdf>.

BALDWIN EDWARDS, Martin – KRALER, Albert. Regularisations in Europe. Study on practices in the area of regularisation of illegally staying third-country nationals in the Member States of the EU. Final Report. [online]. Vienna: ICMPD, 2009. 153 s. [cit. 2010-03-13]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/home-affairs/doc_centre/immigration/docs/studies/regine_report_january_2009_en.pdf>.

BBC. *Key facts: Africa to Europe migration* [online]. c2007, last revision 2nd of July 2007 [cit. 2010-10-02] Dostupné na: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6228236.stm>>.

BUSINESSINFO.CZ. *Španělsko. Souhrnná teritoriální informace*. [online]. c2011, poslední revize 01.04.2011 [cit. 2011-04-03]. Dostupné na: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/spanelsko/1000541>>.

BETTIO, Francesca et al. Change in Care Regimes and Female Migration: the 'care drain' in the Mediterranean. *Journal of European Social Policy* [online]. 2006, vol. 16, no. 3, s. 271-285. [cit. 2010-11-13]. Dostupné z: <<http://esp.sagepub.com/content/16/3/271.abstract>>.

BLANCO, Cristina. The New Hosts: The Case of Spain. *International Migration Review* [online]. 1993, vol. 27, no. 1, s.160-181. [cit. 2008-02-28]. Dostupné na: <<http://www.jstor.org/stable/2546706>>.

BROCHMANN, Grete. "Fortress Europe" and the Moral Debt Burden: Immigration from the "South" to the European Economic Community. *Cooperation and Conflict* [online]. 1991, vol. 26, no. 4, s. 185-195. [cit. 2010-11-13]. Dostupné na: <<http://cac.sagepub.com/cgi/content/abstract/26/4/185>>.

CACHÓN RODRÍGUEZ, Lorenzo (2006). Los acuerdos bilaterales celebrados por España con Ecuador y Colombia. In GERONIMI, Eduardo et al. (eds.), *Acuerdos bilaterales de migración de mano de obra: Estudio de casos. Estudios Sobre Migraciones Internacionales* [online]. 2004, no. 22, s. 23-92. [cit. 2010-03-13]. Dostupné na: <<http://www.ilo.org/public/english/protection/migrant/download/imp/imp66s.pdf>>. ISSN: 1697-8145.

CANALSOLIDARIO.ORG. [online]. 2000-2010 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z: <<http://www.canalsolidario.org>>.

CARLING, Jørgen. *The Merits and Limitations of Spain's High-Tech Border Control* [online] Washington: Migration Policy Institute, c2007. [cit. 2010-02-26]. Dostupné na: <<http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=605>>.

CIHELKOVÁ, Eva. *Good governance – moderní formy vládnutí* [online]. Praha: Fakulta mezinárodních vztahů VŠE, 2007 [cit. 2010-02-11]. Dostupné na: <http://vz.fmv.vse.cz/?page_id=10>.

CIS. *Percepción de los principales problemas de España* [online]. 2000-2010 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z: <http://www.cis.es/cis/opencms/ES/11_barometros/indicadores.html>.

CIS. *Actitudes hacia la inmigración (III)* [online]. 2009, n° 2.817, 38 s. [cit. 2010-03-22]. Dostupné na: <http://www.cis.es/cis/opencms/-Archivos/Marginales/2800_2819/2817/Es2817_Muestra1.pdf>.

CUESTA, Esther. 'We're Better Off Outside Our Country': Diasporic Ecuadorian Women in Spain since the Mid-1990s. *Journal of Developing Societies* [online]. 2007, vol. 23, s. 113-143. [cit. 2008-02-26]. Dostupné na: <<http://jds.sagepub.com/cgi/reprint/23/1-2/113>>.

ČANĚK, Marek. *Legální příležitosti k zaměstnávání cizinců neodpovídají poptávce na trhu práce. Rozhovor s Dušanem Drbohlavem (2. část)* [online]. 2005, 3 s. [cit. 2011-01-13] Dostupné na: <http://aa.ecn.cz/img_upload/9e9f2072be82f3d69e3265f41fe9f28e/ddrbohlav_rozhovor_o_legalni_a_nelegalni_migraci.pdf>.

DRBOHLAV, Dušan – UHEREK, Zdeněk. Reflexe migračních teorií. *Geografie – Sborník České geografické společnosti* [online] 2007, roč. 112, č. 2, s. 125-141. [cit. 2010-04-01]. Dostupné na: <<http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>>.

DRBOHLAV, Dušan (2008). K některým aspektům nelegální migrace a neoprávněných ekonomických aktivit migrantů. In: POLANSKÁ, Jitka - KADLECOVÁ, Markéta (eds.), *Neregulární pobyt cizinců v ČR: problémy a jejich řešení* [online]. Praha: Člověk v tísni, Multikulturní centrum Praha, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Poradna pro uprchlíky, 2008. s.8-12. [cit. 2010-04-01]. Dostupné na: <http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Sbornik_neregulerni_migrace.pdf>.

DRETS HUMANS. *La Directiva de la vergonya* [online]. c2008, poslední revize 11.06.2008 [cit. 2010-02-01] Dostupné na: <<http://www.dretshumans.cat/node/197>>.

EL MUNDO (2006). La llegada a Canarias ayer de 647 inmigrantes 'sin papeles' en nueve cayucos marca un nuevo récord. *El Mundo* [online]. 19.5.2006 [cit. 2010-03-27] Dostupné na: <<http://www.elmundo.es/elmundo/2006/05/19/espana/1148025674.html>>.

_____ (2005a). Asalto a la valla. *El Mundo* [online]. 29.9.2005 [cit. 2010-03-27] Dostupné na: <<http://www.elmundo.es/elmundo/2005/graficos/sep/s4/valla.html>>.

_____ (2005b). Dramático viaje al sur de Marruecos. *El Mundo* [online]. 12.10.2005 [cit. 2010-03-27] Dostupné na: <http://www.elmundo.es/albumes/2005/10/09/marruecos_traslado/index_12.html>.

_____ (2005c). El Gobierno presenta la tercera valla de Melilla, que impide que los inmigrantes se lesionen al saltar *El Mundo* [online]. 22.03.2006 [cit. 2010-03-27] Dostupné na: <<http://www.elmundo.es/elmundo/2006/03/21/sociedad/1142959451.html>>.

EL PAÍS (2007a). Arriba a Tenerife un cayuco con 105 inmigrantes. *El País* [online]. 24.10.2007. [cit. 2010-03-27] Dostupné na: <http://www.elpais.com/articulo/espana/Arriba/Tenerife/cayuco/105/inmigrantes/elpepuesp/20071024elpepunac_20/Tes>.

_____ (2007b). Las embarcaciones de inmigrantes. *El País*. [online]. 27.03.2007 [cit. 2010-03-27] Dostupné na: <http://www.elpais.com/graficos/espana/embarcaciones/inmigrantes/elpgranac/20060316elpepunac_1/Ges/>.

_____ (2003). El Estrecho de pateras. *El País* [online]. 31.10.2003 [cit. 2010-03-27] Dostupné na: <http://www.elpais.com/graficos/espana/Estrecho/pateras/elpgranac/20031031elpepunac_3/Ges/>.

EUROSCOP. Smlouva o Evropské unii (92/C 191/01) [online]. 2001, 136 s. [cit. 2010-03-27] Dostupné na: <http://www.euroskop.cz/gallery/2/758-smlouva_o_eu_puvodni_verze.pdf>.

FARGUES, Philippe. Introduction. In FARGUES, Philippe (ed.), *CARIM Mediterranean Migration: 2008-2009 Report* [online]. San Domenico di Fiesole: European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 2009, s.33-34. [cit. 2010-03-13]. Dostupné na: <<http://www.carim.org/index.php?callContent=9>>.

FERRERO TURRIÓN, Ruth – LÓPEZ SALA, Ana (2010). Spain. In KOEHLER, Jobst et al., *Migration and the Economic Crisis in the European Union: Implications for Policy* [online]. Brusel: IOM Research and Publications Division, c2010. Chapter 4, s. 161-181. [cit. 2011-01-16]. Dostupné na: <http://publications.iom.int/bookstore/free/Migration_and_the_Economic_Crisis.pdf>.

FINOTELLI, Claudia. Italia, España y el modelo migratorio mediterráneo en el siglo XXI. *Demografía. Población y Migraciones Internacionales* [online]. 2007, no. 58, 8 s. [cit. 2008-03-15] Dostupné z: <<http://www.realinstitutoelcano.org>>.

FRONTEX. [online]. nedatováno [cit. 2011-02-24]. Dostupné z: <<http://www.frontex.europa.eu>>.

FUNCAS. *Previsiones económicas para España 2011-12* [online]. Madrid: FUNCAS, c2011. 6 s. [cit. 2011-02-14] Dostupné na: <www.funcas.es/descargarArchivo.asp?Id=5>.

GES. *Spain: Coutry Report. Undocumented Worker Transitions (UWT) Project* [online]. Barcelona: Gabinet d'Estudis Socials, c2007. 29 s. [cit. 2010-11-05] Dostupné na: <http://www.undocumentedmigrants.eu/londonmet/library/j12778_3.pdf>.

GODENAU, Dirk (2008). The Case of the Canary Islands (Spain): A Region of Transit between Africa and Europe. In PINYOL, Gemma (eds.), *Immigration flows and the management of the EU's southern maritime borders. CIDOB Migraciones* [online]. 2008, no.17, s. 13-43. [cit. 2010-03-13]. Dostupné na:

<http://www.cidob.org/es/publicaciones/documentos_cidob/migraciones/num_17_immigration_flows_and_the_management_of_the_eu_s_southern_maritim_borders>. ISSN: 1697-8145.

GÓMEZ QUINTERO, Juan David. La emigración latinoamericana: Contexto global y asentamiento en España. *Acciones e Investigaciones Sociales* [online]. 2005, no. 21, s.157-184. [cit. 2010-11-03] Dostupné na: <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1409905>>. ISSN 1132-192X.

GONZÁLEZ ENRÍQUEZ, Carmen. *Undocumented Migration: Counting the Uncountable. Data and Trends across Europe*. [online]. Clandestino. DG Research. 2009. [cit. 2010-04-01]. Dostupné na: <http://irregular-migration.hwwi.net/typo3_upload/groups/31/4.Background_Information/4.4.Country_Reports/Spain_CountryReport_Clandestino_Nov09_2.pdf>.

GONZÁLVEZ PÉREZ, Vicent. La inmigración irregular de africanos en España. Balances y perspectivas. *Investigaciones geográficas*. [online] 2000, no. 23, s.47-58 [cit. 2010-03-11]. Dostupné na: <<http://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=111719>>. ISSN 0213-4691.

GOOD. AMASS, *Sistema de Vigilancia Marítimo Autónomo*. [online]. c2011, poslední revize 16.03.2011 [cit. 2011-03-19] Dostupné na: <http://www.oceanografiaiccm.es/images/stories/descargables/AMASS_HojaDivulgativa.pdf>.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum v pedagogice* [online]. nedatováno, poslední revize 01.12.2006 [cit. 2011-03-25] Dostupné na: <<http://www.kpg.zcu.cz/capv/HTML/5/5.pdf>>.

HOSNEDLOVÁ, Renáta – PIQUERO Lucena, Delio. *Regularizace nelegální migrace ve Španělsku* [online]. 2007. [cit. 2010-09-20]. Dostupné na: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2064680>>.

HUNTOON, Laura. Immigration to Spain: Implications for a Unified European Union Immigration Policy. *International Migration Review* [online]. 1998, vol. 32, no. 2, s. 423-450. [cit. 2008-02-28]. Dostupné na: <<http://www.jstor.org/stable/2547190>>.

IDC. *Migration and Development: How to Make Migration Work for Poverty Reduction* [online]. 2004, vol. 1, 102 s. [cit. 2010-04-01]. Dostupné na: <<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmintdev/79/79.pdf>>.

INE. [online]. Nedatováno. [cit. 2010-05-04] Dostupné z: <<http://www.ine.es>>.

____ (2009). *Proyección de la Población de España a Corto Plazo, 2009-2019* [online]. 2009, 8 s. [cit. 2010-05-04] Dostupné na: <<http://www.ine.es/prensa/np576.pdf>>.

____ (2010). *Proyección de la Población de España a Largo Plazo, 2009-2049* [online]. 2010, 8 s. [cit. 2010-05-04] Dostupné na: <<http://www.ine.es/prensa/np587.pdf>>.

IZQUIERDO ESCRIBANO, Antonio. La inmigración en España y las consecuencias de una política restrictiva: 2000-2003. *Revista Asturiana de economía* [online]. 2004, no.30, s. 53-83 [cit. 2010-03-11]. Dostupné na: <<http://www.revistaasturianadeeconomia.org/raepdf/30/IZQUIERDO.pdf>>.

LORA TAMAYO, Gloria. España y la inmigración extranjera. *Segundas Lenguas e Inmigración en red* [online]. 2010, vol .1, no.3. s. 3-25. [cit. 2010-02-12] Dostupné na:

<http://www.segundaslenguaseinmigracion.org/index.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=23&Itemid=15>.

KOEHLER, Jobst et al. *Migration and the Economic Crisis in the European Union: Implications for Policy* [online]. Brusel: IOM Research and Publications Division, c2010. Chapter: Introduction, s.11-52. [cit. 2007-03-13]. Dostupné na:

<http://publications.iom.int/bookstore/free/Migration_and_the_Economic_Crisis.pdf>.

KREIENBRINK, Axel. Focus Migration. Country Profile: Spain. *Migration und Bevölkerung Newsletter* [online]. 2006, no. 6, 11 s. [cit. 2010-02-12] Dostupné na:

<http://focus-migration.hwwi.de/uploads/tx_wilpubdb/CP_06_Spain-08.pdf>.

MAEC. *Visados*. [online]. c2011, poslední revize 15.02.2011 [cit. 2010-05-04] Dostupné na:

<<http://www.maec.es/es/MenuPpal/Consulares/ServiciosConsulares/InformacionaExtranjeros/Visados/Paginas/Visados2.aspx>>.

MAEC. *Plan director de la cooperación española 2009-2012* [online]. 2009, 33 s. [cit. 2011-01-08] Dostupné na:

<http://www.maec.es/es/MenuPpal/CooperacionInternacional/Publicacionesydocumentacion/Documents/Plan%20Director%202009-2012_lineasmaestras.pdf>.

MARCU, Silvia. La inmigración irregular en Europa Oriental: la frontera entre Rumanía, Moldavia y Ucrania. *Demografía, Población y Migraciones Internacionales* [online]. 2009, no.150. 10 s. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z: <<http://www.realinstitutoelcano.org>>.

MAZKIARAN, Mikel. *Mimořádné regularizace migrantů ve Španělsku* [online]. 2010. [cit. 2010-09-20]. Dostupné na: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2226591#_ftn5>.

MIGRAR. Arraigo, protección internacional y razones humanitarias. [online]. 2010, 5 s. [cit. 2010-03-20]. Dostupné z: <<http://www.fundaciosergi.org/wp-content/uploads/2010/04/arraigoproteccioninternacionaliraonshumanitarias.pdf>>.

MIGREUROPE. *En las fronteras de Europa. Controles, confinamientos, expulsiones. Informe 2009-2010* [online]. Donostia: ADPHA, 2010. [cit. 2010-04-12] Dostupné na:

<http://www.apdha.org/media/Informe_Migreurop_2010.pdf>. ISBN 978-84-96993-19-8

MIR. *Control fronteras* [online]. nedatováno, poslední revize 20.12.2008. [cit. 2010-04-12] Dostupné na: <http://www.mir.es/SGCAVT/extranje/control_fronteras>.

____ (2011). *Lucha contra la inmigración ilegal. Balance 2010* [online]. Madrid: MIR, 2011. [cit. 2011-03-17] Dostupné na:

<http://www.mir.es/DGRIS/Notas_Prensa/PDF_notas_de_prensa/2011/bal_inm_ilegal_2010_mir.pdf>.

MPSV. *Přechodné období pro volný pohyb pracovníků*. [online]. c2009, poslední revize 09.03.2010 [cit. 2010-01-24] Dostupné na: <<http://www.mpsv.cz/cs/1282#tab2>>.

MTIN. [online]. nedatováno, poslední revize 10.12.2010 [cit. 2011-01-19]. Dostupné z: <<http://extranjeros.mtin.es/es/index.html>>.

MUÑIZ SOLARI, Osvaldo et al. *Migration Conceptual Framework: Why do people move to work in another place or country?* [online]. c2011, poslední revize 16.03.2011 [cit. 2011-03-19]

Dostupné na:

<http://globalgeography.aag.org/Migration1e/ConceptualFramework_Jan10/ConceptualFramework_Jan105.html>.

OECD. *OECD Economic Surveys: SPAIN, December 2010. Overview*. [online]. [s.l.]: OECD Publishing, 2010. 15 s. [cit. 2011-03-01]. Dostupné na:

<<http://www.oecd.org/dataoecd/33/22/46654901.pdf>>.

OPI. *Anuarios Estadísticos* [online]. nedatováno, poslední revize 10.12.2010 [cit. 2011-03-20].

Dostupné na: <<http://extranjeros.mtin.es/es/InformacionEstadistica/Anuarios/>>.

PAJARES, Miguel. *Inmigración y mercado de trabajo. Informe 2010* [online]. Madrid: MTIN, 2010. 171 s. [cit. 2010-12-10]. Dostupné na:

<http://extranjeros.mtin.es/es/ObservatorioPermanenteInmigracion/Publicaciones/archivos/Inmigracion_Mercado_de_Trabajo_OPI25.pdf>. ISBN 978-84-8417-365-6.

PEREDA, Carlos et al. *La sociedad española y la inmigración extranjera* [online]. Madrid: Colectivo IOÉ, 2003. 30 s. [cit. 2010-04-01]. Dostupné na:

<<http://www.colectivoioe.org/uploads/0efd456a085a37953f0649d0319f7191cb9d3ae3.pdf>>.

PÚBLICO. *Diez falsos mitos sobre los inmigrantes. Público* [online]. 08.02.2008, poslední revize 09.02.2008 [cit. 2011-01-24] Dostupné na: <<http://www.publico.es/46444/diez-falsos-mitos-sobre-los-inmigrantes>>.

RODRÍGUEZ VIGNOLI, Jorge. Migración interna en América Latina y el Caribe: estudio regional del período 1980-2000. *CEPAL Desarrollo y Población* [online]. 2004, no. 50, 103 s. [cit. 2005-08-24] Dostupné na:

<<http://www.eclac.cl/cgi-bin/getProd.asp?xml=/publicaciones/xml/7/14467/P14467.xml&xsl=/celade/tpl/p9f.xsl&base=/tpl/top-bottom.xslt>>. ISBN 92-1-322335-8.

RTVE. Torrejón de Ardoz da marcha atrás y elimina las restricciones al empadronamiento de “sin papeles”. *RTVE* [online]. 25.01.2010. [cit. 2010-09-17] Dostupné na: <

<http://www.rtve.es/noticias/20100125/torrejón-ardoiz-da-marcha-atras-elimina-restricciones-empadronamiento-sin-papeles/314101.shtml>>.

SAGARRA TRIAS, Eduard. Consecuencias jurídicas de la irregularidad. In Sabater, Joaquim.

Condiciones sociales de la inmigración irregular. *CIDOB Migraciones* [online]. 2004, no. 3, 48 s. [cit. 2005-08-24] Dostupné na:

<http://www.cidob.org/es/publicaciones/documentos_cidob/migraciones/num_3_consecuencias_juridicas_de_la_irregularidad_la_inmigracion_irregular_vias_de_llegada_y_condiciones_de_vida>.

ISSN: 1697-7734

SCHNEIDER, Friedrich. *The Shadow Economy in Europe, 2010* [online]. Chicago: A.T. Kearney,

2010, 22 s. [cit. 2010-11-03] Dostupné na: <<http://www.visaeurope.com>>.

SODDU, Pietro. Ceuta y Melilla: gestión fronteriza, derechos humanos y seguridad.

Anuario del Mediterráneo [online]. [s.l.]: IEMed, 2006, s. 216-18 [cit. 2010-11-03] Dostupné na:

<<http://www.iemed.org/anuari/2006/earticles/eSoddu.pdf>>.

SOLIDARIDAD. El 47% de los inmigrantes vive subarrendado y el 19% en menos de 10 metros cuadrados. *Solidaridad* [online]. 16.3. 2006 [cit. 2010-09-17] Dostupné na:

<<http://www.solidaridad.net/noticias.php?not=3854>>.

ŠIMEK, Milan. *Trh práce [skripta]* [online]. Ostrava: Vysoká škola podnikání, 2005. 75 s. [cit. 2010-12-01]. Dostupné na: <http://www.rongce.cz/dokumenty/skripta_VS/M_2_trh_prace.pdf>.

TERRÓN, Anna. Migraciones y relaciones con países terceros. España. *CIDOB Migraciones* [online]. 2004, no. 2, 32 s. [cit. 2010-11-30]. Dostupné z: <http://www.cidob.org/es/publicaciones/documentos_cidob/migraciones/num_2_migraciones_y_relaciones_con_paises_terceros_espana>. ISSN: 1697-7734.

TRIANDAFYLLIDOU, Anna. Control de la inmigración en el sur de Europa (1ª parte): estrategias de “cerco” (fencing). *Demografía, Población y Migraciones Internacionales* [online]. 2010, no.7, 7 s. [cit. 2011-01-04]. Dostupné z: <<http://www.realinstitutoelcano.org>>.

UNDP. *Human Development Report 2010. The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development*. [online]. New York : UNDP, 2010. 238 s.[cit. 2011-01-08] Dostupné z <http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_EN_Complete_reprint.pdf>.

UNFPA. *Estado de la población mundial 2006: Hacia la esperanza: Las mujeres y la migración internacional* [online]. New York: UNFPA, 2006. 116 s. [cit. 2010-02-05] Dostupné na <http://www.unfpa.org/swp/2006/pdf/sp_sowp06.pdf>. ISBN 0-89714-774-X.

UNHCR. *The State of the World's Refugees 2006. Human displacement in the new millennium* [online]. New York: Oxford University Press, 2006. 229 s. [cit. 2010-02-05]. Dostupné z <<http://www.unhcr.org/4a4dc1a89.html>>. ISBN 0-19-929094-6.

UNHCR-ČR. *Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951* [online]. c2001-2009. [cit. 2010-02-05]. Dostupné na <<http://www.unhcr.cz/zakladni/?cid=17>>.

UNIC. Obchodování s lidmi. *UNbulletin* [online]. 2006, č. 5, 8 s. [cit. 2010-02-12] Dostupné na <<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/casopis/soubory/unbulletin-05-06>>.

UN-OHRLLS. *Least Developed Countries* [online]. c2009. [cit. 2010-03-24] Dostupné z <<http://www.unohrlls.org/en/ldc/related/59>>.

URRIZA, Carlos M. El impacto de la inmigración en el mercado de trabajo español. *Demografía, Población y Migraciones Internacionales* [online]. 2008, no. 39, 9 s. [cit. 2008-02-26]. Dostupné z <<http://www.realinstitutoelcano.org>>.

VIE-PUBLIQUE. *Les mots de l'immigration, de l'intégration* [online]. 2004, poslední revize 13.04.2010 [cit. 2011-01-14]. Dostupné z: <<http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/politique-immigration/glossaire-definitions/>>.

VOJTKOVÁ, Michaela. Teorie mezinárodní migrace. *Sociologický webmagazín* [online]. 2005, vol. 5, s.1-4. [cit. 2010-04-03]. Dostupné na: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/124_socioweb_5.pdf>.

AYUNTAMIENTO DE ZARAGOZA. [online]. 2004, poslední revize 13.04.2010 [cit. 2011-01-25]. Dostupné z: <<http://www.zaragoza.es/ciudad/estadistica>>.

Prameny:

La Constitución Española de 1978. [online]. [2010-03-23]. Dostupné na: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/constitucion.html>

Ley Orgánica 2/2009, de 11 de diciembre, de reforma de la Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social. 2000 [cit. 2010-03-23]. Dostupné na: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo2-2009.html#>.

Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social. [online]. 2000 [cit. 2010-03-23]. Dostupné na: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo4-2000.html>.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 491/2004 ze dne 10. března 2004, o zavedení programu finanční a technické pomoci třetím zemím v oblastech migrace a azylu (AENEAS)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008, o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí

Sdělení Komise KOM (2004) 412 v konečném znění ze dne 4. června 2004, Studie souvislostí mezi legální a nelegální migrací

Další použité zdroje:

DRBOHLAV, Dušan v pořadu Události, komentáře. Česká televize ČT24, dne 22. srpna 2008.

DRBOHLAV, Dušan (2008). K některým aspektům nelegální migrace a neoprávněných ekonomických aktivit migrantů. In: POLANSKÁ, Jitka - KADLECOVÁ, Markéta (eds.), *Neregulární pobyt cizinců v ČR: problémy a jejich řešení* [online]. Praha: Člověk v tísní, Multikulturní centrum Praha, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Poradna pro uprchlíky, 2008. s.8-12. [cit. 2010-04-01]. Dostupné na: <http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Sbornik_neregularni_migrace.pdf>.

MORALES, José María (Producer) & OLIVARES, Gerardo (Writer/Director). (2007). *14 kilómetros* [DVD]. Španělsko: Wanda Visión / Explora Films.

CÁMARA, Sergi – FONTSECA, David (Producers) & ROIG, Joan (Writer/Director). (2005). *La última frontera la grabación íntegra del asalto a la verja fronteriza : las polémicas imágenes del asalto de Melilla* [DVD]. Španělsko: Producciones Roda Visual.

Seznam použitých zkratk

Zkratka	Český název / Překlad	Původní název
CIS	Centrum pro výzkum veřejného mínění	Centro de Investigaciones Sociológicas (ES)
CoNgDe	Národní platforma nevládních organizací	Coordinadora ONG para el Desarrollo (ES)
EU	Evropská unie	European Union
FRONTEX	Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie	European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union (z franc. <i>Frontières Extérieures</i>)
HDI	Index lidského rozvoje	Human Development Index
HDP	Hrubý domácí produkt	
IDC	Komise pro mezinárodní rozvoj britského parlamentu	International Development Committee (UK)
ICMPD	Mezinárodní centrum pro rozvoj migrační politiky	International Centre for Migration Policy Development (AT)
INE	Národní statistický institut	Instituto Nacional de Estadística (ES)
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci	International Organization for Migration
MAEC	Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce	Ministerio de Asuntos Exteriores y Cooperación (ES)
MIR	Ministerstvo vnitra	Ministerio de Interior (ES)
MPSV	Ministerstvu práce a sociálních věcí (ČR)	
MTIN	Ministerstvo práce a imigrace	Ministerio de Trabajo e Inmigración (ES)
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí (ČR)	
N/A	nedostupná data	Not Available
OPI	Trvalý pozorovatel imigrace	Observatorio Permanente de la Inmigración (ES)
SIVE	Integrovaný pozorovací systém	Sistema Integral de Vigilancia Exterior (ES)

UN (OSN) ³⁹	Organizace spojených národů	United Nations
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva	UN High Commissioner for Human Rights
UNDP	Rozvojový program OSN	United Nations Development Programme
UNIC	Informační centrum OSN v Praze	United Nation Information Centre Prague
UNFPA	Populační fond OSN	United Nations Population Fund
UN-OHRLLS	Kancelář vysokého představitele OSN pro nejméně rozvinuté státy, vnitrozemské rozvíjející se státy a malé ostrovní státy	United Nations Office of the High Representative for the Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries and the Small Island Developing States
WB (SB) ¹	Světová banka	World Bank

³⁹ Český ekvivalent.

Seznam tabulek, grafů a schémat

Tabulka č. 1: Push faktory

Tabulka č. 2: Pull faktory a další faktory ovlivňující imigraci do Španělska

Tabulka č. 3: Odhady počtu neregulérních imigrantů v 80. a 90. letech 20. století

Tabulka č. 4: Zaměstnaní cizinci dle sektoru hospodářství (%), 2007–2009

Tabulka č. 5: Hraniční přechod Maroko- Melilla

Tabulka č. 6: Trasy nelegální migrace po moři

Tabulka č. 7: Počet utonulých při plavbě do Španělska, 2000-2008

Graf č. 1: Vztah mezi migrací a úrovní rozvoje zdrojové země

Graf č. 2: Vývoj počtu regulérně pobývajících cizinců ve Španělsku, 1985-2010

Graf č. 3: Third-Worldization of immigration to Spain, 1985-1999

Graf č. 4: Počet regulérních imigrantů ve Španělsku (dle zemí původu), 1989 a 1999

Graf č. 5: Počet regulérních imigrantů ve Španělsku (dle zemí původu), 2000 a 2007

Graf č. 6: Počet regulérních imigrantů ze subs.Afriky ve Španělsku, 2000 a 2007

Graf č. 7: Vývoj počtu regulérních, registrovaných a neregulér. imigrantů, 2000-2010

Graf č. 8: Počet regulérních imigrantů z 10 hlavních zemí původu, 2010

Graf č. 9: Počet regulérních imigrantů původem ze subsaharské Afriky, 2010

Graf č. 10: Vývoj počtu nově příchozích regulérních imigrantů, 1986-2018

Graf č. 11: Počet migrantů, kteří připluli nelegálně do Španělska na lodích, 1999-2010

Graf č. 12: Projekce vývoje obyvatelstva ve Španělsku dle věk. a pohlaví, 2009-2049

Schéma č. 1: Push-Pull Model (E.S. Lee, 1966)

Seznam příloh

Příloha č. 1: Srovnání zemí dle HDI, dle HDP (dle PPP), dle chudoby

Tabulka č. 1: Pořadí zemí dle HDI

Tabulka č. 2: Pořadí zemí dle HDP (dle PPP)

Tabulka č. 3: Přehled zemí dle chudoby

Příloha č. 2: Počet hlavních přistěhovaleckých diaspor ve Španělsku

Tabulka č. 4: Počet imigrantů ve Španělsku dle zemí původu, 1996-2010

Příloha č. 3: Směry imigrace do Španělska

Mapa č.1: Směr východ-západ

Mapa č.2: Směr jih-sever

Mapa č.3: Trasa ze severního Maroka do Španělska (Pyrenejský poloostrov)

Mapa č.4: Trasy z Maroka, Západní Sahary a Mauretánie

Příloha č. 4: Směry imigrace do Španělska

Mapa č.5: Geografická poloha Ceuty a Melilly

Mapa č.6: Ceuta a hranice Marokem

Mapa č.7: Melilla a hranice s Marokem

Obrázek č.1: Hraniční plot v Ceutě a Melille

Foto č.1: Plot v Melille

Foto č.2: Přeskoky hraničního plotu v Ceutě

Foto č.3: Nešťastné pokusy o přeskok

Příloha č. 5: „Boat people“

Foto č.4: Na trase směrem k pobřeží Maroka

Foto č.5: „patera“

Foto č.6: „cayuco“ a pobřežní hlídka

Obrázek č.2: Typy člunů/lodí

Příloha č. 6: Seznam pro vedení rozhovorů

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Srovnání zemí dle HDI, dle HDP (dle PPP), dle chudoby

Tabulka 1: Pořadí zemí dle HDI

pořadí ¹	země	hodnota HDI
164	Guinea Bissau	0.289
160	Mali	0.309
156	Guinea	0.340
151	Gambie	0.390
144	Senegal	0.411
142	Nigérie	0.423
136	Mauretánie	0.433
131	Kamerun	0.460
130	Ghana	0.467
125	Pákistán	0.490
119	Indie	0.519
118	Kapverdské ostrovy	0.534
117	Rovníková Guinea	0.538
114	Maroko	0.567
97	Filipíny	0.638
95	Bolívie	0.643
89	Čína	0.663
88	Dominikánská rep.	0.663
84	Alžírsko	0.677
79	Kolumbie	0.689
77	Ekvádor	0.695
73	Brazílie	0.699
63	Peru	0.723
75	Venezuela	0.696
58	Bulharsko	0.743
52	Uruguay	0.765
50	Rumunsko	0.767
46	Argentina	0.775
20	Španělsko	0.863
	Kuba	N/A

Vytvořeno autorkou dle zdroje: UNDP, 2010

Tabulka 2: Pořadí zemí dle HDP (dle PPP)

pořadí ¹	země	hodnota HDP dle PPP
165	Guinea Bissau	538
156	Guinea	953
153	Mali	1.171
146	Gambie	1.358
144	Ghana	1.385
131	Mauretánie	2.118
130	Nigérie	2.156
128	Kamerun	2.197
121	Pákistán	2.678
114	Kapverdské ostrovy	3.306
113	Indie	3.337
109	Filipíny	4.002
106	Bolívie	4.357
104	Maroko	4.628
85	Čína	7.258
84	Ekvádor	7.931
79	Dominikánská rep.	8.273
78	Alžírsko	8.320
77	Peru	8.424
76	Kolumbie	8.589
70	Brazílie	10.607
68	Bulharsko	11.139
66	Venezuela	11.846
63	Rumunsko	12.844
55	Uruguay	13.808
52	Argentina	14.603
39	Rovníková Guinea	22.218
26	Španělsko	29.661
	Kuba	N/A

Vytvořeno autorkou dle zdroje: UNDP, 2010

Tabulka 3: Přehled zemí dle chudoby

země ¹	1,25 USD / den	2 USD / den
Guinea	70,1	87,2
Nigérie	64,4	83,9
Mali	51,4	77,1
Guinea Bissau	48,8	77,9
Indie	41,6	75,6
Gambie	34,3	56,7
Senegal	33,5	60,3
Kamerun	32,8	57,7
Ghana	30,0	53,6
Pákistán	22,6	60,3
Filipíny	22,6	45,0
Mauretánie	21,2	44,1
Kapverdské ostrovy	20,6	40,2
Bolívie	19,6	30,3
Kolumbie	16,0	27,9
Čína	15,9	36,3
Peru	7,9	18,5
Alžírsko	6,8	23,6
Brazílie	5,2	12,7
Dominikánská rep.	5,0	15,1
Ekvádor	4,7	12,8
Argentina	4,5	11,3
Venezuela	3,5	10,2
Maroko	2,5	14,0
Uruguay	<2	4,2
Rumunsko	<2	3,4
Bulharsko	<2	2,4
Kuba	N/A	N/A
Rovníková Guinea	N/A	N/A

Vytvořeno autorkou dle zdroje: UN-OHRLLS, 2010

¹ Sestupně, od nejhorších výsledků po nejlepší.

Příloha č. 2: Počet hlavních přistěhovaleckých diaspor ve Španělsku

Tabulka č. 4: Počet imigrantů ve Španělsku dle zemí původu, 1996-2010

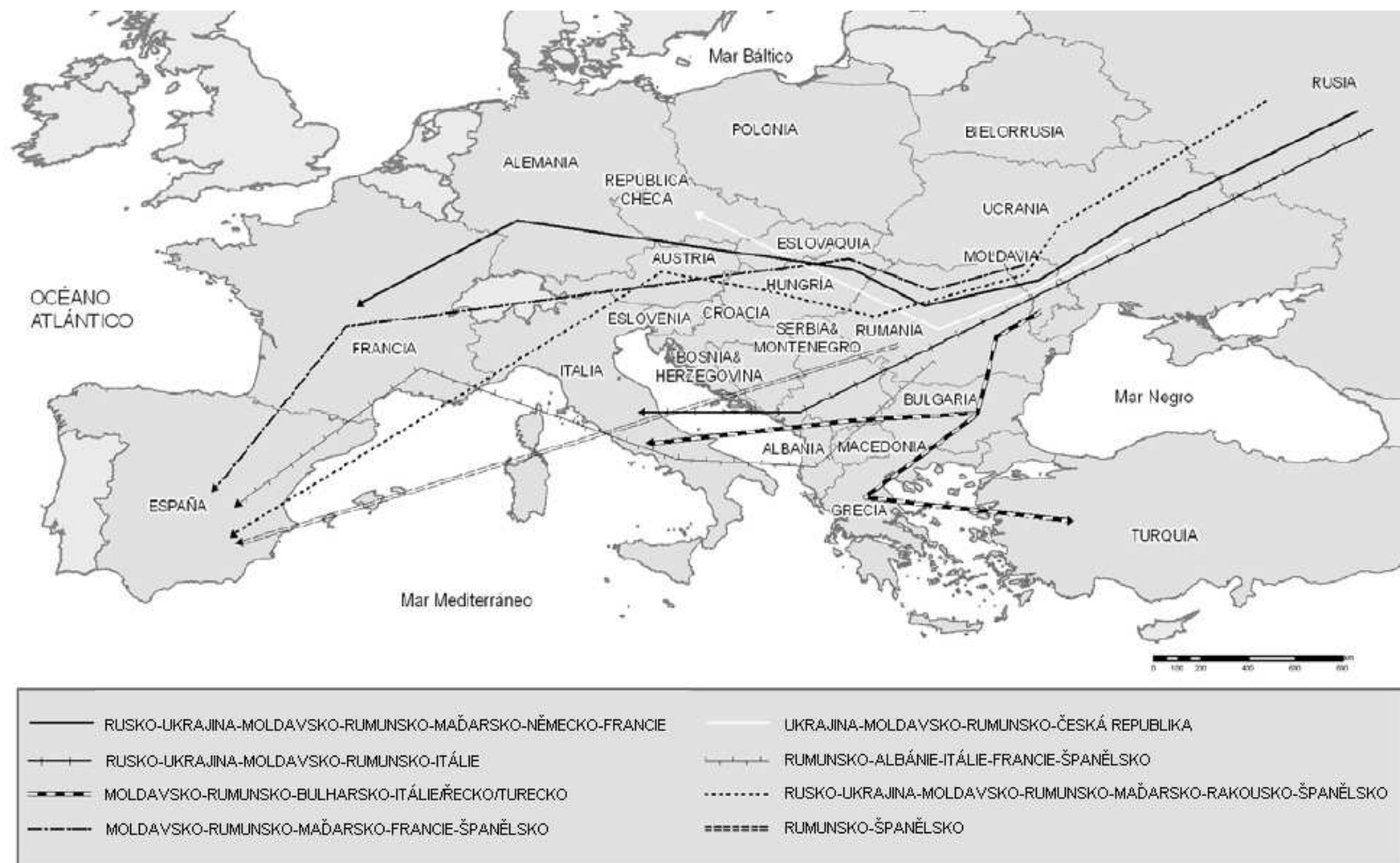
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 ²
Evropa															
Bulharsko	N/A	N/A	N/A	3.013	5.244	9.953	15.495	24.369	32.244	56.329	60.174	127.058	144.401	147.080	161.601
Rumunsko	1.386	2.385	3.543	5.082	10.983	24.856	33.705	54.688	83.372	192.134	211.325	603.889	718.844	751.688	840.682
Latinská Amerika															
Argentina	18.246	17.188	17.007	16.290	16.610	20.412	27.937	43.347	56.193	82.412	86.921	96.055	97.277	103.171	91.056
Bolívie	955	999	1.148	1.283	1.748	3.344	4.995	7.053	11.467	50.738	52.587	69.109	85.427	117.106	124.695
Brazílie	5.694	6.263	7.012	8.120	10.034	10.910	12.902	14.598	17.524	26.866	30.242	39.170	47.229	56.153	28.855
Dominikánská rep.	17.845	20.381	24.256	26.854	26.481	29.314	32.412	36.654	42.928	50.765	58.126	70.775	80.973	87.201	86.624
Ekvádor	2.913	4.112	7.046	12.933	30.878	84.699	115.301	174.289	221.549	357.065	376.233	395.808	421.527	440.304	398.724
Kolumbie	7.865	8.412	10.412	13.627	24.702	48.710	71.238	107.459	137.369	204.348	225.504	254.301	274.832	287.205	269.687
Kuba	7.814	10.507	13.214	16.556	19.165	21.467	24.226	27.323	30.738	36.142	39.755	45.068	49.553	51.692	51.175
Peru	18.023	21.233	24.879	27.263	27.888	33.758	39.013	57.593	71.245	82.533	90.906	116.202	130.900	144.620	138.211
Uruguay	4.028	3.923	3.907	N/A	4.005	4.754	5.995	8.852	13.055	24.272	26.581	31.092	31.956	34.625	31.317
Venezuela	6.634	6.188	6.911	7.323	7.986	9.067	10.634	13.162	16.622	25.372	28.188	33.262	36.616	40.370	38.775
Severní Afrika															
Alžírsko	3.706	5.801	7.043	9.943	13.847	15.240	20.081	23.785	27.532	35.437	39.433	45.825	48.919	52.845	55.378
Maroko	77.189	111.100	140.896	161.870	199.782	234.937	282.432	333.770	386.958	493.114	543.721	648.735	717.416	767.784	788.768
Subsaharská Afrika a ostatní státy Afriky															
Gambie	4.401	5.843	6.969	8.524	8.840	9.318	10.384	11.329	12.834	15.830	16.177	18.538	19.866	21.249	22.087
Ghana	N/A	575	755	1.325	1.837	2.641	3.272	4.312	4.633	8.715	8.989	10.336	10.249	11.586	12.957
Guinea	N/A	523	680	N/A	1.432	1.802	2.165	2.734	3.151	5.069	5.238	6.404	6.993	7.951	8.401
Guinea Bissau	N/A	764	943	1.698	1.907	1.982	2.094	2.452	2.424	3.212	3.228	3.828	5.298	5.549	4.327
Kamerun	N/A	N/A	N/A	N/A	784	843	1.100	1.288	1.532	2.358	2.612	3.025	3.349	3.879	4.059
Kapverdské ostrovy	2.166	2.322	2.691	2.628	2.052	2.021	2.051	2.037	2.143	2.278	2.350	2.630	2.962	2.899	2.851
Mali	N/A	923	1.189	2.281	1.863	2.785	3.196	3.896	4.465	10.902	11.187	12.964	13.737	16.202	17.402
Mauretánie	519	813	1.147	1.621	3.764	4.071	4.592	5.354	5.723	7.712	7.843	8.753	9.127	9.803	10.242
Nigérie	478	1.092	1.464	4.214	3.292	5.111	6.996	9.721	11.248	17.338	19.074	23.524	22.649	26.227	30.155
Rovníková Guinea	2.096	2.684	3.158	3.404	4.507	4.863	5.489	6.032	6.721	7.616	7.795	8.663	9.278	9.985	9.913
Senegal	3.575	5.328	6.657	7.744	11.051	11.553	14.765	16.889	19.343	27.678	28.560	33.217	34.013	38.716	44.400
Asie															
Čína	10.816	15.754	20.690	24.693	28.693	36.143	45.815	56.086	71.881	85.745	99.526	119.859	138.558	151.547	156.380
Filipíny	11.770	11.357	13.553	13.765	13.160	14.716	15.344	16.589	18.185	18.735	21.190	25.051	29.103	31.015	30.755
Indie	6.882	6.790	8.144	8.515	7.813	9.271	9.555	10.327	11.814	15.273	16.348	20.776	22.807	26.435	27.207
Pákistán	2.471	3.354	4.238	5.126	7.843	14.322	15.584	17.645	18.072	28.707	29.668	36.384	39.562	45.817	53.937

Upraveno autorkou dle zdrojů: INE, nedatováno; MTAS, nedatováno

² Data k 31/12/2010

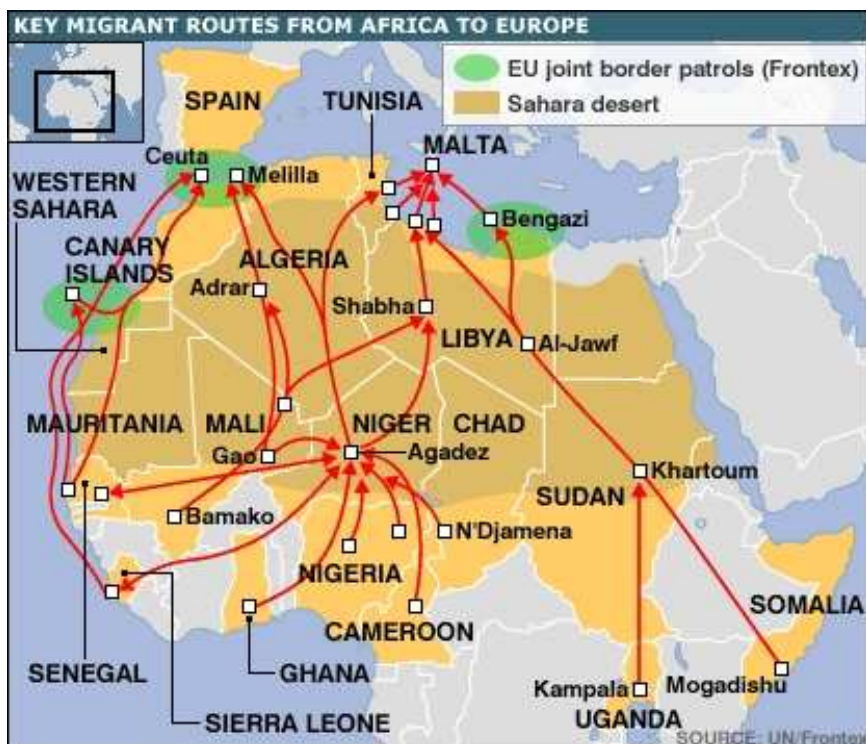
Příloha č. 3: Směry imigrace do Španělska

Mapa č. 1: Směr východ-západ

Upraveno autorkou dle zdroje: Marcu, 2009:7

Mapa č. 2: Směr jih-sever

Zdroj: El País, 2003

Mapa č. 3: Trasy z pobřeží Maroka, Ceuty a Melilly

Upraveno autorkou dle zdroje: El País, 2007b

Mapa č. 4: Trasy z Maroka, Západní Sahary a Mauretánie

Upraveno autorkou dle zdroje: El País, 2007b

Příloha č. 4: Jižní hranice – Ceuta a Melilla

Mapa č. 5: Geografická poloha Ceuty a Melilly

Zdroj: El Mundo, 2005a

Mapa č. 6: Ceuta a hranice Marokem

Zdroj: El Mundo, 2005a

Mapa č. 7: Melilla a hranice s Marokem

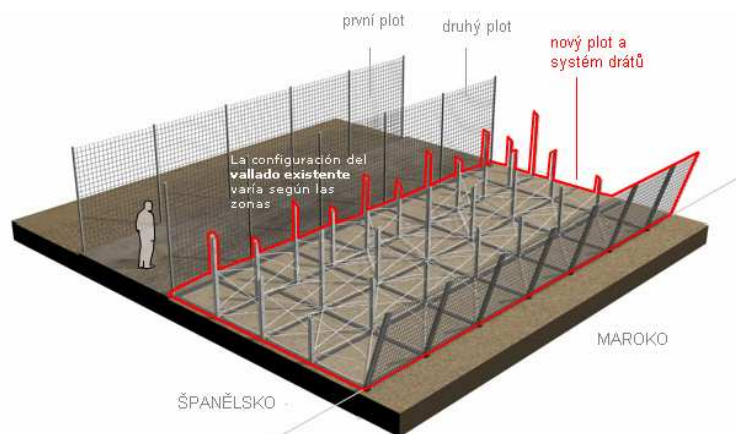
Zdroj: El Mundo, 2005a

Fotografie č. 1: Hraniční ploty

Zdroj: Dret Humans, 2008

Obrázek č. 1: Nové oplocení z roku 2006

Zdroj: El Mundo, 2005c

Fotografie č. 2: Přeskoky hraničního plotu, rok 2005

Zdroj: El Mundo, 2005a

Příloha č. 5: Boat people

Fotografie č. 3: Na trase k pobřeží Maroka

Zdroj: El Mundo, 2005b

Fotografie č. 4: „patera“

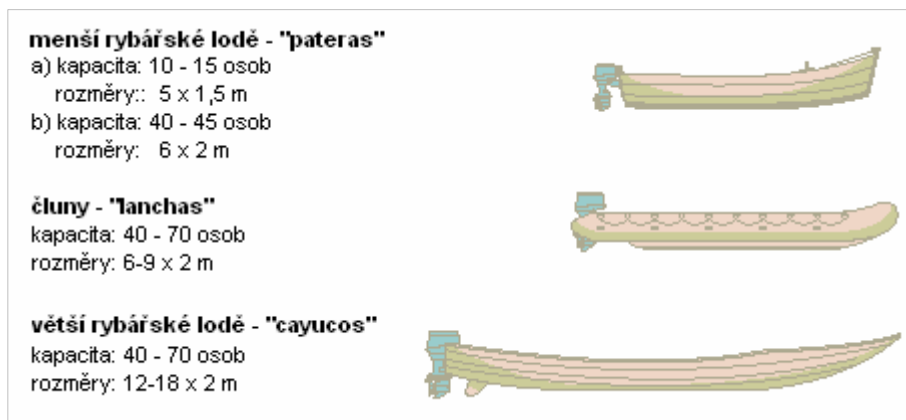
Zdroj: El País, 2007a

Fotografie č. 5: „cayuco“ a pobřeží

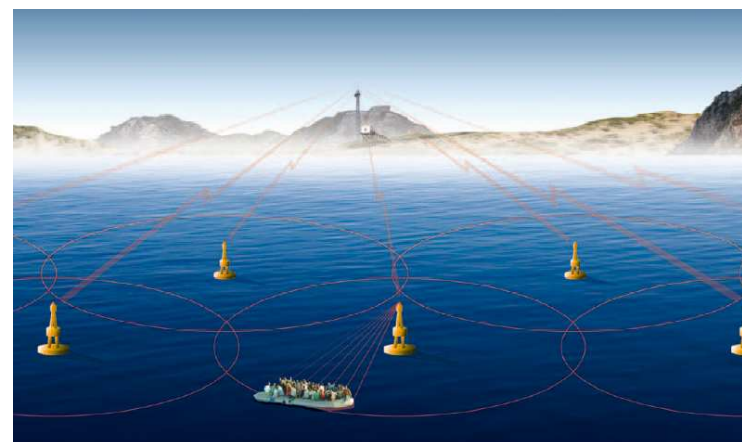
Zdroj: Ayuntamiento Murcia, 2007

Obrázek č. 2: Typy člunů/loďí

Upraveno autorkou dle zdroje: El País, 2007b

Obrázek č. 3: AMAAS, systém detekce lodí

Zdroj: GOOD, 2011

Příloha č. 6: Seznam otázek pro vedení rozhovorů

1. DATOS BÁSICOS	1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE
<i>¿De dónde es Ud?</i>	<i>Odkud pocházíte?</i>
<i>¿Es Ud. soltero/a o casado/a?</i>	<i>Jste svobodný/á nebo vdaný/á?</i>
<i>¿Tiene Ud. niños? Dónde viven?</i>	<i>Máte děti? Kde žijí?</i>
<i>¿A qué se dedicaba Ud. en su país?</i>	<i>Jakou profesi jste ve své zemi vykonával/a?</i>
<i>¿Estudió Ud. en su país?</i>	<i>Studoval/a jste ve své zemi?</i>
2. MOTIVO DE MIGRACIÓN	2. DŮVOD K MIGRACI
<i>¿Porqué decidió Ud. irse a España?</i>	<i>Proč jste se rozhodl/a k imigraci do Španělska?</i>
<i>¿Cuándo Ud. vino a España?</i>	<i>Kdy jste do Španělska přišel?</i>
3. LA VIDA EN ESPAÑA	3. ŽIVOT VE ŠPANĚLSKU
<i>¿Tenía Ud. algunos contactos en el país antes de venir (familia, amigos)?</i>	<i>Měl/a jste v cílové zemi kontakty (rodinu či přátele)?</i>
<i>¿Tenía Ud. problema en encontrar alojamiento? ¿Comparte Ud. piso con otros inmigrantes?</i>	<i>Měl jste problém najít ubytování? Sdílíte bydlení s ostatními imigranty?</i>
<i>¿Se registró Ud. en el Padrón?</i>	<i>Jste zaregistrován/a v Registru?</i>
<i>¿Va al médico cuando hace falta? ¿Sus niños van a la escuela?</i>	<i>Navštěvujete lékaře, když máte potíže? Chodí Vaše děti do školy?</i>
<i>¿Cuál es su primera experiencia laboral? En qué trabaja Ud. ahora?</i>	<i>Jaké byly vaše první pracovní zkušenosti? Kde nyní pracujete?</i>
3. PARTICIPACIÓN EN LA VIDA SOCIAL	3. ÚČAST NA SPOLEČENSKÉM ŽIVOTĚ
<i>¿Cuál es el obstáculo más grande para su integración?</i>	<i>Co považujete za největší překážku pro svou integraci?</i>
<i>¿Se inscribió Ud. en algún curso de español u otro curso de integración?</i>	<i>Účastnil jste se jazykových nebo jiných integračních programů?</i>
<i>¿A qué se dedica Ud. en su tiempo libre?</i>	<i>Čemu se věnujete ve svém volném čase?</i>
<i>¿Qué relación tiene Ud. con los españoles?</i>	<i>Jaký je Váš vztah se Španěly?</i>
4. SATISFACCIÓN, FUTURO	4. SPOKOJENOST, BUDOUCNOST
<i>¿Considera Ud. que la decisión migrar a España fue correcta o ya no volvería decidir así?</i>	<i>Domníváte se, že rozhodnutí imigrovat do Šp. bylo správné, anebo byste se už takto nerozhodl/a?</i>
<i>¿Piensa Ud. quedarse en España o le gustaría volver a su país?</i>	<i>Chcete se usadit nebo byste se rád/a vrátil/a do rodné země?</i>
<i>¿Conoce Ud. el programa de retorno voluntario? ¿No pensó Ud. en inscribirse?</i>	<i>Víte o programu dobrovolných návratů? Nepřemýšlel/a jste ho využít?</i>

Zdroj: Vlastní zpracování